गुर्भाकोट नगरपालिकाको जोखिम पार्श्वचित्र

गुर्भाकोट नगरपालिकाको कार्यालय

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

शुभाघाट, सुर्खेत

२०८०

सर्वाधिकार	:	गुर्भाकोट नगरपालिका, शुभाघाट, सुर्खेत
योजनाको नाम	:	गुर्भाकोट नगरपालिकाको जोखिम पार्श्वचित्र (आर्थिक वर्ष २०७९/८०)
तयार गरिएको वर्ष	:	२०८०
तयार गर्ने	:	गुर्भाकोट नगरपालिका, नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, शुभाघाट, सुर्खेत
आर्थिक सहयोग	:	नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम (NCCSP-2)
प्राविधिक सहयोग	:	ईन्ट्रीगल रिसर्च सेन्टर, ललितपुर महानगरपिला-१४, रानीबु

धन्यवाद ज्ञापन

गुर्भाकोट नगरपालिका पश्चिम नेपालको कर्णाली प्रदेशको सुर्खेत जिल्लामा अवस्थित छ। सङ्घीय संरचना पछि स्थानीय सरकारको रूपमा रही जनताको विकासको चाहना अनुरूप यस नगरपालिकामा पूर्वाधार विकासका साथै अन्य विकास निर्माणका काम भइरहेका छन्। पहिरो, बाढी, नदी कटान, डुबान, चट्याङ्ग, सर्पदंश, झाडापखाला, आगलागी, हावाहुरी, असिनापानी, महामारी जस्ता प्रकोपहरुको कारण यस नगरपालिकामा हरेक वर्ष मानवीय क्षतिका साथै भौतिक क्षति हुने गरेको छ। खोला, खहरे, नदीनाला बहाव क्षेत्रको अतिक्रमण, अव्यवस्थित ढल निकास, शहरी क्षेत्रमा बिना योजनाका सडक निर्माण, उत्खनन र प्लटिङका कारण पनि बाढीको जोखिम बढेको छ। पछिल्लो दशकमा जलवायु परिवर्तनको प्रभावले गर्दा बेमौसमी अत्याधिक वर्षाका कारण बाढी तथा डुबान जस्ता घटनाहरुमा वृद्धि हुन गई अधिकांश स्थानहरुमा भौतिक पूर्वाधार तथा धनजनको क्षति भैरहेको अवस्था छ। पूर्वाधार विकास विशेष गरि सडक स्तरोन्नति वा विस्तार गर्दा वातावरणीय प्रभाव, पानी निकास तथा ढललाई व्यवस्थित गर्न नसक्दा बाढी तथा पहिरोको जोखिम बढेको देखिन्छ ।

नेपालको संविधान, २०७२ ले विपद् व्यवस्थापनलाई तीनवटै तहका सरकारको साझा अधिकारको सूचीमा राखेता पनि स्थानीय सरकारलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण , तथ्यांक सङ्कलन तथा व्यवस्थापन, पूर्व सूचना प्रणालीको विकास, जोखिम पहिचान तथा नक्साङ्कन जस्ता विषयमा प्रमुख जिम्मेवार बनाइएको छ। नेपालको संविधान, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन (२०७४), विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०, राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा (प्रथम संशोधन, २०७५) जस्ता नीतिगत व्यवस्थाको आधारमा गुर्भाकोट नगरपालिकाले आफ्नो नगरपालिकाको जोखिम युक्त स्थान पहिचान गर्नको निम्ति नगर स्तरीय जोखिम नक्साङ्कन तयार गरेको छ। यस नगरपालिकाले विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी आफ्नै आन्तरिक स्रोत, विकास साझेदार संस्थाहरुको सहायता तथा निजी एवम् सामाजिक क्षेत्रसँगको साझेदारीमा नक्साङ्कन भएका जोखिम न्यूनीकरण गर्नका निम्ति योजना बनाई कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने छ। यस योजनाको कार्यान्वयनबाट विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्दै विपद्का कारण हुने क्षति एवम् नोक्सानी घटाउन, व्यवस्थित शहरीकरण गर्नका निम्ति नगरपालिकालाई सहयोग पुग्नेछ भन्ने विश्वास लिएको छु। गुर्भाकोट नगरपालिकाको जोखिम नक्साङ्कनको निम्ति प्राविधिक तथा विज्ञ सहयोग तथा सूचना सङ्कलन, विश्लेषण र विभिन्न चरणको छलफल गरि योजना तयारीको परामर्शदाताको रूपमा भूमिका निर्वाह गरेकोमा ईन्ट्रिगल रिचर्स सेन्टर लाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। यस योजना तर्जुमाको क्रममा छलफलको समन्वय गरि आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउनुहुने सबै वडाका वडाध्यक्ष तथा स्थानीय समुदायको योगदान उल्लेखनीय छ। त्यसै गरि नगरस्तरीय छलफलको नेतृत्वदायी भूमिकाका लागि यस गुर्भाकोट नगरपालिकाका सबै विषयगत शाखाका कर्मचारी, विपद् व्यवस्थापन सम्पर्क व्यक्ति लगायत सबैलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

....

धन्यवाद

श्री हस्त पुन

नगर प्रमुख

विषयसूची

धन्यवाद ज्ञापन .... – १ –
तालिकाहरु .... – ४ –
चित्रहरु .... – ४ –
अनुसूची .... – ५ –

खण्ड १: परिचय १

१.१ सुर्खेत जिल्लाको परिचय १
१.२ नगरपालिकाको परिचय १
१.२.१ भौगोलिक अवस्थिति २
१.२.२ राजनैतिक तथा प्रशासनिक विभाजन ३
१.२.३ जलवायु ३
१.२.४ वर्षातको विवरण ४
१.३ नगरपालिकाको सामाजिक, आर्थिक तथा मानविय अवस्था ५
१.३.१ सामाजिक तथा शैक्षिक अवस्था ५
१.३.२ जाति तथा सम्प्रदाय ७
१.३.३ साक्षरता तथा अपाङ्गता ८
१.३.४ आर्थिक गतिविधि ९
१.४ नगरपालिकाको प्राकृतिक स्रोतको अवस्था १०
१.४.१ कृषि सम्बन्धी विवरण १०
१.४.२ भू–उपयोग विवरण ११
१.४.३ जलस्रोतको विवरण १३
१.४.४ भिरालोपन १४
१.५ भौतिक पूर्वाधारको अवस्था १६
१.५.१ सडक सञ्जाल १६
१.५.२ पर्यटन १७
१.५.३ स्वास्थ्य क्षेत्र १७
१.६ उद्देश्य १७
१.७ कार्यविधि १७
१.८ कार्यक्षेत्र र सीमा १८
१.९ मार्गदर्शन सिद्धान्तहरु १८

१.१० भूमि तथा भूमि स्रोतको प्रभावकारी उपयोग....................१८

खण्ड २: विपद् व्यवस्थापनका कानुनी व्यवस्था....................१९

२.१ विपद् जोखिमको राष्ट्रिय परिदृष्य....................१९

२.२ विपद् जोखिमको प्रादेशिक परिदृष्य....................२०

२.३ विपद् जोखिमको जिल्ला परिदृष्य....................२०

२.४ विपद् जोखिमको स्थानीय परिदृष्य....................२२

२.५ कानूनी, नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था....................२२

२.५.१ अन्तर्राष्ट्रिय कार्यढाँचा तथा रणनीतिहरु....................२२

२.५.२ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय कानून नीति तथा कार्ययोजना....................२४

२.५.३ प्रादेशिक कानून, नीति तथा कार्ययोजना....................२८

२.५.४ स्थानीय अभ्यास....................२९

खण्ड ३: प्रकोप, संकटासन्नता, क्षमता तथा जोखिम विश्लेषण....................३०

३.१ नगरपालिकाका विधमान प्रमुख प्रकोपहरु....................३०

३.१.१ भू–कम्प....................३०

३.१.२ बाढी जोखिम मूल्याङ्कन....................३२

३.१.३ आगलागी जोखिम मूल्याङ्कन....................३५

३.१.४ पहिरो जोखिम मूल्यांकन....................३७

खण्ड ४: निष्कर्ष तथा राय– सुझाव....................४०

सन्दर्भ सामग्री....................४२

तालिकाहरु

तालिका १: गुर्भाकोट नगरपालिकाको राजनैतिक तथा प्रशासनिक जानकारी ३
तालिका २: गुर्भाकोट नगरपालिकाको जनसाङ्ख्यिक विवरण ६
तालिका ३: गुर्भाकोट नगरपालिकाको भू-उपयोग विवरण १३
तालिका ४: सुर्खेत जिल्लाको विभिन्न स्थानीय निकायमा घटेका विपदका घटनाको सङ्ख्या २१
तालिका ५: सुर्खेत जिल्लाको विभिन्न स्थानीय निकायमा विपदबाट भएका क्षेतीको विवरण २२
तालिका ६: गुर्भाकोट नगरपालिका बाढीको जोखिममा रहेका बस्तीहरुको विवरण ३३
तालिका ७: तालिका गुर्भाकोट नगरपालिका आगलागी जोखिममा रहेका बस्तीहरुको विवरण ३६
तालिका ८: गुर्भाकोट नगरपालिका पहिरो जोखिममा रहेका बस्तीहरुको विवरण ३८

चित्रहरु

चित्र १ गुर्भाकोट नगरपालिकाको अवस्थिति २
चित्र २ गुर्भाकोट नगरपालिकाको तापक्रमको विवरण ४
चित्र ३ गुर्भाकोट नगरपालिकाको ६५ वर्षको वर्षातको तथ्याङ्क ४
चित्र ४ गुर्भाकोट नगरपालिकाको मनसुनी वर्षाको नक्सा ५
चित्र ५ गुर्भाकोट नगरपालिकाको जनघनत्व नक्सा ७
चित्र ६ गुर्भाकोट नरपालिकाको जातजातीगत विवरण ८
चित्र ७ गुर्भाकोट नगरपालिकाको साक्षरताको अवस्था ८
चित्र ८ गुर्भाकोट नगरपालिकाको अपाङ्गताको विवरण ९
चित्र ९ गुर्भाकोट नगरपालिकामा आर्थिक गतिविधिमा संलग्न मानविय स्रोतको विवरण १०
चित्र १० गुर्भाकोट नगरपालिकाको माटोको प्रकार ११
चित्र ११ गुर्भाकोट नगरपालिकाको भू-उपयोग नक्सा १२
चित्र १२ गुर्भाकोट नगरपालिकाको परिधि भित्रको नदी सञ्जालको नक्सा १४
चित्र १३ गुर्भाकोट नगरपालिकाको भिरालोपनाको नक्सा १५
चित्र १४ गुर्भाकोट नगरपालिकाको भू-धरातलीय नक्सा १५
चित्र १५ गुर्भाकोट नगरपालिका भित्रको सडक सञ्जालको नक्सा १६
चित्र १६ गुर्भाकोट नगरपालिकामा अवस्थित भ्रंस रेखा र बस्ती क्षेत्रको नक्सा ३१
चित्र १७ १०० वर्षको अन्तरालमा नेपाल वरपर गएको भूकम्पका केन्द्रबिन्दुको नक्सा ३२
चित्र १८ गुर्भाकोट नगरपालिकाको बाढी जोखिमको अवस्थिति नक्सा ३३
चित्र १९ गुर्भाकोट नगरपालिकाको डुबान/ कटानको जोखिमको अवस्थिति नक्सा ३५
चित्र २० गुर्भाकोट नगरपालिकाको आगलागी/डढेलोको जोखिमको अवस्थिति नक्सा ३६
चित्र २१ गुर्भाकोट नगरपालिकाको पहिरो जोखिमको अवस्थिति नक्सा ३८

अनुसूची

अनुसूची १ गुर्भाकोट नगरपालिकाको जोखिम नक्साहरु
अनुसूची २ गुर्भाकोट नगरपालिकाको वडागत जोखिम नक्साहरु

खण्ड १: परिचय

१.१ सुर्खेत जिल्लाको परिचय

सुर्खेत चुरे र महाभारत श्रृङ्खलाको बिचमा अवस्थित कमजोर धरातल भएको भू-भागले बनेको पहाडी जिल्ला हो। यसको भौगोलिक अवस्थिति २८ डिग्री २० मिनेट देखि २८ डिग्री ५८ मिनेट उत्तरी अक्षांश र ८० डिग्री ५९ मिनेट देखि ८२ डिग्री ०२ मिनेट पूर्वी देशान्तरभित्र रहेको छ। समुन्द्र सतहबाट १९८मि . देखि २३६७ मि . सम्मको उचाइमा रहेको यस जिल्लाको क्षेत्रफल २४५१ वर्ग कि.मि. रहेको छ। यस जिल्लाको पूर्वमा सल्यान र जाजरकोट, पश्चिममा कैलाली, डोटी र अछाम, उत्तरमा दैलेख र दक्षिणमा बाँके र बर्दिया जिल्लाहरु पर्दछन्। नेपालको पछिल्लो परिवर्तित संरचना अनुसार विभिन्न ७ वटा प्रदेशहरु मध्य कर्णाली प्रदेशको राजधानीका रुपमा रहेको यस सुर्खेत जिल्लामा ५ वटा नगरपालिका र ४ वटा गाउँपालिका रहेका छन।

भेरी र कर्णाली नदी लगायत गोचेखोला, शुभाघाटखोला, झुप्राखोला, चिङगाडखोला, गिरीघाटखोला, सोतखोला, नेवारेखोला, इत्रामखोला, खोर्केखोला एवम निकासखोला जस्ता नदी र खोलाहरु यसै जिल्लाको भूभाग भएर बग्ने भएकाले यो जिल्ला बाढी तथा पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको छ भन्दा अत्युक्ति नहोला। जिल्लाको १३ प्रतिशत भूभाग चुरे र ४३ प्रतिशत भूभाग महाभारत पहाडले ओगटेको हुनाले यस जिल्लामा पहिरोको जोखिम उच्च नै रहेको छ। त्यसैगरि, आगलागी, महामारी र सडक दुर्घटना जस्ता प्रकोपहरुको जोखिम पनि यस जिल्लामा विद्यमान रहेको छ।

सुर्खेत जिल्लाको विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना,२०७८ का अनुसार यस जिल्ला २०७१ सालमा गएको बाढीले करिब १४६५ घरहरु पुर्ण क्षति तथा ८८४ घरमा आंशिक क्षति भएका थियो । सो बाढीबाट १२५ जनाको मृत्यु, हुनका साथै सयौँको सङ्ख्यामा घाइते र करिव रु. १०,७९,७१,३८,९९१ ।- बरावरको अनुमानित क्षति भएको पाइन्छ।

स्थानीय तह गठन भए पश्चात यस जिल्लाका ९ वटा स्थानीय तहमा भएका घटनाको विश्लेषण गर्दा विभिन्न प्रकारका विपद्का घटनाले १७ जनाको मृत्यु,, ५५ जना घाईते तथा ३०८ घरपरिवार प्रत्यक्ष रुपमा प्रभावित भएका थिए र उक्त विपद्को घटनमा करीव रु १६,५६,००,४३० (अक्षेरुपीः सोह्र लाख पैसठ्ठी लाख, चारसय तिस) रुपैंया बरावरको धनमालको नोक्सान भएको थियो (स्रोत: Nepal Disaster Risk Reduction Portal (drrportal.gov.np))।

१.२ नगरपालिकाको परिचय

गुर्भाकोट नगरपालिका सुर्खेत जिल्लाको पूर्वी भागमा पर्दछ। साविकका दहचौर, गुमी, घुमखहरे र मेहेलकुना गाविसहरु मिली तत्कालीन शुभाघाट गंगामाला नगरपालिका २०७२ असोजमा बनेको थियो र त्यसपछि २०७३ फागुन २७ साबिकका सहारे, मालारानी र धारापानी गाविस थपगरि गुर्भाकोट नगरपालिका बनेको हो। यस नगरपालिकाको जम्मा क्षेत्रफल २२८.६२ वर्ग किमि रहेको छ। यस नगरपालिका अक्षांश २८ डिग्री ३३ मिनेट उत्तर देखी २८ डिग्री ५३ मिनेट उत्तर सम्म र देशान्तर ८१ डिग्री ८१ मिनेट पूर्व देखी ८१ डिग्री ९९ मिनेट पूर्व सम्म फैलिएको छ। यस नगरपालिकाको पूर्वमा सल्यान जिल्ला, पश्चिममा भेरी गंगा नगरपालिका , उत्तरमा सिम्ता र चिङ्गाड गाउपालिका र दक्षिणमा सल्यान जिल्ला रहेको छ।

१.२.१ भौगोलिक अवस्थिति

भौगोलिक हिसाबले अक्षांश २८ डिग्री ३३ मिनेट उत्तर देखी २८ डिग्री ५३ मिनेट उत्तर सम्म र देशान्तर ८१ डिग्री ८१ मिनेट पूर्व देखी ८१ डिग्री ९९ मिनेट पूर्व सम्म फैलिएको गुर्भाकोट नगरपालिका, कर्णाली प्रदेशको पूर्वी क्षेत्र एउटा मुख्य प्रवेश मार्ग रहेको छ (चित्र-१)। यो नगरपालिका दक्षिणी भाग चुरे पर्वत देखि महाभारत पर्वत सम्म फैलिएको हुनाले उत्तर दिशाबाट दक्षिण तर्फ भिरालो परेको भू-बनावट रहेको छ। यस नगरपालिकाको महाभारत श्रृङ्खलामा पर्ने जमिन भिरालो तथा कृषि कार्यका लागि अनुपयुक्त खालको छ भने दक्षिण तिरको चुरे श्रृङ्खला पनि भिरालो तर उत्तरको भन्दा केही कृषि कार्यका लागि उपयुक्त खालको भू- बनावट रहेको छ। बिचको समथर भूभाग कृषिको लागि उपयुक्त हुनाको साथै यातायातको राम्रो सुविधाले गर्दा यस क्षेत्रको जनघनन्त्व पनि बढी रहेको छ। यहाँको माटोको बनावट हेर्दा बलौटे, चिम्टयाइलो, रातोमाटो, खैरोमाटो आदी खालको माटो पाइन्छ।

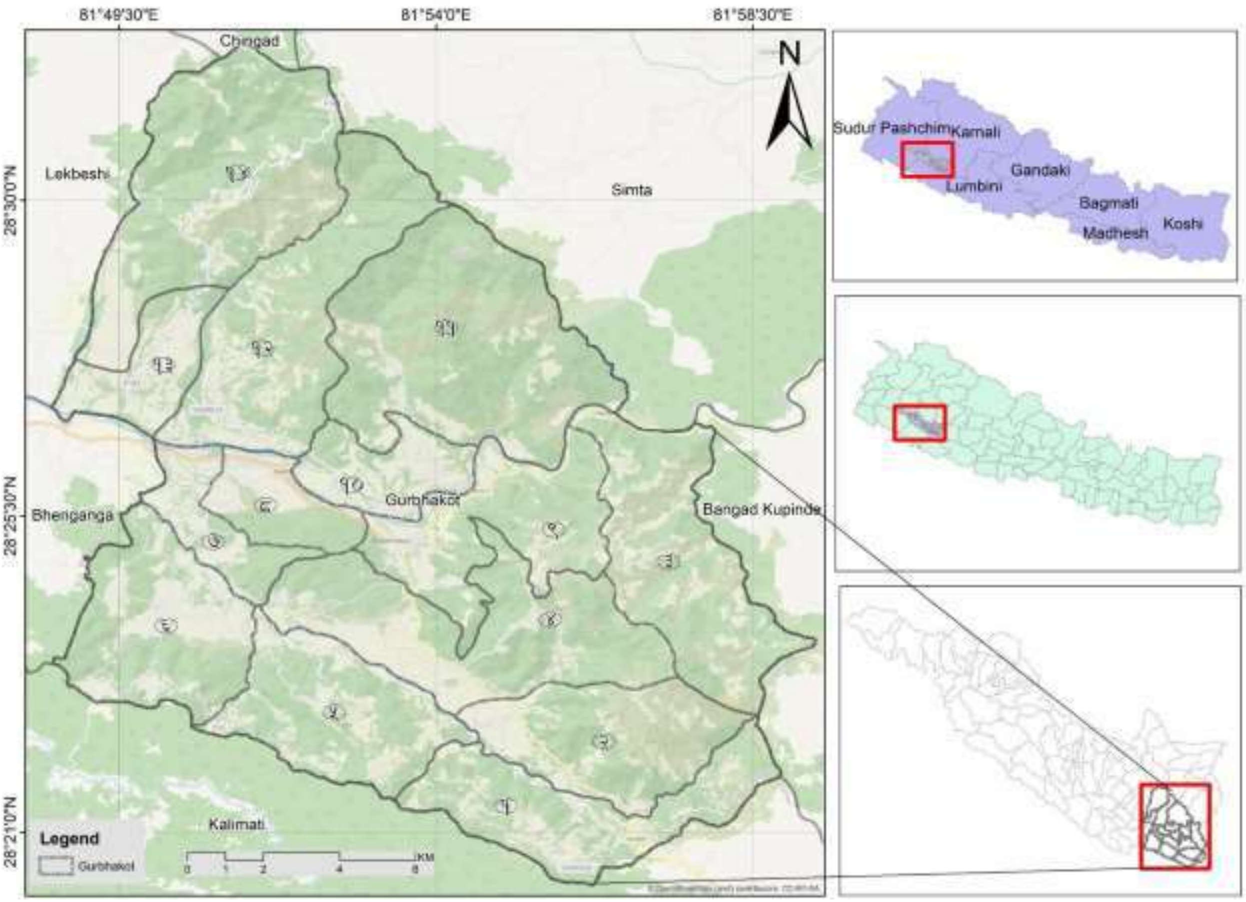

(स्रोतः https://www.sthaniya.gov.np/gis/)

चित्र १ गुर्भाकोट नगरपालिकाको अवस्थिति

१.२.२ राजनैतिक तथा प्रशासनिक विभाजन

यस गर्भाकोट नगरपालिकाको राजनैतिक तथा प्रशासनिक जानकारी तल तालिका १ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १ः गुर्भाकोट नगरपालिकाको राजनैतिक तथा प्रशासनिक जानकारी

प्रदेश	कर्णाली
जिल्ला	सुर्खेत
गाउँपालिका केन्द्र	वडा नं १२, शुभाघाट
वडाहरु	१४
साविकका गाविसहरु	दहचौर, गुमी, घुमखहरे र मेहेलकुनाः शुभाघाट र सहारे, मालारानी र धारापानी गाविस समेटेर हालकोः गुर्भाकोट नगरपालिका

स्रोत: गुर्भाकोट नगरपालिकाको प्रोफाइल, २०७४

१.२.३ जलवायु

यस नगरपालिकामा न्यानो र शीतोष्ण हावापानी रहेको पाइन्छ। यहाँ जाडो मौसम भन्दा गर्मी मौसममा बढी वर्षा हुने गरेको पाइन्छ। सबैभन्दा गर्मी वैशाख-जेठमा हुने गर्दछ र यसक्षेत्रमा औसत तापक्रम २१.८४ डिग्री सेल्सियस पुग्ने गर्दछ। त्यसै गरि सबैभन्दा जाडो पुषमा हुने गर्दछ र औसत तापक्रम २१.८४ डिग्री सेल्सियस हुने गर्दछ। यस क्षेत्रको औसत अधिकतम तापक्रम २९.९ डिग्री सेल्सियस र औसत न्यूनतम तापक्रम १५.४० हुने गर्दछ । यस क्षेत्रको तापक्रम विवरण तलको चित्र २ मा दिइएको छ।

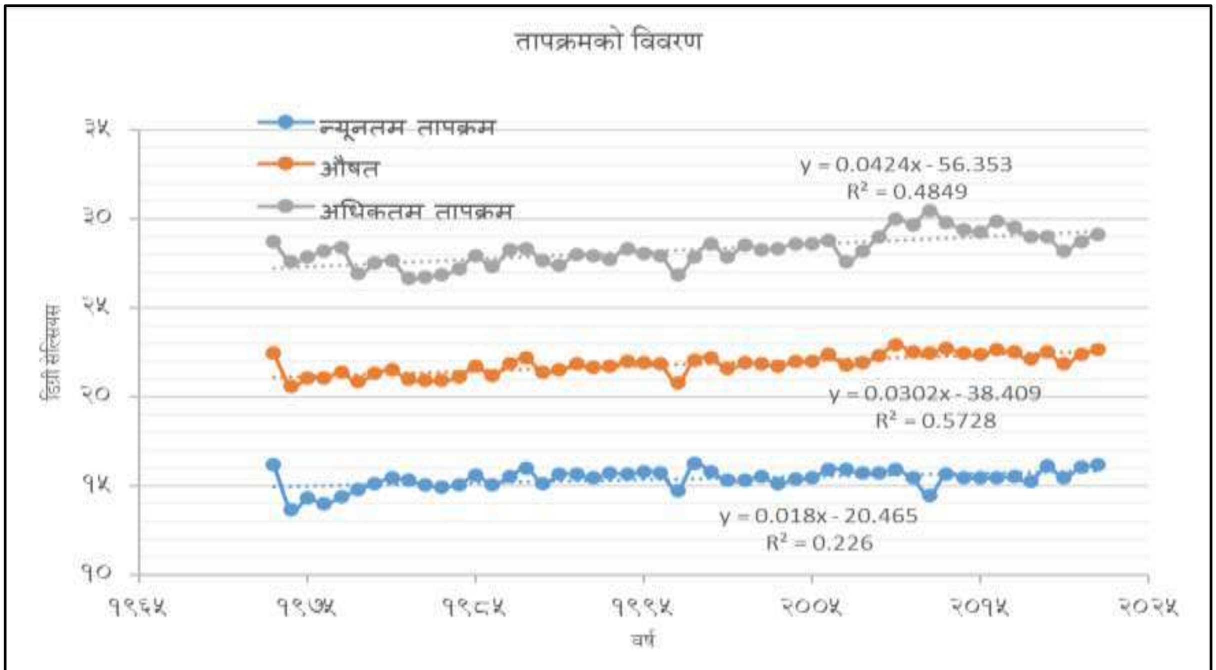

(स्रोत: जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, २०८०)

चित्र २ गुर्भाकोट नगरपालिकाको तापक्रमको विवरण

१.२.४ वर्षातको विवरण

यस क्षेत्रको वर्षातको तथ्यांक विश्लेषण गर्दा औसत प्रति वर्ष १७५४ मिलिमिटर वर्षा हुने गरेको छ भने सन् १९६४ मा यस क्षेत्रमा भारी वर्षा भइको देखिन्छ उक्त समयमा यस क्षेत्रमा एक वर्षमा ३७७१ मिलिमिटर वर्षा भएको देखिन्छ र सबै भन्दा कम वर्षा सन् २०१० मा ९७४ मिलिमिटर भएको देखिन्छ। विगत ६५ वर्षको यस क्षेत्रमा वर्षातको विवरण चित्र ३ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

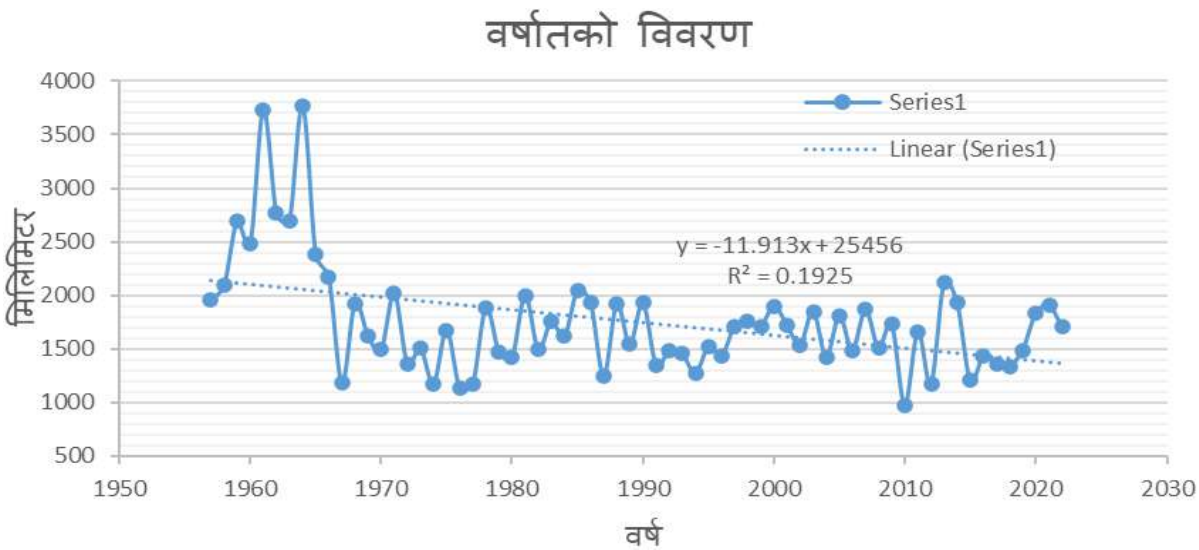

(स्रोत: जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, २०८०)

चित्र ३ गुर्भाकोट नगरपालिकाको ६५ वर्षको वर्षातको तथ्याङ्क

यस नगरपालिकामा मनसुन साउनमा हुने गरेको वर्षातको विवरण भूउपग्रह बाट प्राप्त उच्च रिजोलुसनको मौसमी तथ्याङ्क प्रयोग गर्दा नगरपालिकाको पूर्वी भेग अर्थात वडा नं ३, २, र ४ मा औसतमा ५४३ मिलिमिटर वर्षात हुने गरेको देखिन्छ भने महाभारत क्षेत्र अर्थात वडा नं १४, ११ को माथिल्लो क्षेत्र (डाँडा) र वडा नं २, ३ र ४ मा रहेको उच्च डाँडा जुरी चुलामा सबै भन्दा कम अर्थात २६४ मिलिमिटर वर्षा भएको देखिन्छ। यस क्षेत्रको मौसमी नक्साङ्कन तलको चित्र ४ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

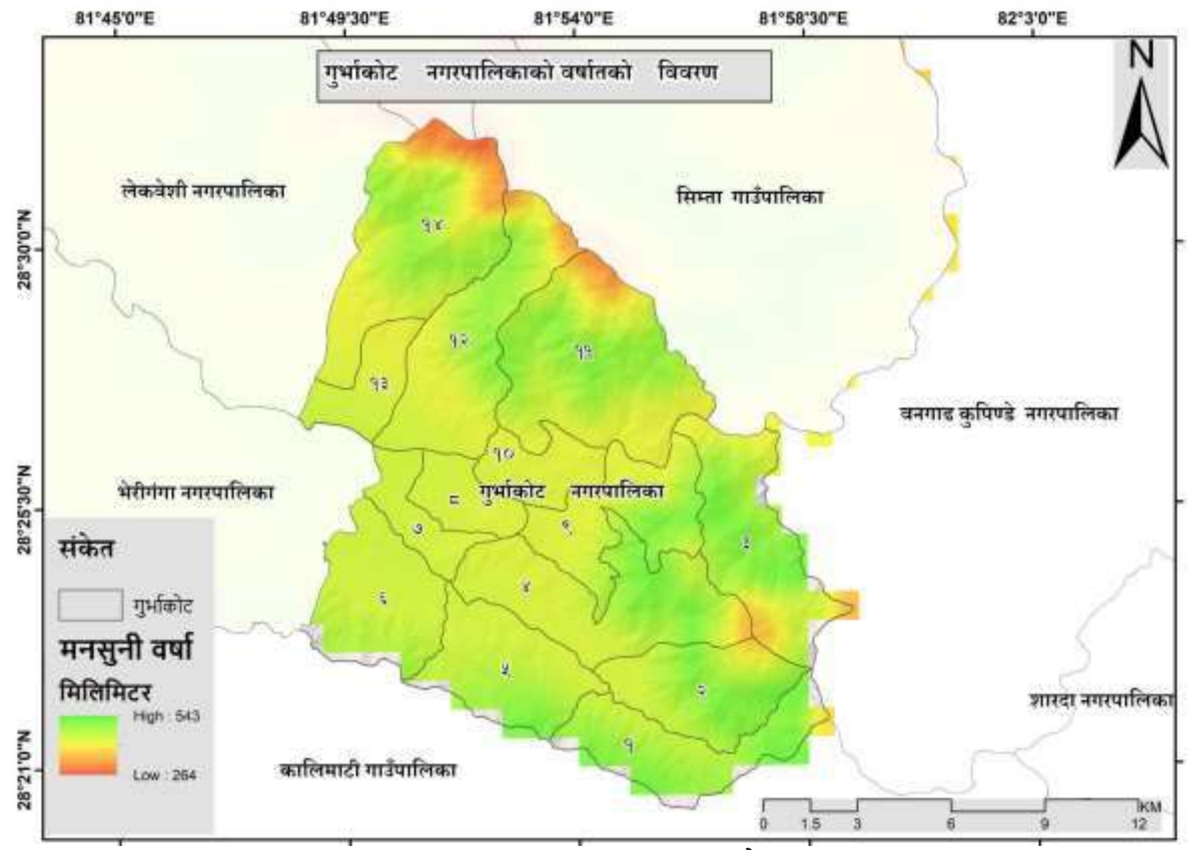

(स्रोतः Digital Elevation Model /Arcgis 10.6)

चित्र ४ गुर्भाकोट नगरपालिकाको मनसुनी वर्षाको नक्सा

१.३ नगरपालिकाको सामाजिक, आर्थिक तथा मानविय अवस्था

१.३.१ सामाजिक तथा शैक्षिक अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार गुर्भाकोट नगरपालिकाको जनसङ्ख्या ४८,२१६ रहेको छ जस मध्ये पुरुष ४६.०१% (२२,१८३ जना) र महिला ५३.९९% (२६,०३३ जना) रहेका छन्। यस नगरपालिकामा पुरुषको तुलनामा महिला ७.९८ प्रतिशतले बढि रहेको पाइन्छ। सोही तथ्यांक अनुसार लैंगिक अनुपात (Sex Ratio) प्रति १०० महिलामा पुरुषको सङ्ख्या ८५.११ रहेको छ भने जनघनत्व (प्रति वर्ग किलोमिटरमा रहेको जनसङ्ख्या) २११ जना प्रति वर्ग किलोमिटर रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार गुर्भाकोट नगरपालिकामा ११,७९८ घरपरिवार रहेका छन् र औसत परिवार सङ्ख्या ४.१० जना रहेको देखिन्छ। यस नगरपालिकाको जनसांख्यिक विवरण तालिका २ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २: गुर्भाकोट नगरपालिकाको जनसाङ्ख्यिक विवरण

वडा	घरधुरीको सङ्ख्या	जनसङ्ख्या			औसत परिवार सङ्ख्या	लैंगिक अनुपात
		जम्मा	पुरुष	महिला		
१	४३९	११७०	८०६	९६४	४.०३	८३.६१
२	८६३	३४६१	१५८०	१८८१	४.०१	८४
३	६२४	२८६५	१३६०	१५०५	४.५९	९०.३७
४	१०३७	४२६०	२०९९	२२६१	४.२०	९२.८४
५	७१२	३२१५	१५३३	१६८२	४.५२	९१.१४
६	११५५	४५५२	२०४०	२५१२	३.९४	८१.२१
७	७८५	३१७१	१४४३	१७२८	४.०४	८३.५१
८	११०४	४३२६	२०४४	२२८२	३.९२	८९.५७
९	१०६३	४५२८	२१२१	२४०७	४.२६	८८.१२
१०	५३८	२०६८	९०८	११६०	३.८४	७८.२८
११	६५३	२६५३	१२२५	१४२८	४.०६	८५.७८
१२	८३३	३२१६	१४३०	१७८६	३.८६	८०.०७
१३	११३१	४५३४	१९८५	२५४९	४.०१	७७.८७
१४	८६१	३४९७	१६०९	१८८८	४.०६	८५.२२
जम्मा	**११७८९**	**४८२१६**	**२२१८३**	**२६०३३**	**४.१०**	**८५.११**

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

यस नगरपालिकाको वडाहरुको जनसङ्ख्या तथा घरपरिवारहरुका तुलनात्मक अध्ययन गर्दा सबैभन्दा धैरै जनसङ्ख्या वडा नं. ११ मा रहेको छ भने सबैभन्दा थौरै जनसङ्ख्या वडा नं. ८ मा रहेको छ। वडागत जनघनत्व हेर्दा वडा नं ७,८ र १३ मा सबै भन्दा वढी जनघनत्व (४०० भन्दा वढी प्रति वर्ग किमि) रहेको छ भने वडा नं ११ मा सबै भन्दा कम जनघनत्व

(१०० जना भन्दा कम प्रति वर्ग किमि) रहेको छ। वडागत आधारमा यस नगरपालिकाको जनघनत्वको अवस्थालाई चित्र ५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

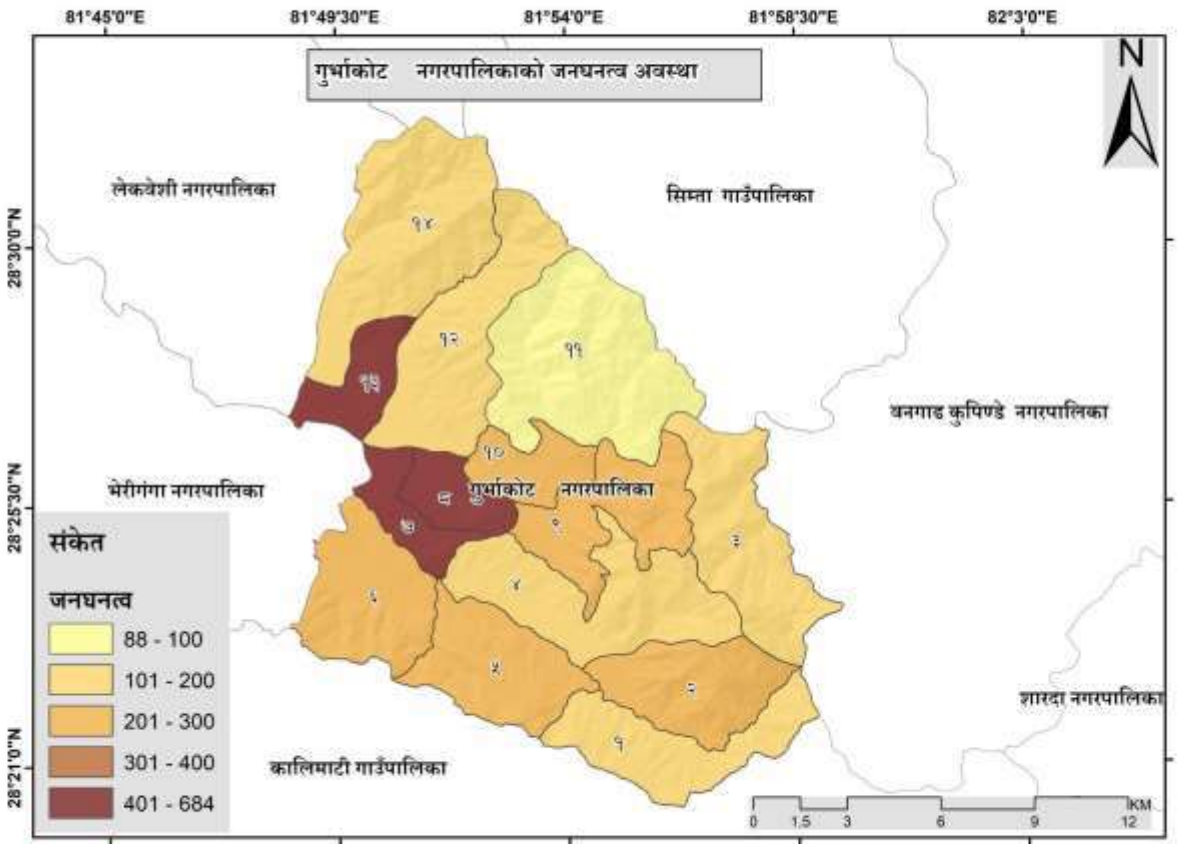

(स्रोतः नापी विभाग/Arcgis 10.6)

चित्र ५ गुर्भाकोट नगरपालिकाको जनघनत्व नक्सा

१.३.२ जाति तथा सम्प्रदाय

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस गुर्भाकोट नगरपालिकामा १४ प्रकारका जातजातिको बसोवास रहेका छ जसमा सबै भन्दा बढी क्रमशः क्षेत्री ३० प्रतिशत, विश्वकर्मा २८ प्रतिशत र मगर २५ प्रतिशत रहेका छन् भने सबै भन्दा कम वादी र सन्यासी क्रमशः १ र १ प्रतिशत रहेका छन्। यसका साथै यस नगरपालिकामा नेपाली सबै भन्दा बढी (९९.१ प्रतिशत) बोलिने गरेको छ भने अन्य भाषा जस्तैः मगर, गुरुङ्, थारू आदी जम्मा ०.२ प्रतिशतले बोल्ने गरेका छन्। यस नगरपालिकाको जातजातिको विवरण चित्र ६ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

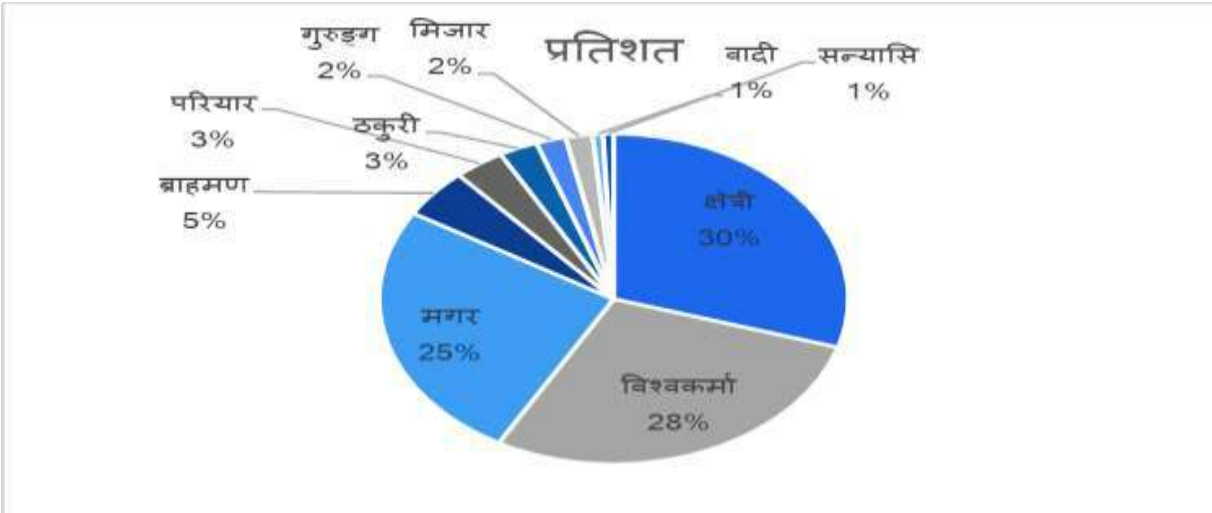

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

चित्र ६ गुर्भाकोट नरपालिकाको जातजातीगत विवरण

१.३.३ साक्षरता तथा अपाङ्गता

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकाको कुल साक्षरता दर ८२.८ प्रतिशत रहेको छ जसमा पुरुष साक्षरता दर ८९.१ प्रतिशत रहेको छ भने महिला साक्षरता दर ७७.६ प्रतिशत रहेको छ। यस नगरपालिकाको समग्र शैक्षिक अवस्था तलको चित्र ७ मा देखाइएको छ। यस नगरपालिकाको निरक्षरता विवरण केलाउँदा महिलाको निरक्षरता दर बढी रहेको देखिन्छ।

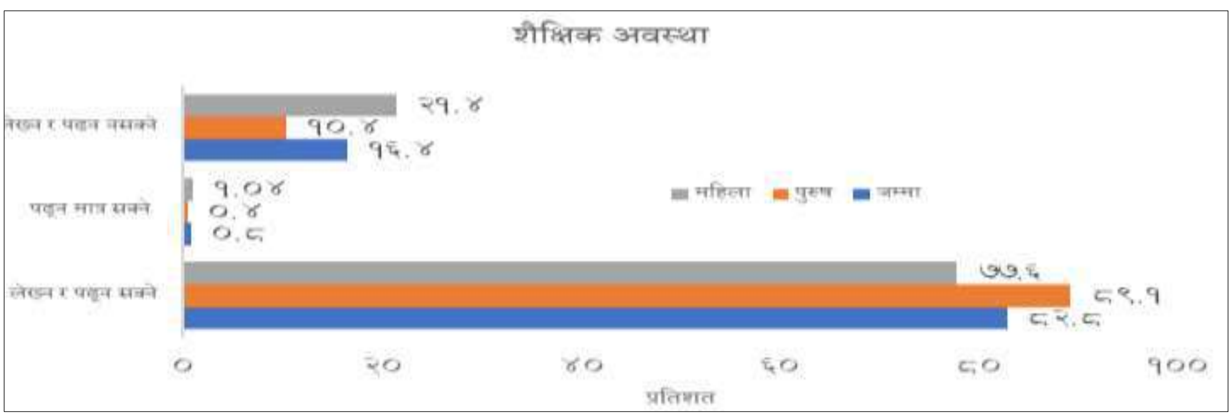

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

चित्र ७ गुर्भाकोट नगरपालिकाको साक्षरताको अवस्था

यसका साथै यस नगरपालिकाको अपाङ्गता विवरण केलाउँदा राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकाको ३.२ प्रतिशत जनसङ्ख्यामा कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता रहेको देखिन्छ जसमा पुरुष ३.६ प्रतिशत र महिला २.९ प्रतिशत रहेका छन्। यस नगरपालिकाको अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु मध्य सबै भन्दा बढी शारीरिक अपाङ्गता रहेको

देखिन्छ भने सबै भन्दा कम १ प्रतिशत क्रमशः बौद्धिक अपाङ्गता, हेमोफिलिया, अजिटम आदी रहेका छन् । यस नगरपालिकाको अपाङ्गता विवरण तलको चित्र ८ मा देखाइएको छ ।

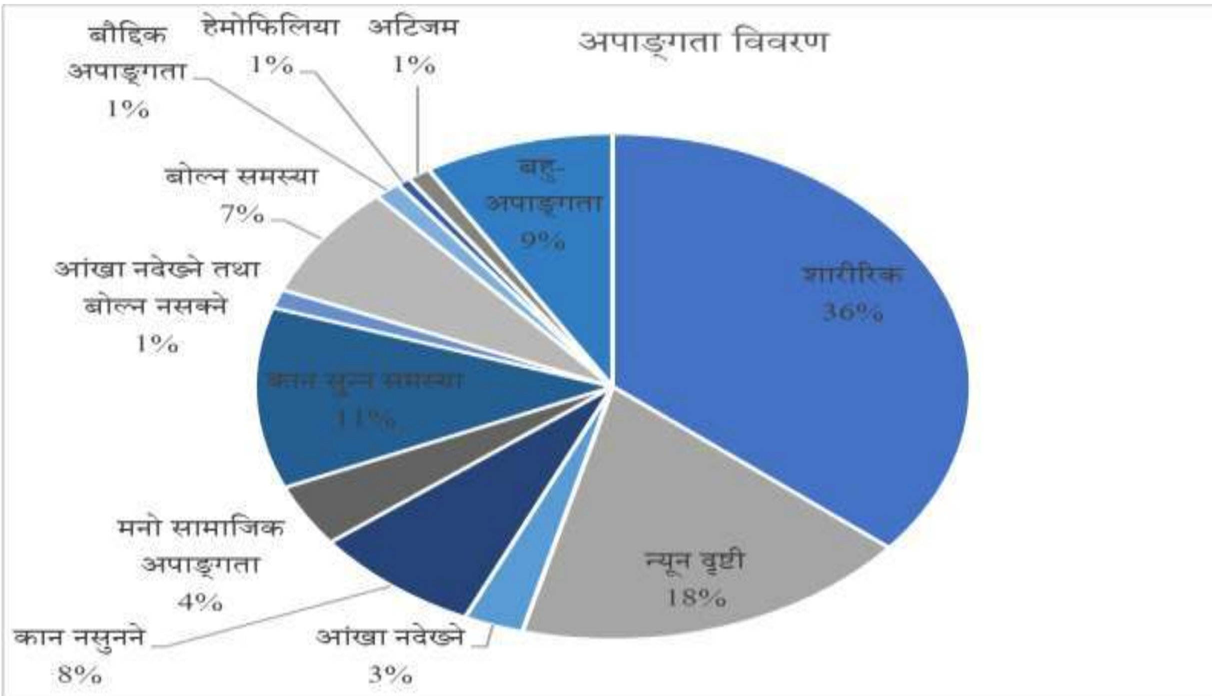

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

चित्र ८ गुर्भाकोट नगरपालिकाको अपाङ्गताको विवरण

१.३.४ आर्थिक गतिविधि

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार १० वर्ष र माथिको उमेर समूहलाई अध्ययन गर्दा ७५.३ प्रतिशत जनसङ्ख्या कुनै न कुनै आर्थिक गतिविधिमा सक्रिय रहेको देखिन्छ । आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसङ्ख्या हेर्दा ७६.१ प्रतिशत पुरुष रहेका छन् भने ६४.३ प्रतिशत महिला आर्थिक रुपमा सक्रिय रहेको देखिन्छ ।

आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसङ्ख्या मध्य ५०.१ प्रतिशत जनसङ्ख्या कृषि तथा मत्स्य पालनमा संलग्न भएको देखिन्छ भने प्राथमिक कामदार, प्राविधिक तथा सुरक्षाकर्मीको रुपमा क्रमशः २३ प्रतिशत तथा ०.७ प्रतिशत भन्दा कम रहेको देखिन्छ । यस गुर्भाकोट नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधिमा संलग्न महिला तथा पुरुषको तुलना गर्दा महिलाहरु अनौपचारिक आर्थिक गतिविधि जस्तैः कृषि, प्राथमिक कामदारको रुपमा आर्थिक गतिविधिमा संलग्न भएको पाइन्छ । यस गुर्भाकोट नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधिमा संलग्न महिला तथा पुरुषको विवरण तलको चित्र ९ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

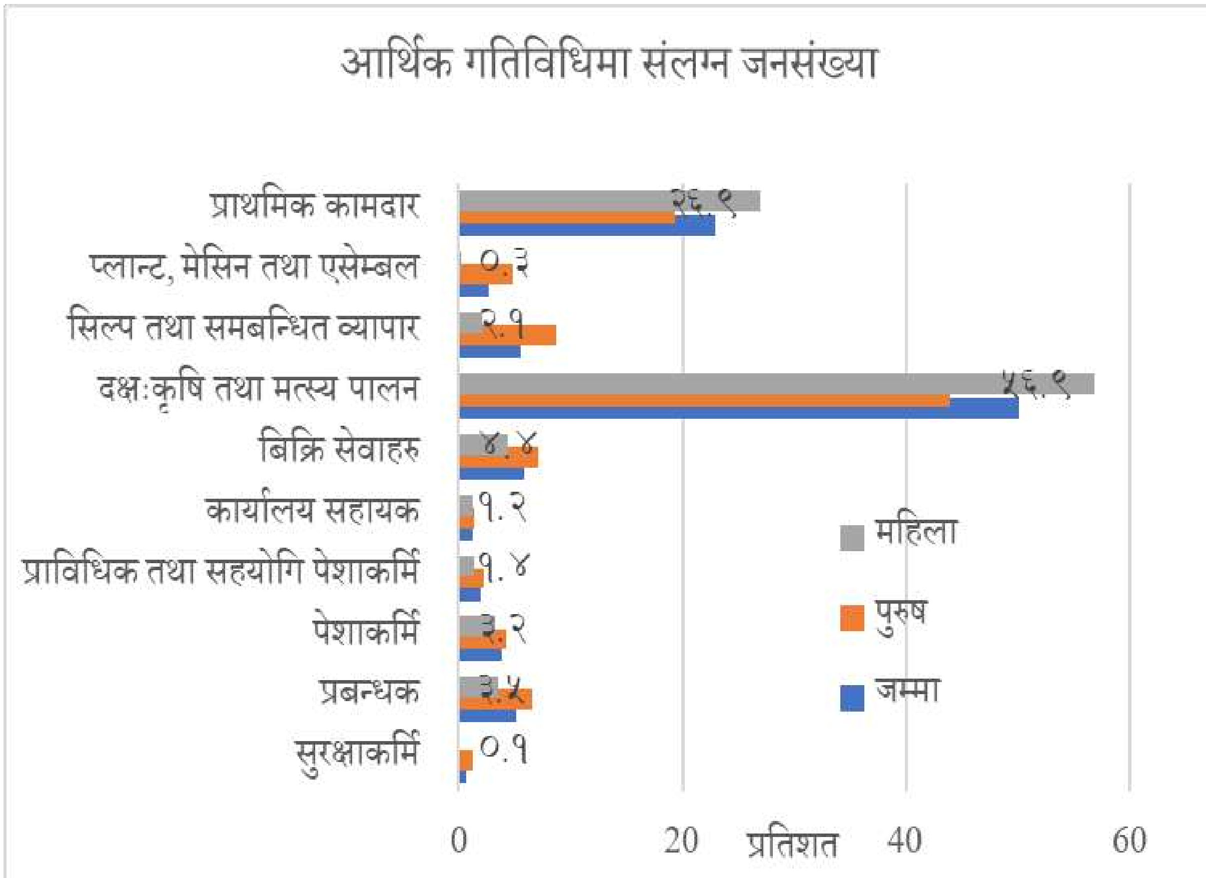

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

चित्र ९ गुर्भाकोट नगरपालिकामा आर्थिक गतिविधिमा संलग्न मानविय स्रोतको विवरण

१.४ नगरपालिकाको प्राकृतिक स्रोतको अवस्था

१.४.१ कृषि सम्बन्धी विवरण

प्राकृतिक सम्पदाको हिसाबले यो नगरपालिका कृषिको लागि उपयुक्त उर्वर भूमि रहेको छ। यस नगरपालिकाको भू-उपयोग अनुसार क्षेत्रमा करिव ६० प्रतिशत जमिनमा खेतीयोग्य वा खेतीपातीको निम्ति प्रयोग भएको देखिन्छ। नगरपालिकाको प्रमुख खाद्यान्न, नगदे तथा अन्न बालिहरुमा धान, गहुँ, मकै, मास, मुसुरो, तोरी, कोदो, चना, तिल आदी हुन्। नगरपालिकाका १४ वटै वडामा खेतीपाती हुनसक्ने र भैरहेका प्रसस्त कृषि क्षेत्रहरु छन। हाल खेतीपाती भैरहेका क्षेत्र मलिला र सघन खेतीपाती गर्न सकिने उर्वर क्षेत्रमा पर्ने भएकाले यो नगरपालिकालाई कृषि तथा पशुपालन नमुना क्षेत्रका रुपमा विकास गर्न सकिन्छ। नगरपालिकाका कुल जनसंख्याको ५० प्रतिशत भन्दा बढी कृषि पेशामा संलग्न रहेकाले नगरपालिकाको दीर्घकालीन विकास र समृद्धिका लागि यो क्षेत्रलाई वैज्ञानिकीकरण र व्यवसायिकरण गर्न सकिने प्रबल संभावना रहेको छ। यी क्षेत्रमा रहेको माटोको प्रकृतिअनुसार बालीनाली तथा फलफूल र तरकारीको खेतीका आधारमा कृषि तथा पशु (भैसि, गाई, बाख्रा) पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गर्न सकिन्छ। यस नगरपालिकाको माटोको प्रकार हेर्दा कृषि कार्यको निम्ति निकै उपयुक्त रहेको देख्न सकिन्छ। यस नगरपालिकामा पाइने माटोको प्रकार तलको चित्र १० मा प्रस्तुत गरिएको छ।

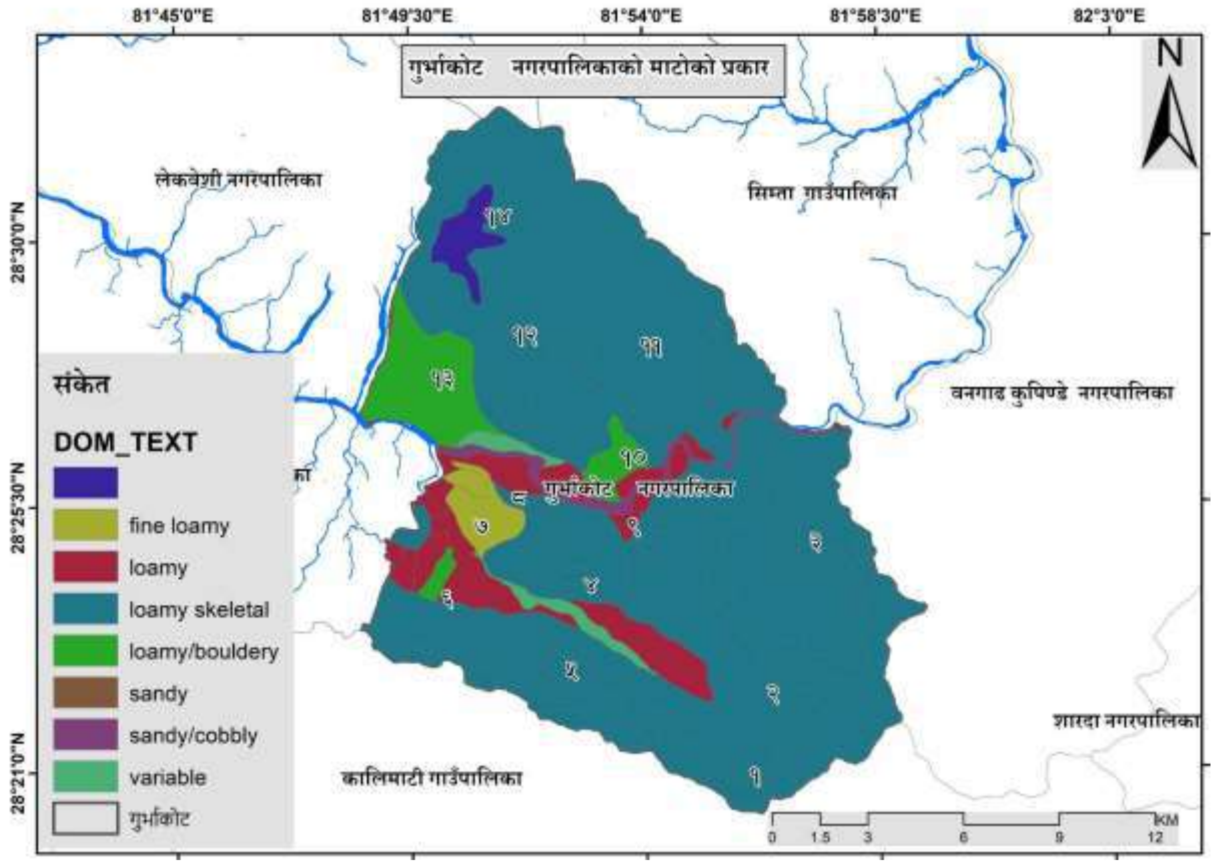

(स्रोतः Digital Elevation Model, SRTM 20m resolution / Open Source Map/ Satellite Image/Arcgis 10.6)

चित्र १० गुर्भाकोट नगरपालिकाको माटोको प्रकार

१.४.२ भू-उपयोग विवरण

गुर्भाकोट नगरपालिकाको विद्यमान भू-उपयोग (चित्र ११) हेर्दा नगरपालिकाको धेरैजसो जग्गा हाल खेतीयोग्य जमिनको रुपमा रहेको छ । खेतीयोग्य जमिनमध्ये अधिकांश जमिन मौसमी वर्षामा निर्भर रहेको छ । नगरपालिकामा बगिरहेका विभिन्न खोलानालाको किनारमा अवस्थित खेतीयोग्य जमिनको उर्वराशक्ति उच्च रहेको छ ।

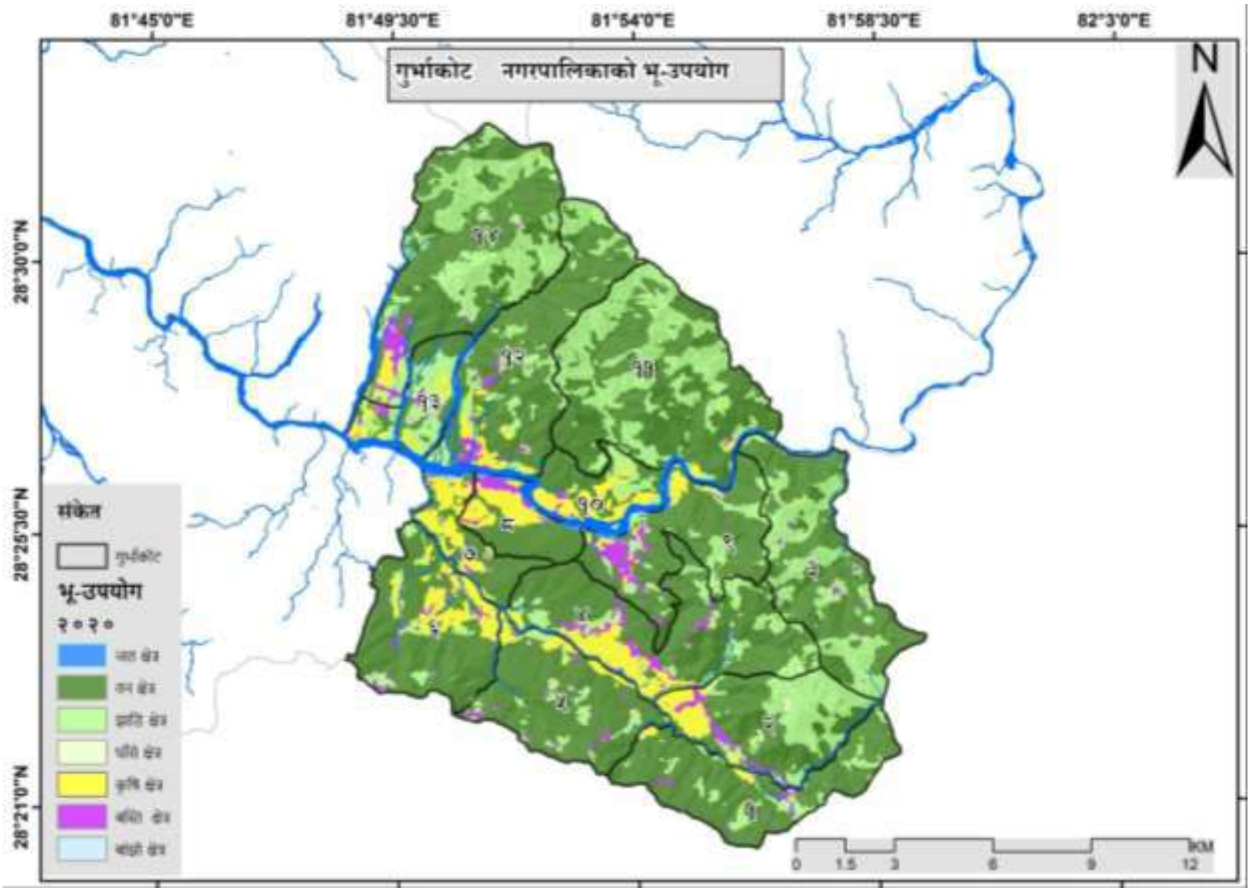

(स्रोतः Digital Elevation Model, SRTM 20m resolution / Open Source Map/ Satellite Image/Arcgis 10.6)

चित्र ११ गुर्भाकोट नगरपालिकाको भू-उपयोग नक्सा

गुर्भाकोट नगरपालिकाको विद्यमान भू-उपयोग हेर्दा नगरपालिकाको ६२.२९ प्रतिशत (१४२.३६ वर्ग कि.मि.) जमिन वन क्षेत्रको रुपमा उपयोगमा रहेको छ भने २४.४४ प्रतिशत (५५.८५ वर्ग कि.मि.) कृषि क्षेत्रले ओगटेको छ। खेतीयोग्य जमिनमध्ये अधिकांश जमिन मौसमी वर्षामा निर्भर रहेको छ । नगरपालिकामा बगिरहेका विभिन्न खोलानालाहरुको किनारमा अवस्थित यस नगरपालिकाको खेतीयोग्य जमिनको उर्वराशक्ति उच्च रहेको छ। हाल गुर्भाकोट नगरपालिकामा ३.२२ प्रतिशत भूमिमा मात्र भौतिक संरचना निर्माण भएको देखिन्छ। यस नगरपालिकामा पानी/नदी तथा ताल तलैया क्षेत्रले करिब १.०९ प्रतिशत (२.४९५ वर्ग कि.मि.) जमिन ओगटेको छ। नगरपालिकाको सन् २०२० को भू-उपयोगको विवरण तलको तालिका ३ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ३ः गुर्भाकोट नगरपालिकाको भू-उपयोग विवरण

भू-उपयोग क्षेत्र	२०२०	
	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी)	**प्रतिशत**
वन	१४२.३६	६२.२९
झाडी बुट्यान	१९.८३	८.६७
घाँसेमैदान	०.१८	०.०५
कृषिक्षेत्र	५५.८५	२४.४४
बाँझो जमिन क्षेत्र	०.५६	०.२४
पानीजन्य क्षेत्र	२.४९	१.०९
शहरी तथा बस्ती क्षेत्र	७.३५	३.२२
जम्मा क्षेत्रफल	२२८.६२	१००

स्रोतः नापी विभागको भूउपयोग नक्सा/Arcgis 10.6

१.४.३ जलस्रोतको विवरण

नगरपालिकाका विभिन्न भौगोलिक क्षेत्र तथा वडाहरुमा फैलिएर रहेका नदी नाला, खोला, ताल तलैया र पोखरीहरुले प्रशस्त जलभण्डार गर्नुका साथै यस्ता पोखरीहरुबाट पशुहरुले पानी पिउने र किसानहरुले समेत बेलाबखत आंशिकरुपमा सिंचाइको लागि पानीको प्रयोग गरेको देखिन्छ। चित्र १२ मा प्रस्तुत गरिए अनुसार यस नगरपालिका भित्र भेरी नदी, गोचे खोला, बेतेनी खोला, बर्मागर खोला, सार्किमारे खोलाहरु बहने गर्दछ ।

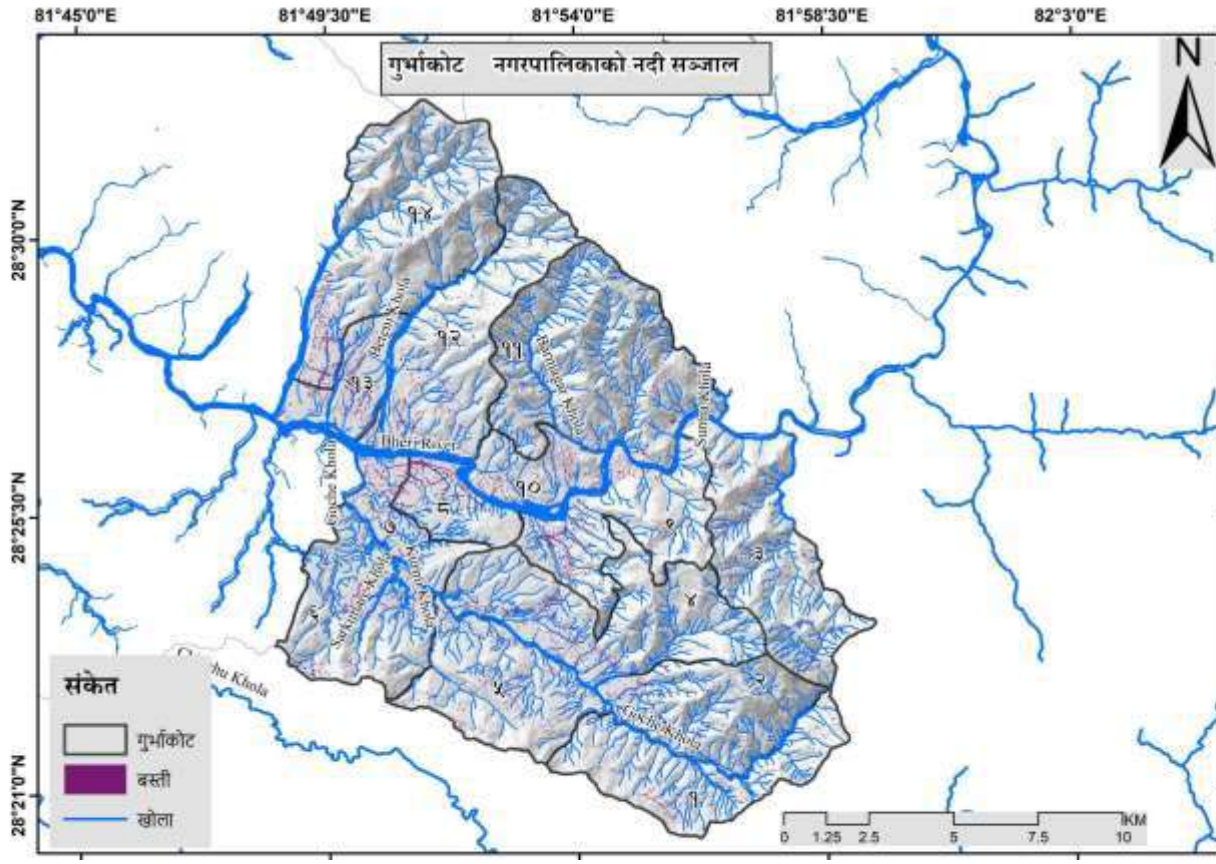

(स्रोतः जल तथा मौसम विज्ञान विभाग/ Digital Elevation Model, SRTM 20m resolution / Open Source Map/ Satellite Image/Arcgis 10.6)

चित्र १२ गुर्भाकोट नगरपालिकाको परिधि भित्रको नदी सञ्जालको नक्सा

मानव बस्तीको विकास र बसाइँसराइको चाप र अव्यवस्थित उपयोगले प्राकृतिक पोखरीहरुमा भूक्षय भई पुरिने क्रम जारी छ।

१.४.४ भिरालोपन

जमिन तथा भू-भागको अर्को महत्वपूर्ण निर्णायक तत्व त्यहाँको भिरालोपन हो। पहाडको उचाइ र मोहोडाको साथ साथै भिरालो पनका कारण मानव बसोबास, कार्यकलाप तथा भौतिक पूर्वाधार विकासमा विविध खालका समस्याका साथै विभिन्न किसिमका विपद् तथा जोखिमहरुको उत्पत्तिको कारण त्यहाँको भूधरातलको भिरालोपन रहेको हुन्छ। यस नगरपालिकाको २, ३, ४, ९, ११, १२ र १४ मा भिरालो जमिन अर्थात ३० डिग्री भन्दा वढी भिरालोपन भएको जमिन प्रशस्त रहेको देख्न सकिन्छ। नगरपालिकाको वडाहरुको भिरालोपन भूभागको वितरण तलको चित्र १३ नक्सामा देखाइएको छ ।

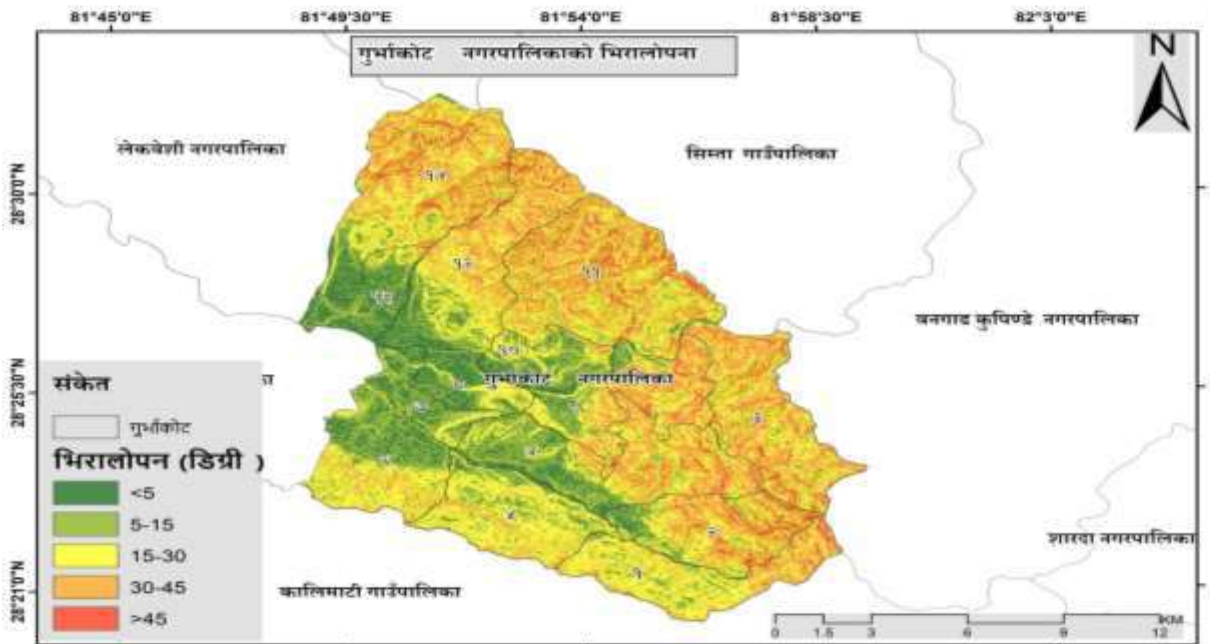

(स्रोतः Digital Elevation Model, SRTM 20m resolution / Open Source Map/ Satellite Image/Arcgis 10.6)

चित्र १३ गुर्भाकोट नगरपालिकाको भिरालोपनाको नक्सा

यसका साथै यस नगरपालिकाको उचाइको विवरण केलाउदा यो नगरपालिका समुद्र सतह देखि १४१ मिटर देखि २७४२ मिटरको उचाइ सम्म फैलिएको छ। नगरपालिकाको उचाइको विवरण चित्र १४ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

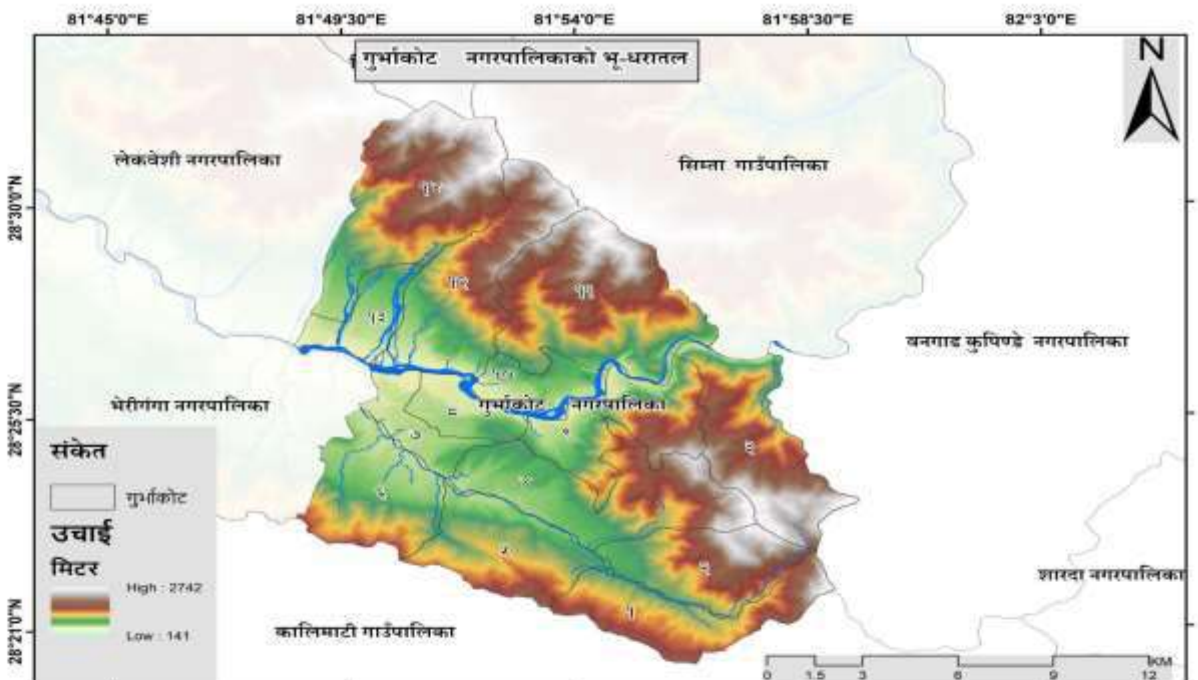

(स्रोतः Digital Elevation Model, SRTM 20m resolution / Open Source Map/ Satellite Image/Arcgis 10.6)

चित्र १४ गुर्भाकोट नगरपालिकाको भू-धरातलीय नक्सा

१.५ भौतिक पूर्वाधारको अवस्था

यस नगरपालिकाको भौतिक पूर्वाधारमा नगरपालिकाको कार्यालय, वडा कार्यालय, सरकारी संस्था, विद्यालय, कलेज, बैंक तथा सहकारी, स्वास्थ्य चौकी र अस्पताल जस्ता सेवाहरु समावेश छन् जसले नगरपालिकाका बासिन्दाहरुलाई दैनिक सेवा प्रदान गर्दछ । यस नगरपालिकामा २ वटा क्याम्पस, ९ वटा माध्यमिक तह र ६६ वटा आधारभूत तह गरि जम्मा ७७ वटा शिक्षण संस्थाहरु संचालन छन् । त्यस्तै यस पालिकामा ३ भन्दा बढी बैंकका शाखा कार्यालयहरु रहेका छन् ।

१.५.१ सडक सञ्जाल

कर्णाली प्रदेशमा पर्ने सुर्खेत जिल्लाको यो नगरपालिका चुरे तथा महाभारत क्षेत्रमा पर्ने हुँदा सडक तथा यातायात पूर्वाधार विकासको हिसाबले सन्तोषजनक अवस्थामा छैन । शुभाघाट-जाजरकोट लोकमार्गको दायाँ बायाँ रहेको यो नगरपालिकाको केन्द्र नजिकै रहेको छ । त्यसै गरी नगरपालिका भित्रको आन्तरिक सडक सञ्जाल केही कालोपत्रे भएका भए तापनि भित्री सडकहरु साँघुरा र स्तरोन्नति गर्नुपर्ने अवस्थामा छन् । विशेषगरि वर्षायाममा जीर्ण सडक तथा पहिरोका कारण बस्तीहरु बीच सम्पर्क स्थापित हुन कठिन हुन्छ र आपतलाकिन सहायता पुर्याउन कठिन हुने गरेको छ । यस नगरपालिकाको सडक सञ्जाल चित्र १५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

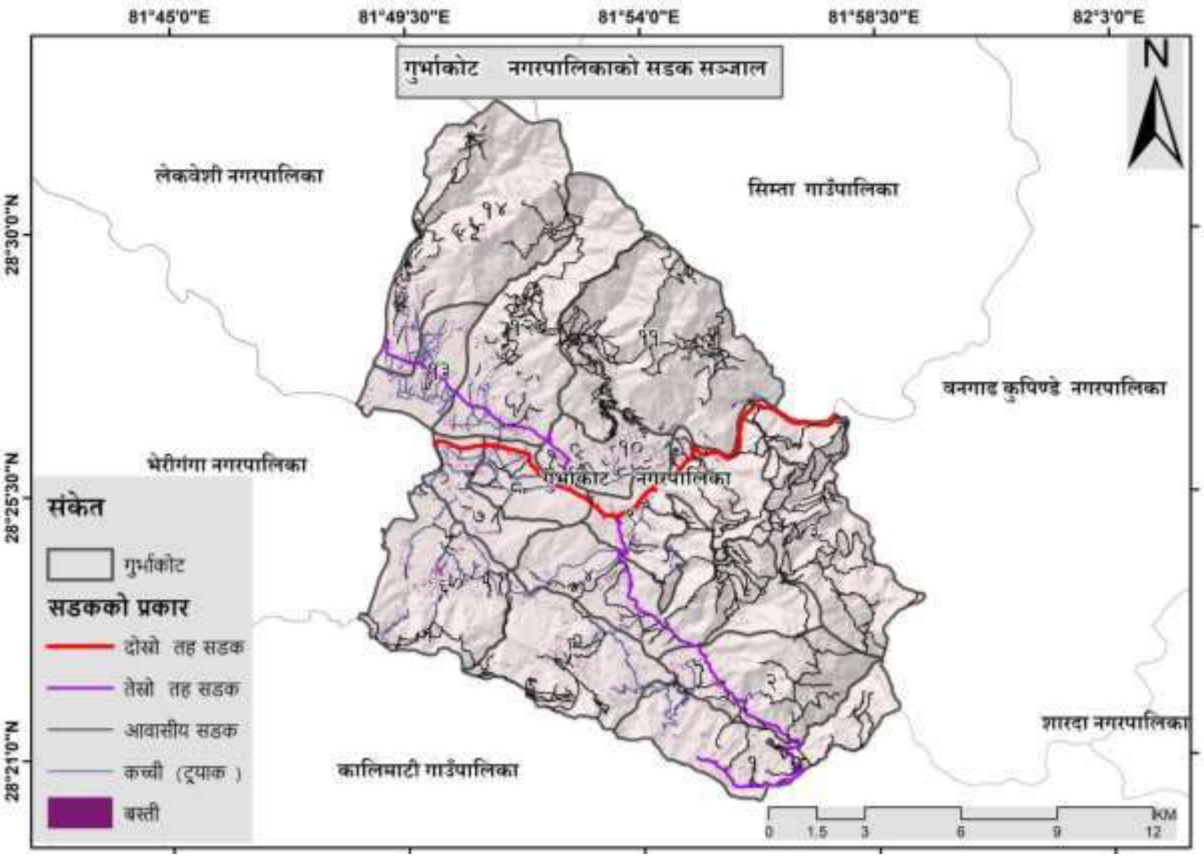

(स्रोतः Digital Elevation Model, SRTM 20m resolution / Open Source Map/ Satellite Image/Arcgis 10.6)

चित्र १५ गुर्भाकोट नगरपालिका भित्रको सडक सञ्जालको नक्सा

१.५.२ पर्यटन
गुर्भाकोट नगरपालिकाको समग्र विकासको लागि पनि यहाँको पर्यटन विकास महत्वपूर्ण पक्ष हो । यहाँको समग्र विकासको लागि सम्भाव्य पर्यटकीय स्थलहरुको प्रवर्धन गर्न आवश्यक छ । यस क्षेत्रमा रहेका जुरीचुला, भोटेचुली आदी महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थलहरु मानिन्छन् ।

१.५.३ स्वास्थ्य क्षेत्र
यस क्षेत्रमा सामान्य स्तरको स्वास्थ्य सेवाहरु नगरपालिकामा रहेका विभिन्न स्वास्थ्य चौकीहरु मार्फत प्रदान भइरहेको पाइन्छ भने स्वास्थ्य सेवाका लागि आवश्यक सुविधा सम्पन्न अस्पताल र विशेषज्ञ सवाका अभाव रहेका छ । नगरपालिकामा स्वास्थ्य चौकी ७, सहरी स्वास्थ्य केन्द्र २ साथै केही पोलिक्लिनिक, क्लिनिक, फार्मेसी सञ्चालनमा रहेका छन् । यी संस्थाहरुबाट सीमित मात्रामा मात्र स्वास्थ्यका आधारभुत सेवा मात्र प्राप्त हुने गरेको छ । नेपाल सरकारको “एक स्थानीय तह एक अस्पताल निर्माण” अभियान अन्तर्गत नगरपालिकामा एक १५ शैयाको हस्पिटल निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको छ ।

१.६ उद्देश्य
जोखिम नक्साङ्कनले नगरपालिकालाई आफ्नो विपद् पूर्वतयारी तथा विपद् व्यवस्थापनललाई व्यवस्थित तथा स्थानीय समुदायलाई सुरक्षित तथा जोखिम सुसुचीत गराउन तथा विपद् र जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक प्रभाव कम गर्न र उत्थानशीलता स्थापना गर्न सक्षम बनाउने छ । यसले नियमित भूमि व्यवस्थापन र पूर्वाधार विकासको आधारमा सुरक्षित भवन निर्माण अभ्यास तथा महानगरपालिकाको समग्र विकास सुनिश्चित गर्नेछ । सोहि औचित्यको साथमा यस कार्यको मुख्य उद्देश्य गुर्भाकोट नगरपालिकाको जोखिम पार्श्वचित्रतयार गर्नु रहेको छ । साथै यस कार्य अन्तर्गत जोखिम मूल्याङ्कन गर्नु पनि अर्को उद्देश्य रहेको छ । यी प्रमुख उद्देश्यलाई तल लिखित बुँदामा प्रष्ट पार्न सकिन्छ ।

- नगरपालिका स्तरमा संकटासन्नता मूल्याङ्कन, जोखिम विश्लेषणको आधारमा जोखिम नक्सा तयार गर्नु रहेको छ
- जोखिम संवेदनशील समुदायहरुको पहिचान गरि सुधारात्मक उपायहरुको प्रस्ताव गर्नु

१.७ कार्यविधि
यस नगरपालिकाको बाढी, डुबान, आगलागीको जोखिम पार्श्वचित्रलक्षित समूह छलफल, सामुदायिक परामर्शका आधारमा सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट तयार गरिएको छ । यस योजना तयार गर्न निम्न प्रक्रियागत चरणहरु सम्पन्न गरिएका छन् :

क) भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित नक्सा तयारी

कुनै पनि भू-उपयोग योजना तयार गर्न सो स्थानको आधार नक्सा (Basemap) तयार गर्नुपर्दछ । त्यसकारण सबै भन्दा पहिलो चरणमा भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित नक्सा तयार गरिएको छ । सो नक्साको लागि चाहिएका तथ्याङ्कहरु (सडक, विद्यमान भू-उपयोग, बस्ती, प्रमुख पूर्वाधार, प्रकोप जोखिम क्षेत्र आदी) विभिन्न निकायहरुबाट माध्यमिक सूचना सङ्कलन गरि निकालिएको छ । यसरी तयार गरिएको नक्सालाई स्थानीय समुदायसँग अन्तर्क्रिया तथा छलफलको आधारमा प्रमाणीकरण र संशोधन गरिएको छ ।

ख) संकटासन्न बस्तीको पहिचान

सामुदायिक छलफलको क्रममा नगरपालिकामा रहेका अनौपचारिक बस्ती, पिछडिएका बस्ती तथा अन्य प्रकोपको जोखिममा रहेका बस्तीहरुको पहिचान गरिएको छ र नक्साङ्कन गरिएको छ ।

ग) बस्ती ढाँचा र विकास प्रवृत्ति अध्ययन

भविष्यमा शहरी विकासको प्रवृत्ति हेर्नको लागि ऐतिहासिक रुपमा बस्ती ढाँचा र विकास कसरी भईरहेको छ भन्नेबारे अध्ययन गरिएको छ ।

ङ) जोखिम नक्साङ्कन

माथि गरिएका अध्ययनको आधारमा विकास जोखिम क्षेत्र, पहिचान गरि जोखिम पार्श्वचित्रतयार गरिएको छ ।

१.८ कार्यक्षेत्र र सीमा

यस जोखिम-नक्साङ्कनको कार्यक्षेत्रमा केही सीमितता रहेका छन् जसलाई तल दिईएका बुँदाद्वारा प्रस्ट्याइएको छ :
प्रस्तावित जोखिम पार्श्वचित्रविभिन्न आधिकारीक निकायहरुबाट प्राप्त माध्यमिक (Secondary) सूचना र तथ्याङ्कमा आधारित रहेको छ। आधार नक्सा तयारीका लागि प्रारम्भिक तथा माध्यमिक तथ्याङ्क सङ्कलन गरेर अध्यावधिक गरिएको छ ।
सामुदायिक तथा वडा कार्यालयमा उपस्थित महानुभावहरुको परामर्शहरुबाट नक्साको प्रमाणीकरण तथा अध्यावधि गरिएको छ ।
प्रस्तावित जोखिम नक्साङ्कनले भविष्यमा गरिने विपद् पूर्वतयारी, विपद् योजना निर्माण तथा बस्ती विकासको निम्ति आधार प्रदान गर्नेछ र जसले विद्यमान भवन निर्माण मापदण्डको अद्यावधिकीकरण र नगरको विकासलाई दिशानिर्देश गर्नेछ ।

१.९ मार्गदर्शन सिद्धान्तहरु

यस गुर्भाकोट नगरपालिकाको जोखिम पार्श्वचित्र तयारीको निम्ति केही मार्ग दर्शन सिद्धान्तहरु समेत अवलम्बन गरिएका छन् जसलाई मुख्य रुपमा तल दिइएको बुँदामा प्रस्ट पारिएको छ।

१.१० भूमि तथा भूमि स्रोतको प्रभावकारी उपयोग

- बहु-प्रकोपीय जोखिम क्षेत्रको पहिचान
- जोखिमपूर्ण तथा वातावरणीय संवेदनशील क्षेत्रमा विकास माथि नियन्त्रण
- संकटासन्नता देखि उत्थानशीलतासम्म

खण्ड २: विपद् व्यवस्थापनका कानूनी व्यवस्था

२.१ विपद् जोखिमको राष्ट्रिय परिदृष्य

भिरालो र कमजोर भौगोलिक संरचना, चलायमान भौगर्भिक अवस्था, बदलिंदो हावापानी र मानवीय असावधानीका कारण नेपाल प्राकृतिक र गैरप्राकृतिक बहुप्रकोपको उच्च जोखिममा रहेको छ। विश्वव्यापी रुपमा भूकम्पीय जोखिमका दृष्टिले नेपाल ११ औँ, जलवायु परिवर्तनका जोखिमको दृष्टिले चौथो स्थानमा रहेको (गृह मन्त्रालय २०१५) छ। देशका धेरै जिल्लाहरुमा हरेक वर्ष विभिन्न प्रकारका प्रकोपका घटनाहरु दोहोरिइरहने गर्दछन् र ८० प्रतिशत भन्दा बढी जनसङ्ख्या बाढी, पहिरो, हावाहुरी, असिन, आगलागी, भूकम्प तथा हिमताल विष्फोटन जस्ता बहुप्रकोपहरुको जोखिममा रहेका छन्। समग्र विपद्का हिसाबले नेपाल २० औं विपद् संकटासन्न राष्ट्रको रुपमा सूचीकृत छ (गृह मन्त्रालय २०१७) ।

सन् १९७१ देखि २०१५ सम्मको तथ्याङ्क अनुसार विपद्का कारण नेपालमा ४० हजार भन्दा धेरै मानिसको मृत्यु भएको छ। बिभिन्न विपद्का कारण प्रतिवर्ष औसतमा ९०० जनाको मृत्यु हुनेगरेको, १ लाख ३२ हजार मानिसहरु प्रभावित हुनेगरेको र ३० हजार घरहरुमा क्षति हुनेगरेको र सामान्य अवस्था कुल ग्राहस्थ उत्पादनको २ प्रतिशत विपद्को कारण नोक्सानी हुने गर्दछ। नेपालमा वार्षिक करिब १० हजार सडक दुर्घटना हुने गरेका छन् भने करिब १९०० व्यक्तिको मृत्यु हुने र १३०० मानिसहरु घाइते तथा अङ्गभङ्ग हुने परिदृष्य पछिल्लो तथ्याङ्कले देखाएको छ (विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०) ।

भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी, हावाहुरी, शीतलहर, महामारी, चट्याङ, डुङ्गा दुर्घटना जस्ता विपद्हरु नेपालमा हरेक वर्ष बारम्बार दोहोरिरहने विपद्हरु हुन्। पछिल्लो समय नेपालमा मानव सृजित विपद्का कारण मानवीय क्षति बढीरहेको छ। खासगरि सडक दुर्घटना, महामारी, आगलागी, सर्पदंश जस्ता प्रकोपका कारण मानवीय तथा धनसम्पत्तिको क्षति बढीरहेको छ। दैनिक १७ वटा सडक दुर्घटना हुने र दैनिक ५ जना भन्दा मानिसको मृत्यु हुने गरेको छ (विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०) ।

हिन्दुकुश हिमालय क्षेत्रका ८ वटा देशहरुमध्ये बहुप्रकोपको जोखिमका कारण हुने मृत्युदरमा नेपाल बंगलादेश पछि दोश्रो स्थानमा रहेको छ। यस्तो अवस्थाका कारण पनि यहाँ क्षतिको मात्रा वृद्धि हुदै गएको छ (इसिमोड २०१९) ।

भौगर्भिक रूपमा गतिशील पर्वत श्रृंखला, अस्थिर र अति भिरालो जमिन तथा कमजोर भौगोलिक बनावटका कारण मनसुनको समयमा देशैभरि विभिन्न प्रकारका भौगर्भिक तथा जलवायुजन्य प्रकोपहरु हुने गर्दछन्। करिब ८३ प्रतिशत नेपाल हिमाल तथा पहाडी भू-भागमा र १७ प्रतिशत समतल तराईमा पर्छ। पहाडी भाग पहिरो र भू-क्षयको जोखिममा छ भने तराई र चुरे क्षेत्र बाढी, खडेरी, आगलागी र महामारीको जोखिममा छन्। हिमाली क्षेत्रमा हिमपहिरो र हिमताल विस्फोटनको खतरा छ। पुरै नेपाली भू-भाग सक्रिय भूकम्पीय क्षेत्रमा पर्ने हुनाले पहाडी र हिमाली क्षेत्रका बस्तीहरु उच्च भूकम्पीय जोखिममा छन्। यी विपद् बाहेक देशमा अन्य मानव सृजित विपद्का घटनाहरु पनि हुने गरेका छन् (विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०) ।

२.२ विपद् जोखिमको प्रादेशिक परिदृष्य

कर्णाली प्रदेश सुर्खेत, दैलेख, सल्यान, रुकुम पश्चिम, जाजरकोट, कालिकोट, हुम्ला, डोल्पा, मुगु र जुम्ला जिल्ला समेटेर बनाइएको छ। यो प्रदेश क्षेत्रफलका हिसाबले सबै भन्दा ठुलो प्रदेश समेत रहेको छ। यस प्रदेशका सम्पुर्ण जिल्लाहरु चुरे, महाभारत पर्वत देखि उच्च हिमाली क्षेत्र सम्म पर्दछन् ।

वि.सं. २०७० देखि २०७९ सम्म कर्णाली प्रदेशमा भएका १४८० विपद्का घटनाहरुमा ५०३ जनाको मृत्यु, २०३ जना बेपत्ता तथा ७३६ जना घाईते भए, यसै सिलसिलामा ६, २४३ घरधुरी प्रभावित भएका थिए। यसै सिलसिलामा दुर्घटना र कोरोना माहामारी बाहेकका अन्य विपद्का घटनामा करिब ११ अर्ब, १ करोड, १७ लाख ७९ हजार २ सय ३८ रुपैया आर्थिक नोक्सानी भएको देखिन्छ।

यस प्रदेशको मुख्य प्रकोपमा बाढी तथा पहिरो, आगलागी, चट्याङ्ग, हावाहुरी रहेका छन् र वर्षेनि करोडौं आर्थिक क्षति हुने गरेको छ। यस क्षेत्रको कमजोर भु-बनोट, जलवायुको अवस्था, वर्षातको प्रकृति, प्राकृतिक स्रोतको अत्यधिक दोहन तथा वातावरणीय प्रभावको अध्ययन विना हुने विकास निर्माणले जोखिमका घटनाहरुको वृद्धि गराईरहेको छ।

समग्र कर्णाली प्रदेशको बिगतको विपद् परिदृष्यलाई नियाल्दा र यहाँ विपद्ले पुर्याएको क्षतिको अवस्थालाई हेर्दा यो प्रदेश बहुप्रकोपको उच्च जोखिममा रहेको छ। अनुसन्धान र खोजहरुले यो प्रदेश प्राकृतिक र मानवीय प्रकोपका कारण संकटासन्न देखिन्छ। पहिरो, बाढी, आगलागी, रोगको प्रकोप, सडक दुर्घटना, खडेरी, चट्याङ र सुख्खा खडेरी, हावाहुरी मुख्य प्रकोपहरु हुन् (OPM 2019) । प्रमुख रुपमा जलउत्पन्न, जलवायुजन्य र भौगर्भिक प्रकोपका दृष्टिकोणले संकटासन्न प्रदेशको रुपमा रहेको छ भने अधिकतम उद्योग कलकारखाना सञ्चालन यही प्रदेशमा भएकोले औद्योगिक तथा प्राविधक विपद्को पनि जोखिम रहेको छ। बाढी, पहिरो, सडक दुर्घटना, आगलागी, हावाहुरी, असिन, चट्याङ, डुङ्गा दुर्घटना जस्ता प्रकोपहरु वर्षेनी दोहोरिइरहने क्रम निरन्तर रहेकोले पूर्वतयारीका क्रियाकलापहरुलाई निरन्तरता दिनु आवश्यक छ।

२.३ विपद् जोखिमको जिल्ला परिदृष्य

सुर्खेत जिल्लाको सन् २०१५ देखि २०२२ सम्मको विपद् घटना अवस्था विश्लेषण गर्दा सुर्खेत जिल्लामा मात्र २१० वटा विपद्का घटना भएको देखिन्छ भने सबै भन्दा वढी ५८ वटा विरेन्द्रनगर नगरपालिकामा भएको छ, ३० वटा गुर्भाकोट नगरपालिका, २९ वटा गुर्भाकोट नगरपालिकामा भएका छन् भने सबै भन्दा कम ५ वटा चिंगाढ गाउँपालिकामा भएका छन्। विपद्का घटनाको विस्तृत विवरण तलको तालिका ४ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ४ः सुर्खेत जिल्लाको विभिन्न स्थानीय निकायमा घटेका विपदका घटनाको सङ्ख्या

स्थानीय निकाय	**जम्मा विपद् घटना**
बराहताल गाउँपालिका	१८
गुर्भाकोट नगरपालिका	२९
विरेन्द्रनगर नगरपालिका	५८
चौकुने गाउँपालिका	११
चिंगाढ गाउँपालिका	५
गुर्भाकोट नगरपालिका	३०
लेकबेंसि नगरपालिका	२१
पञ्चपुरी नगरपालिका	२१
सिम्ता गाउँपालिका	१७
जम्मा	**२१०**

स्रोतः गृह मन्त्रालय, विपद् पोर्टल (bipadportal.gov.np)

यसै गरि सुर्खेत जिल्लकामा भएका (सन् २०१८ देखि २०२२) विभिन्न विपद्का घटनाका कारण १७ जनाको मृत्यु, ५५ जना घाईते तथा ३०८ वटा घरधुरी प्रत्यक्ष रुपमा प्रभावित भएका थिय, यस अनुसार करिब सोह्र करोड छप्पन्न लाख चार सय तिस रुपैया बराबरको आर्थिक क्षति समेत भएको छ । सुर्खेत जिल्लामा भएका विपद्का घटना र त्यसबाट भएको क्षतिको विवरण तलको तालिका ५ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ५: सुर्खेत जिल्लाको विभिन्न स्थानीय निकायमा विपदबाट भएका क्षेतीको विवरण

स्थानीय निकाय	मृत्यु	घाईते	प्रभावित परिवार	अनुमानित क्षति
बराहताल गाउँपालिला	४	११	३३	१,२३,०६,०००
गुर्भाकोट नगरपालिका	३	३	३५	४१,०६,३००
विरेन्द्रनगर नगरपालिका	०	९	८१	९,७१,१२,२००
चौकुने गाउँपालिका	२	३	१०	३९,५०,०००
चिङ्गाढ गाउँपालिका	०	६	६	-
गुर्भाकोट नगरपालिका	१	४	६०	३,१६,६८,०००
लेकवेंशी नगरपालिका	१	४	२१	२३,९२,९३०
पञ्चपुरी नगरपालिका	३	३	४१	१,०१,१०,०००
सिम्ता गाउँपालिका	३	१२	२१	३९,५५,०००
जम्मा	१७	५५	३०८	१६,५६,००,४३०

स्रोतः गृह मन्त्रालय, विपद् पोर्टल (bipadportal.gov.np)

२.४ विपद् जोखिमको स्थानीय परिदृष्य

गुर्भाकोट नगरपलिकाको विपद् जोखिमको अवस्था हेर्दा वर्षेनि बाढी, पहिरो, आगलागी, डढेलो, चट्याङ्ग जस्ता प्रकोपका कारण वर्षेनि लाखौंको धनमालको क्षति हुने गरेको छ। यस गुर्भाकोट नगरपालिकामा विगत ३० वर्षमा पहिरो, नदी कटान तथा बाढीका जम्मा ३२ घटनाहरु घटेका थिए। विशेष गरि गोचे खोला आसपास हुने गरेको नदी कटान, पहिरोले धेरै समुदायलाई क्षति पुग्ने गरेको छ। यसै गरि आगलागीका ११ वटा घटना घटेका थिए र सबै भन्दा बढी वडा नं ३ मा रहेको पाइन्छ।

२.५ कानूनी, नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था

२.५.१ अन्तर्राष्ट्रिय कार्यढाँचा तथा रणनीतिहरु

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्यढाँचा सन् (२०१५ - २०३०)

जापानको सेण्डाईमा सन् २०१५ मार्चमा सम्पन्न भएको तेश्रो विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी सम्मेलनले विश्वमा विपद्का कारणबाट हुने मानवीय, भौतिक र आर्थिक क्षतिमा कमी ल्याउने उद्देश्यका साथ विपद् जोखिम न्यूनीकरणका साथ विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्यढाँचा (२०१५ - २०३०) पारित गर्यो। सेण्डाई कार्यढाँचाले विपद्

जोखिम न्यूनीकरणका लागि निर्धारण गरेका सातवटा लक्ष्ययहरुमा विश्वव्यापी रुपमा विपदबाट हुने मृत्युदरमा उल्लेख्य रुपमा कम गर्ने, विपद् बाट प्रभावित हुने जनसङ्ख्या उल्लेख्य रुपमा कम गर्ने, विपद्को कारणबाट हुने आर्थिक क्षति उल्लेख्य रुपमा घटाउने, विपद् बाट हुने संवेदनशील पूर्वाधारको नोक्शानी घटाउने, विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय तथा स्थानीय रणनीति भएका देशहरुको सङ्ख्या बढाउने र बहुप्रकोप पूर्वसूचना प्रणाली र विपद् जोखिम सम्बन्धी सूचनाको पहुँच र उपलब्धता बढाउने रहेका छन् । उपरोक्त लक्ष्य हासिल गर्नका लागि उक्त सम्मेलनले चारवटा प्राथमिकताहरु निर्धारण गरेको छ । विपद् सम्बन्धी बुझाई, विपद् जोखिम न्यूनीकरण लागि सबलीकृत विपद् जोखिम सुशासन्, विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लगानी प्रवद्धन गर्ने र पुर्नस्थापना र पुननिर्माणका क्रियाकलापहरुमा अझ राम्रो अझ बलियो अवधारणा सहित विपद् पूर्वतयारी सेण्डाई कार्यढाँचाले निर्धारण गरेका प्राथमिकताहरु हुन् ।

पेरिस सम्झौता २०१५

डिसेम्बर २०१५ मा फ्रान्सको पेरिसमा पक्ष राष्ट्रहरुको २१ औं सम्मेलन सम्पन्न भयो । यस सम्मेलनले दिगो विकास तथा गरिबी निवारण गर्ने प्रयासका सन्दर्भमा जलवायु परिवर्तनका जोखिमलाई घटाउन विश्वब्यापी उपायहरु प्रस्तुत गर्यो । यसै सम्मेलनलाई पेरिस सम्झौताका नामले चिनिन्छ । जलवायु परिवर्तनको जोखिम तथा यसबाट उत्पन्न असरहरुलाई उल्लेख्यरुपले न्यूनीकरण गर्ने कुरालाई आत्मसाथ गर्दै विश्वव्यापी औसत तापक्रममा हुने वृद्धिलाई पूर्व औद्योगिक तहभन्दा माथि १.५ डिग्री सेल्सीयसमा सीमित राख्न प्रयास गर्ने, खाद्य उत्पादनमा कमी हुन नदीने गरि जलवायु परिवर्तनका प्रतिकुल प्रभावहरुलाई अनुकुल गर्ने क्षमता बिस्तार गर्ने र न्युन हरितगृह ग्याँस उत्सर्जन तथा जलवायु अनुकुलन विकासमूलक कार्यप्रणाली अनुरुप लगानी गर्ने उद्देश्य लिएको पेरिस सम्झौताले जलवायु परिवर्तनका कारण हुनसक्ने क्षति तथा नोक्शानीलाई सम्बोधन गर्दै यसको न्यूनीकरणका लागि पर्व सूचना प्रणाली, आपत्कालीन प्रतिकार्य र जोखिम हिस्सेदारीमा सहकार्य गर्दै जलवायुजन्य जोखिम न्यूनीकरणका विषयवस्तुलाई प्राथकितामा राखेको छ ।

दिगो विकास लक्ष्य सन् २०१५-२०३०

सन् २०१५ सेप्टेम्बरमा संयुक्त राष्ट्रसंघका १९३ सदस्य राष्ट्रहरुले सन् २०३० सम्मका लागि दिगो विकास लक्ष्यहरु पारित गरेका छन् । संयुक्त राष्ट्रसंघले सन् २०३० सम्ममा विश्वलाई रुपान्तरण गर्नका लागि दिगो विकास लक्ष्य २०३० अगाडि ल्याएको हो जुन दिगो विकासका तीन आधारभुत आयामहरु आर्थिक विकास, सामाजिक समानता र वातावरणीय सन्तुलनमा आधारित छन् । पृथ्वी, मानव, समृद्धि, शान्ति र साझेदारीहरुलाई दिगो विकास प्राप्तीका लागि आधार स्तम्भ मानेको छ । दिगो विकास लक्ष्य २०१५-२०३० उत्थानशील विकासका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका विषयलाई विकास लक्ष्यमा समावेश गरिएको दस्तावेज हो । दिगो विकास लक्ष्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको सवाल विभिन्न क्षेत्रसँग सम्बन्धीत लक्ष्यहरुमा समावेश भएका छन् । दिगो विकासका १७ लक्ष्यहरुमध्ये १० वटा र ६९ वटा प्रमुख सूचक मध्ये २५ वटा सूचकहरु विपद् जोखिम न्यूनीकरण र उत्थानशीलतासँग सम्बन्धीत छन् । दिगो विकास लक्ष्यले जोखिमका अन्तरनिहित कारणहरुलाई क्षेत्रगत र नियमित विकास प्रयास मार्फत सम्बोधन गरेर जोखिम सुसूचीत विकास र उत्थानशील भविष्यको सुनिश्चितता गर्दछ भने सेण्डाई कार्यढाँचाले अघि सारेका सातवटा लक्ष्यले विश्वव्यापी लक्ष्यमार्फत विपद् बाट हुने मानवीय, आर्थिक र पूर्वाधारको क्षति तथा नोक्शानीलाई घटाउँदै विकासको दिगोपनालाई सुनिश्चित गर्न मद्दत गर्दछ ।

नयाँ शहरी एजेण्डा २०१६

सन् २०१६ को अक्टोबरमा आवास तथा दिगो शहरी विकासका लागि संयुक्त राष्ट्रसंघीय सम्मेलनमा अवलम्बन गरिएको नयाँ शहरी एजेण्डाले पनि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन अपनाउने र कार्यान्वयन गर्ने, सङ्कटको अवस्था कम गर्ने, प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित प्रकोपमा उत्थानशीलता एवं प्रतिकार्य क्षमता निर्माण गर्ने र जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकुलनलाई बढावा दिने शहरहरुको परिकल्पना गरेको छ ।

मानवीयताका लागि ऐजेण्डा २०१६

सन् २०१६ टर्कीको स्तानबुलमा भएको विश्व मानवीयता सम्बन्धी सम्मेलनले पाँचवटा प्रमुख दायित्वसहित मानवीयताका लागि एजेण्डा पारित गर्यो । यस एजेण्डाले मानवीय सहायताका लागि गरिने कार्य र विकास कार्यलाई जोड्ने नयाँ मार्ग प्रसस्त गरेको छ । यस एजेण्डामा उल्लेख गरिएका पाँचवटा प्रमुख दायित्वमध्ये मानवीयताका लागि लगानी र कोही पछि नहोस् रहेका छन् । यसले मानवीय सहायताका लागि काम गर्ने स्थानीय संस्था र प्रणालीलाई बलियो बनाउन जोड दिएको छ ।

२.५.२ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय कानून नीति तथा कार्ययोजना

नेपालको संविधान २०७२

नेपालको संविधानले विपद् व्यवस्थापनलाई राज्यको दायित्वको रुपमा संवैधानिक रुपले नै परिभाषित गरेको छ । संविधानमा राज्यका नीतिहरु अन्तर्गत जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र नदीको व्यवस्थापन गर्न पूर्वसूचना प्रणालीको विकास, पूर्वतयारी , उद्धार राहत एवं पुनर्स्थापना गर्ने उल्लेख गरेको छ ।

संविधानको अनुसूची ८ ले स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूचीका २२ बुँदामध्ये एउटा बुँदामा विपद् व्यवस्थापन रहेको छ । अनुसूची ९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीमा विपद् व्यवस्थापनलाई राखिएको छ । यसरी नेपालको वर्तमान संविधानले विपद् व्यवस्थापनसँग सम्बन्धीत विषयलाई तीनवटै तहको साझा अधिकार क्षेत्रको रुपमा परिभाषित गरेको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति २०७५

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्यढाँचा, दिगो विकासका लक्ष्यहरु, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी पेरिस सम्झौता लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता एवं राष्ट्रिय आवश्यकता महशुस गरि विपद् जोखिमबाट सुरक्षित, जलवायु अनुकुलित तथा उत्थानशील राष्ट्रको निर्माण गर्दै दिगो विकासमा योगदान पुर्याउने दीर्घकालीन सोचका साथ लागू भएको छ ।

यस नीतिको योजनाबद्ध कार्यान्वयनका लागि तीनै तह संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन रणनीतिक कार्ययोजनाका साथै आवधिक, वार्षिक तथा आकस्मिक योजना तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गरिने विषयगत मन्त्रालय, सार्वजनिक निकायहरु, विकास साझेदार तथा निजी क्षेत्रको कार्यक्रम तर्जुमा एवं लागू गर्दा यस नीतिलाई मार्गदर्शनको रुपमा लिइने, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारका आवधिक तथा वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गर्दा यस नीतिलाई मार्गदर्शनको रुपमा लिइनेछ । संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा आवश्यक बजेट

विनियोजन गरि कार्यक्रम सञ्चालन गरिने र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५) मा व्यवस्था भए बमोजिम आवश्यक कानून तथा संस्थागत व्यवस्था गरिने उल्लेख छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५)

सन् २०१५ पछि विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा विश्वव्यापी रुपमा विकास भएका अवधारणा र नेपालले विपद् व्यवस्थापनका क्षेत्रमा गरेका बिगतका अनुभवका आधारमा यो ऐन निर्माण गरिएको हो । पहिलो कुरा यस ऐनले विपद्जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका सबै चरणहरुलाई बृहत रुपमा समेटेको छ र दोश्रो कुरा संघीय संविधानको मर्म अनुरुप विपद् व्यवस्थापनको तहगत संरचना निर्धारण गरिएको छ । जसमा केन्द्रमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद र कार्यकारी समिति, प्रदेशमा प्रदेश विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन परिषद र कार्यकारी समिति, जिल्लामा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहमा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहने व्यवस्था गरिएको छ । तेश्रो कुरा नियमित र रणनीतिक रुपमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको कार्य गर्न र विपद् जोखिम सुसूचीत विकास योजनाको कार्यान्वयन मार्फत उत्थानशीलता विकास गर्नको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय प्राधिकरण स्थायी संरचनाको प्रादुर्भाव भयो । त्यसैगरि यस ऐनले तीनै तहका सरकारलाई विपद् व्यवस्थापन कोष व्यवस्थापन र सञ्चालन गर्ने र राहत व्यवस्थापन र वितरण गर्ने अधिकार प्रत्यायोजन गरेको छ । संघ, प्रदेश र स्थानीय तीनवटै सरकारलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी दीर्घकालीन, मध्यकालीन तथा अल्पकालीन नीति, रणनीतिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने अधिकार प्रदान गरेको छ ।

राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१

राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१ ले प्राकृतिक स्रोत, वातावरण र जैविक विविधताको संरक्षण, सम्वर्धन - एवं सदुपयोग गर्ने उद्देश्य लिएको थियो । यसमा प्राकृतिक प्रकोप, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, रोग, कीरा एवं अन्य प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक प्रकोपहरुको आंकलन र कृषि राहत परिचालनका लागि निगरानी प्रणाली स्थापित गरि क्रियाशील राखिने उल्लेख गरिएको थियो । हाल कार्यान्वयनमा रहेको कृषि विकास रणनीति (२०७२-२०९२) ले किसानहरुलाई जलवायु परिवर्तन र विपद् उत्थानशील बनाउन मौसम तथा जलवायु पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना, सुख्खा र पानी खप्न सक्ने जातको अनुसन्धान, किसान कल्याणकारी कोषको स्थापना, कृषि बीमाको प्रवद्धन, खाद्य, बीउ र स्याउलाको भण्डारण व्यवस्था, पूर्वतयारी र प्रतिकार्य कोषको स्थापना आदी क्रियाकलापहरुलाई प्राथमिकतामा राखेको छ ।

राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा, २०१८

राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा २०१८ ले विपद् पूर्वतयारी र विपद् पछिको खोज, उद्दार र राहतलाई व्यवस्थित तुल्याउन, जिम्मेवारीको बाँडफाँड गर्न र समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउन स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । यस अन्तर्गत प्रतिकार्यका लागि अन्तर्राष्ट्रिय सहयोगको अपिल गर्ने प्रक्रिया र त्यसको जिम्मेवारी, त्यसका लागि ध्यान दिनु पर्ने पक्ष, अन्तर्राष्ट्रिय सहायताको समन्वयका कुराहरुलाई पनि उक्त कार्यढाँचाले व्यवस्थित गरेको छ । उक्त कार्यढाँचाले आपत्कालीन समयमा निकायगत समन्वयका लागि विषय क्षेत्रगत समूहको प्रावधान, विपद् सूचना सङ्कलन र प्रभावको संयन्त्र र त्यसको परिचालनको पक्षमा पनि स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । विपद् पछिका विभिन्न समय अवधिको प्राथमिकतायुक्त कामको पहिचान गर्दै विपद् पछि गर्नुपर्ने कामको पहिचान र जिम्मेवारीको विभाजन पनि गरेको छ ।

राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति, २०७१

राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति, २०७१ ले जलवायु परिवर्तनबाट पर्ने स्वास्थ्य सम्वन्धी नकारात्मक असरको सम्बोधनका लागि समष्टिगत व्यवस्थापन गर्न राष्ट्रिय सञ्जाल तथा संयन्त्र एवं अवसरको समुचित प्रयोग गर्दै बहुपक्षीय कार्ययोजना बनाई सरोकारवाला सम्पूर्ण निकायसँग सहकार्य गर्ने एवं पशुपक्षी तथा कीटहरुबाट मानिसमा सर्ने रोगहरुको व्यवस्थापनका लागि सरोकारवाला निकायहरुसँग प्रभावकारी समन्वय र सहकार्यको समुचित व्यवस्था गर्ने नीति तय गरेको छ ।

जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन नीति, २०७२

जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन नीति, २०७२ ले बाढी, पहिरो जस्ता जलउत्पन्न प्रकोपहरुको संरचनागत तथा गैरसंरचनागत प्रविधिबाट रोकथाम गरि सोबाट हुन सक्ने जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्न र नदी, जलाधार क्षेत्र तथा जलजन्य पर्यावरणको संरक्षण गरि प्राकृतिक स्रोत साधन एवं खानेपानी, जल परिवहन, सिंचाइ, स्थल यातायात आदी जस्ता पूर्वाधारका उपयोगितालाई दिगो बनाउन विभिन्न नीतिहरु प्रस्तुत गरेको छ ।

राष्ट्रिय शहरी विकास रणनीति, २०७३

राष्ट्रिय शहरी विकास रणनीति, २०७३ ले सन्तुलित र समृद्ध शहरी भविष्यको लागि उत्थानशीलतालाई पाँच मार्गदर्शक सिद्धान्तहरु मध्ये एक मानेको छ । यस रणनीतिले विपद् जोखिम अनुकुलित शहर र समुदाय निर्माणका लागि उत्थानशीलतालाई शहरी प्रणाली र समुदायको योजना निर्माण तथा विकासमा एकीकृत गर्न जोड दिएको छ ।

स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५

यस ऐनले तत्कालीन स्थानीय निकायहरु (गाउँ विकास समिति, नगरपालिका र जिल्ला विकास समितिहरु) र जनताहरुलाई आफ्ना क्षेत्रमा प्रभावकारी विकास योजना निर्माण र कार्यान्वयनका लागि सबैभन्दा उपयुक्त प्रवेश विन्दुका रूपमा लिई विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी कार्यहरु गर्न अधिकार दिनुका साथै जिल्ला विकास समिति, गाउँ विकास समिति र नगरपालिका तहमा वातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना गर्न अधिकार प्रदान ग¥यो । वि.सं. २०७४ मा यस ऐनलाई विस्थापित गदै स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ कार्यान्वयनमा आइसकेको छ ।

राष्ट्रिय पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना नीति, २०७२

राष्ट्रिय पुनर्निर्माण तथा पुनस्र्थापना नीति, २०७२ ले विपद् पश्चातको पुनर्लाभ, पुननिर्माण र पुनस्र्थापना कार्यको लागि नीतिगत मार्गदर्शन गर्दछ । २०७२ साल बैशाखको भूकम्पले क्षति पुऱ्याएका भौतिक संरचनाहरु र बस्तीहरु पुननिर्माण गर्न, पुननिर्माण तथा पुनःस्थापना कार्यक्रमको कार्यान्वयन योजना निर्माण र समन्वय गर्न राष्ट्रिय पुननिर्माण प्राधिकरण स्थापना भएको छ ।

नेपाल सडक सुरक्षा कार्ययोजना (२०७०-२०७७)

नेपाल सडक सुरक्षा कार्ययोजना (२०७०-२०७७) ले सुरक्षित सडक पूर्वाधार र सेवाहरुको व्यवस्था तथा दुर्घटना पश्चात् प्रभावकारी प्रतिकार्य मार्फत जनधन तथा आर्थिक क्षति कम गर्ने सोच राखेको छ । यस कार्ययोजनाले सडक सुरक्षा व्यवस्थापन, सुरक्षित सडक तथा आवागमन, सुरक्षित सवारी साधन, सुरक्षित सडक प्रयोगकर्ता र दुर्घटना पश्चात् प्रतिकार्य जस्ता पाँच आधार स्तम्भहरु अन्तर्गत विभिन्न क्रियाकलापहरु तय गरेको छ ।

भू तथा जलाधार संरक्षण ऐन, २०३९

यस ऐनमा बाढी, पहिरो, भू-क्षय जस्ता प्राकृतिक प्रकोपको नियन्त्रण गरि भू तथा जलाधार संरक्षण गर्ने सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गरिएको छ। जलस्रोत ऐन, २०४९ मा जलस्रोतको उपयोग गर्दा भू-क्षय, बाढी, पहिरो वा यस्तै अरू कारणद्वारा वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल असर नपर्ने गरि गर्नुपर्ने व्यवस्था छ ।

राष्ट्रिय शिक्षा नीति, २०७६

सुरक्षित विद्यालयको अवधारण अनुसार भवन लगायत सम्पूर्ण भौतिक पूर्वाधार विपद् जोखिममुक्त बनाउनुको साथसाथै विद्यालयलाई सुरक्षित एवं हरित विद्यालयको रुपमा विकास गर्ने लक्ष्य लिएको राष्ट्रिय शिक्षा नीति २०७६ कार्यान्वयनमा आएको छ। यसका लागि विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार र सिकाई वातावरण विपद् उत्थानशील बनाइने विद्यालय तथा शिक्षालयहरुमा सुरक्षित विद्यालय र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सैद्धान्तिक तथा व्यवहारिक ज्ञान दिई विपद्को पूर्वतयारी, प्रतिकार्य, न्यूनीकरण र पुनर्लाभ सम्बन्धी कार्यक्रम र सुरक्षित विद्यालय सम्बन्धी अभ्यास नियमित रुपमा सञ्चालन गर्ने, विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी विषयवस्तु पठनपाठनको प्रबन्ध गर्ने, विद्यालयलाई बालमैत्री, लैङ्गिकमैत्री, अपाङ्गमैत्री, हिंसारहित एवं भयरहित सिकाई केन्द्रका रुपमा विकास गरि सम्पूर्ण रुपमा सुरक्षित विद्यालय बनाउने रणनीति अवलम्बन गरिएको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना, २०१८-२०३०

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीतिले तय गरका उद्देश्य पूरा गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्यढाँचा २०१५-२०३० लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताको जगमा उभिएर यस रणनीतिक कार्ययोजनाको निर्माण गरिएको हो। विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राज्यको नैं प्रमुख जिम्मेवारी हुने, संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारका सबै सरोकारवाला संघ संस्थाहरु, समूदायहरु अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाहरुको सहभागिता र सहयोगमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको काम गरिने उल्लेख छ। संघ प्रदेश तथा स्थानीय सरकारका सबै सरोकारवाला निकायहरुको पूर्ण सहभागिता सार्वजनिक र निजी क्षेत्रका सरोकारवालाहरुको जिम्मेवारीमा स्पष्टता, जवाफदेहिता, कार्यान्वयनमा सक्रीय संलग्नता, साझेदारी सुनिश्चित गरिने। त्यसैगरि स्थानीय तह तथा समूदायलाई स्रोत साधन तथा निर्णय गर्ने जिम्मेवारी मार्फत विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा सशक्तिकरण गरिने। विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि बहुप्रकोप अवधारणा तथा विज्ञानमा आधारित विपद् सम्बन्धी तथ्याङ्कको सहज उपलब्धता, खुला आदानप्रदानको माध्यमबाट समावेशी जोखिम सूचना एवं जानकारीमा आधारित निर्णय गरिनेछ। जोखिमका स्थानीय र विशिष्ठ विशेषतालाई बुझी जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु अवलम्बन गरिने जस्ता कुराहरु मार्गदर्शक सिद्धान्तको रुपमा राखिएको छ ।

विपद् बाट जीवन तथा धनसम्पत्ति, स्वास्थ्य, जीविकोपार्जन तथा उत्पादनका साधनहरु भौतिक एवं सामाजिक पूर्वाधार, साँस्कृतिक एवं वातावरणीय सम्पदामा हुने क्षतिको उल्लेख्य रुपमा न्यूनीकरण गर्न विभिन्न रणनीतिक कृयाकलापको पहिचान गरि आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गर्दै विपद जोखिम न्यूनीकरण, रोकथाम, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पुनस्र्थापना र पुनर्निर्माणको सुदृढीकरण र उत्थानशीलता अभिवृद्धि गरि विद्यमान विपद् जोखिम तथा क्षतिको न्यूनीकरण र नयाँ जोखिमको रोकथाम गर्नु रणनीतिक कार्ययोजनाको उद्देश्य रहेको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति तथा रणनीतिक कार्ययोजनाले विकास प्रकृयामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई मूलप्रवाहीकरण गरि दिगो विकासमा सहयोग पुर्याउन समष्टिगत अवधारणालाई आत्मसाथ गर्दै सेण्डाई कार्यढाँचालाई

मूल मार्गदशनको रुपमा लिएर ४ वटा प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरु र १८ प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरु निर्धारण गरेको छ। हरेक प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरुलाई अल्पकालीन सन् २०१८-२०२०, मध्यकालीन सन् २०१८-२०२५ र दीर्घकालीन २०१८-२०३० र निरन्तर रुपमा गरिने क्रियाकलापहरुका लागि निरन्तर अवधि तोकी रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छ। सबै प्रदेश र स्थानीय तहले सन् २०२० सम्ममा विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति तथा रणनीतिक कार्ययोजना तयार गरिसक्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

पन्ध्रौँ योजनाको आधार पत्र २०७६/७७ २०८०/८१

“समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली” को दीर्घकालीन सोच सहित पन्ध्रौं पञ्चवर्षीय योजना सुरु गरिएको छ। यस योजनाले सुरक्षित, सभ्य र न्यायपूर्ण समाजको परिकल्पना गरेको छ। सुखका राष्ट्रिय लक्ष्य, गन्तव्य र सूचकका रुपमा सुरक्षित भवन (भवन आचारसंहिता मापदण्ड अनुसार निर्मित) आवासमा बसोवास गर्ने जनसङ्ख्या २०७४/७५ मा ३७.८ प्रतिशत रहेकोमा २०८०/८१ मा ६० प्रतिशत पुर्याउने लक्ष्य रहेको छ । यस योजनाका आठवटा दीर्घकालीन रणनीतिमध्ये एक प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण र परिचालन तथा उत्थानशील विकास गर्ने रहेको छ। विपद्का घटनाबाट प्रभावित जनसङ्ख्या २०७/७७ मा प्रति हजार १९.५ जना रहेकामा २०८०/८१ मा प्रतिहजार ५ जनामा झार्ने र विपद्का घटनाबाट २०७६/७७ मा प्रतिलाख १.७ जना रहेकोमा २०८०/८१ मा १.०९ झार्ने लक्ष्य रहेको छ। उक्त योजनाले कार्यान्वयनका लागि ८ वटा राष्ट्रिय रणनीतिहरु निर्धारण गरेको छ। जसमध्ये प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण र परिचालन तथा उत्थानशीलताको विकास गर्ने एक रहेको छ र प्राकृतिक स्रोतको उपयोग गर्दा जैविक विविधता संरक्षण र पर्यावरणीय तुलनमा जोड दिइने जलवायु परिवर्तन अनुकुलन र विपद्को जोखिम न्यूनीकरण गर्ने रणनीति लिइने, विपद् व्यवस्थापनको पूर्वतयारी, उद्धार र पुनस्र्थापनाका लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको संस्थागत र संरचनागत सुधार एवं विकास प्रकृयामा मुलप्रवाहीकरण गरिने उल्लेख छ (राष्ट्रिय योजना आयोग २०७६) ।

नेपाल दिगो विकास लक्ष्यहरु

दिगो विकासका विश्वव्यापी लक्ष्यहरुलाई कार्यान्वयन गर्नका लागि नेपालले दिगो विकास लक्ष्यहरु तय गरेको छ। आर्थिक विकास, सामाजिक समानता र वातावरणीय तुलनका तीनवटा आयामहरुमा आधारित दिगो विकासको अवधारणमा तयार भएको दिगो विकास लक्ष्यले यसका विभिन्न परिमाणात्मक लक्ष्यभित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका सूचकहरु समेटेको छ। गरिबी र संकटमा रहेका मानिसहरुको उत्थानशीलता निर्माण गर्ने र यस्ता मानिसहरुको वातावरणसँग सम्बन्धीत विषम घटनाहरुका साथै अन्य आर्थिक, सामाजिक र वातावरणीय नकारात्मक पक्षहरु, विपद्का जोखिमहरु र कमजोरपनालाई कम गर्ने। विपद्का कारण मृत्यु हुने बेपत्ता भएका ब्यक्तिहरुको सङ्ख्या उल्लेख्य रुपमा घटाउने, विपद्को कारण राष्ट्रिय कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा भएको प्रत्यक्ष आर्थिक क्षति घटाउने, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीति अनुरुप स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिहरु लागू गर्ने स्थानीय सरकारको अनुपात बढाउने जस्ता विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजनाका सूचकहरु समेत समेटिएको छ। यसरी नेपालले दिगो र उत्थानशील विकास र जोखिम न्यूनीकरणका लागि राष्ट्रिय तहमा रणनीति र कार्ययोजना तर्जुमा गरि कार्यान्वयनमा ल्याइसकेको छ (राष्ट्रिय योजना आयोग २०७६) ।

२.५.३ प्रादेशिक कानून, नीति तथा कार्ययोजना

नेपालको संविधान २०७२ को अधिकार बाडफाँड सम्बन्धी अनुसूचीले विपद् व्यवस्थापन तीनै तहको साझा अधिकारको रुपमा सूचीकृत गरेपछि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५)

ले प्रदेशमा प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद र प्रदेश कार्यकारी समिति रहने व्यवस्था गरेको छ। प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार अन्तर्गत १९ वटा जिम्मेवारीहरु तोकेको छ ।

प्रदेश सरकारको आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय विपद् जोखिम व्यवस्थापनको फोकल मन्त्रालय हो। यस अन्तर्गत विपद् व्यवस्थापन शाखा र उपशाखाहरु, र प्रदेश आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र सञ्चालित छन्। कर्णाली प्रदेशले विपद व्यवस्थापनसँग सम्बन्धीत कार्यलाई व्यवस्थित गर्नका लागि प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यसंचालन कार्यविधि (पहिलो संसोधन २०७७) का साथै विपद उद्दार खर्च संचालन कार्यविधि २०७७ जारी गरेको छ। हाल कर्णाली प्रदेशको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०७९ निर्माण भइ कार्यान्वयनमा आइसकेको छ ।

२.५.४ स्थानीय अभ्यास

नेपालको संविधान २०७२ को अधिकार बाँडफाँड सम्बन्धी अनुसूचीले विपद् व्यवस्थापन तीनवटै तहको साझा अधिकारको रुपमा सूचीकृत गरेको छ। विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५) ले नगरपालिका वा गाउँपालिका तहमा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहने व्यवस्था गरेको छ भने विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली २०७६ ले स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले वडास्तरमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समिति गठन गरि कार्य सञ्चालन गर्नसक्ने व्यवस्था गरेको छ ।

गुर्भाकोट नगरपालिका क्षेत्रभित्र बाढी, डुबान, आगलागी, जंगली जनावर आतंक, महामारी, सडक दुर्घटना जस्ता विपद्का घटनाहरुका कारण जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्ने सन्दर्भमा उत्पन्न कानूनी अड्चन पन्छाउँदै विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७५ जारी गरि कार्यान्वयन गरेको छ। यो ऐनले नगर विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारहरु निर्धारण गरेको छ। त्यसैगरि वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार, सुरक्षा निकाय तथा अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरुको परिचालन, नगर विपद् व्यवस्थापन कोषको व्यवस्थापन र परिचालन जस्ता सवालहरुलाई समेटेको छ। नगरपालिकामा विपद् व्यवस्थापन सम्पर्क व्यक्ति तोकी उपरोक्त कार्यहरुलाई प्रभावकारी रुपले परिचालन गर्ने गराउने अख्तियारी प्रदान गरेको छ ।

यसका साथै नगरपालिकाले वारुणयन्त्र व्यवस्थापन तथा सञ्चालन कार्यविधि,२०७९ जारी गरेको छ जसअनुसार आगलागी नियन्त्रण को लागि वारुणयन्त्रको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन गरि स्थानीय समुदायको जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्नुका साथै आगलागी बाट नगरवासीलाई सुरक्षा प्रदान गर्नु रहेको छ।

खण्ड ३: प्रकोप, संकटासन्नता, क्षमता तथा जोखिम विश्लेषण

३.१ नगरपालिकाका विधमान प्रमुख प्रकोपहरु

यस नगरपालिका अन्तर्गत रहेका वडाका समुदायहरु पनि विभिन्न प्रकारका जोखिममा रहेको पाइन्छ। नगरपालिकाका १४ वटै वडामा गरिएको प्रारम्भिक छलफलका आधारमा यस नगरपालिकाका विभिन्न समुदायहरु वन्यजन्तु आतंक, आगलागी, असिना, चट्याङ्ग, हुरीवतास, खडेरी, बाढी, पहिरो पशु तथा बालीमा रोगकिरा जस्ता प्रकोपहरुको जोखिममा रहेको छ।

नगरपालिकाको प्रकोप स्तरीकरण गर्दा त्यस प्रकोपले गरेको क्षति (भौतिक, मानविय, प्राकृतिक, सामाजिक तथा आर्थिक) र उक्त प्रकोपको वारम्बारताको आधारमा स्तरीकरण गरिएको छ। यसरी प्रकोप स्तरीकरण गर्दा वन्यजन्तु आतंक भित्र बांदर, बंदेल, दुम्सि ईत्यादि लाई आधार मानिएको छ भने रोगकिराको प्रकोपको विश्लेषण गर्दा स्थानीय समुदायले लगाउने गरेका वालीमा लाग्ने गरेका रोगहरु तथा पशु-चौपायामा लाग्ने रोगहरु वारे विश्लेषण गरिएको छ। त्यस्तै प्रकारले माहामरी भित्र विभिन्न प्रकारका रोग व्याधिले जस्तै झाडा-पखाला, हैजा जस्ता पानि जन्य वा अन्य माहमारीले स्थानीय समुदायलाई गरेको असरको विश्लेषण गरिएको छ ।

यस गुर्भाकोट नगरपालिकाको प्रमुख प्रकोप हरु निम्न अनुसार छ : ।१) बाढी/नदीकटान २) पहिरो ३) रोगकिरा ४) पशुरोग ५) आगलागी ६) वन्यजन्तु आतंक ७) खडेरी ८) हावाहुरी

३.१.१ भू-कम्प

३.१.१.१ क्षेत्रीय भौगर्भिक टेक्टोनिक परिवेश र भू-कम्पीय जोखिम

भू-कम्पीय जोखिम विश्लेषण गर्न भौगर्भिक संरचना र यसको वरिपरिको क्षेत्रको टेक्टोनिक परिवेशको विश्लेषण गर्नुपर्ने हुन्छ। नेपाल हिमालयको टेक्टोनिक परिवेश अध्ययन गर्दा पुरै हिमालय पर्वतमालालाई भौगर्भिक हिसाबले दक्षिणबाट उत्तरतिर पाँचवटा खण्डमा विभाजन गरिएको छ। ती टेक्टोनिक संरचनाहरुलाई भ्रंस (Thrust) पनि भनिन्छ। गुर्भकोट नगरपालिका तथा आसपासका क्षेत्रमा भूकम्पको जोखिम उत्पन्न गर्न सक्ने प्रमुख भ्रंस अवस्थित छ। शिवालिक (चुरे पहाड) भन्दा दक्षिण चट्टानी भूभाग सकिना साथ सतहमा देखिने यो भ्रंस नेपालकै पूर्व पश्चिम तन्किएको छ। हिमालयको टेक्टोनिक गतिविधिमा अहमं भूमिका निभाउने यो भ्रंसले ९ म्याग्निच्युड सम्मको भूकम्प उत्पन्न गर्न सक्ने अध्ययनहरुले देखाएका छन् ।

स्थानीय स्तरमा चित्र १६ मा प्रस्तुत यस नगरपालिका भित्र पर्ने भ्रंस रेखाको २०० मिटर वरपरको बस्ती क्षेत्र उच्च जोखिम क्षेत्रको रुपमा रहेको छ भने १००० मिटर भन्दा परको बस्ती न्यून जोखिम क्षेत्रको रुपमा रहन्छ भने समग्र नेपालको भूकम्पीय जोखिमलाई Central for Hazard and Risk Research (CHRR) अध्ययन अनुसार Peak Ground Acceleration (PGA)को हिसाबले भने यस नगरपालिका सापेक्षित रूपमा भूकम्पीय मध्यम जोखिममा रहेको देखिन्छ। यसका अलावा भूकम्पीय जोखिम स्थानीय स्तरको प्रकोप नभई क्षेत्रीय स्तरको हुने सम्भावना बढी हुन्छ। कुनै एक स्थानमा केन्द्रबिन्दु बनाई जाने ठूलो भू-कम्पले धैरै टाढासम्म कम्पन महसुस गराउन सक्दछ भने क्षति पनि सोही अनुसार क्रमैसँग कम हुँदै जान्छ । विभिन्न कालखण्डमा नेपालको सेरोफेरोमा गएको भू-कम्पको विवरण हेर्दा यस नगरपालिका Z16 मा पर्दछ (चित्र १७)। यस नगरपालिकामा केन्द्रबिन्दु बनाएर ५ देखि ६ रेक्टर स्केल सम्मको भूकम्प

गएको देखिन्छ। भूकम्पीय जोखिम वा सम्भावित क्षेति तत्-तत् क्षेत्रको जमिनको सतह र भूमिगत भौगोर्भिक बनोटले मात्र नभई घर लगायतका मानव निर्मित संरचनाको बहन क्षमताले पनि निर्धारण गर्दछ ।

तसर्थ नगरपालिकाले समेत भूकम्पबाट हुने जोखिम तथा क्षति कम गर्नको निम्ति योजना बनाएर र भवन संहित कडाइका साथ पालना गराउनु पर्ने देखिन्छ।

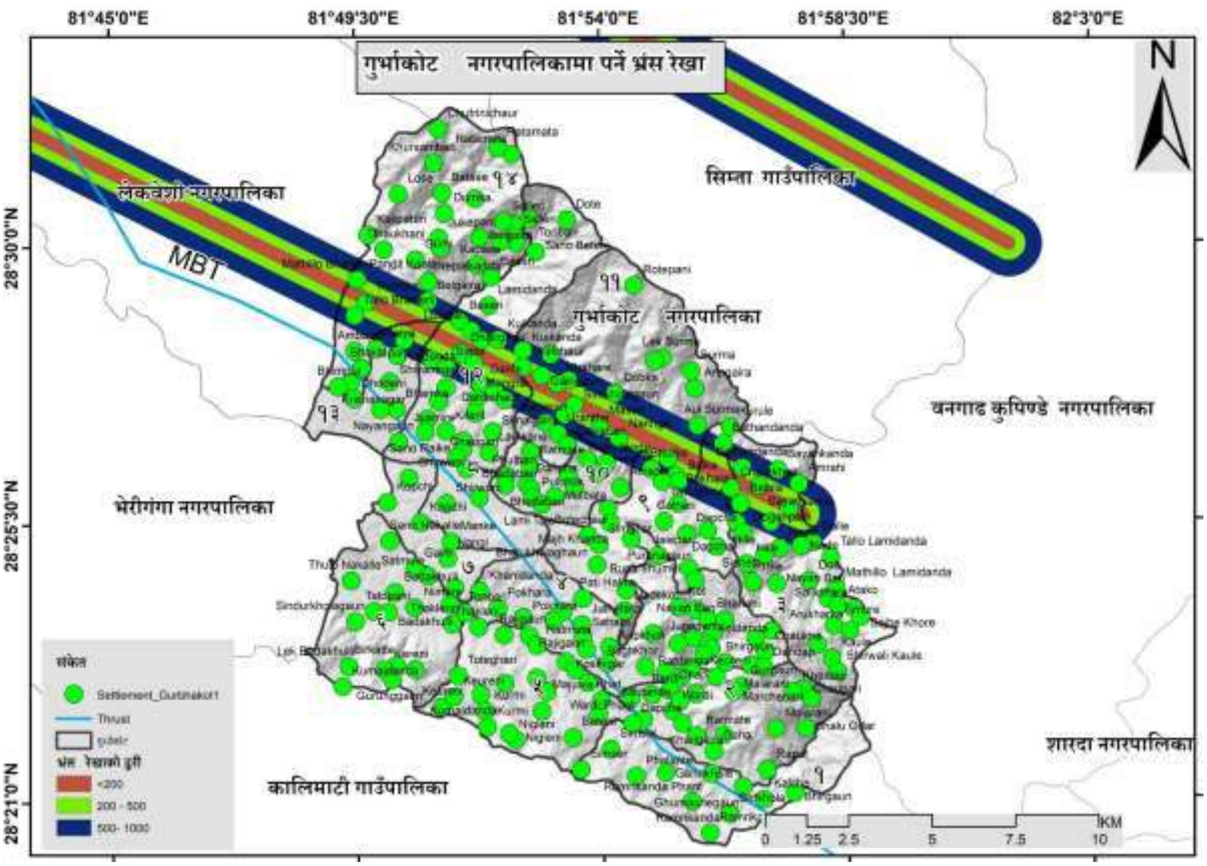

(स्रोतः खानी तथा भू-गर्भ विभाग/Arcgis 10.6)

चित्र १६ गुर्भाकोट नगरपालिकामा अवस्थित भ्रंस रेखा र बस्ती क्षेत्रको नक्सा

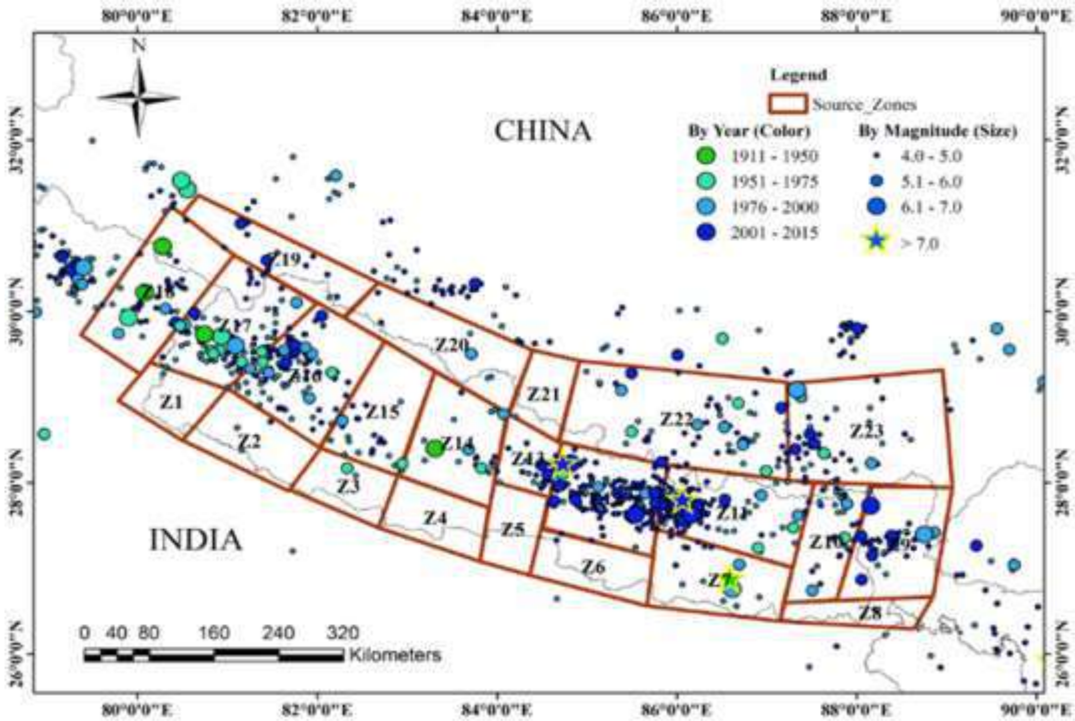

(स्रोतः Thapa and Guoxin 2013, adapted by Chaulagian et al. 2015)

चित्र १७ १०० वर्षको अन्तरालमा नेपाल वरपर गएको भूकम्पका केन्द्रबिन्दुको नक्सा

३.१.२ बाढी जोखिम मूल्याङ्कन

टोपोग्राफिक नक्साहरु ALOS 12.5 m DEM, Google Earth र Landsat (https:// glovis.usgs.gov/) बाट प्राप्त समय-श्रृङ्खला उपग्रह तस्बिरहरु बाढी जोखिम क्षेत्र नक्सा गर्न प्रयोग गरिएको छ, जसलाई स्थलगत भ्रमणबाट प्रमाणीकरण र अद्यावधिक गरिएको छ। बाढी प्रभावित क्षेत्रहरुमा विगतका बाढीको पदचिह्न, च्यानल स्क्रोलहरु, पुराना बाढीका इतिहास साथै, नदी तटीय क्षेत्रको भूउपयोग र नदीको बहावदेखि खेती गरिएको जमिनको उचाइ नियमित अन्तरालमा स्थलगत मापन गरिएको छ।

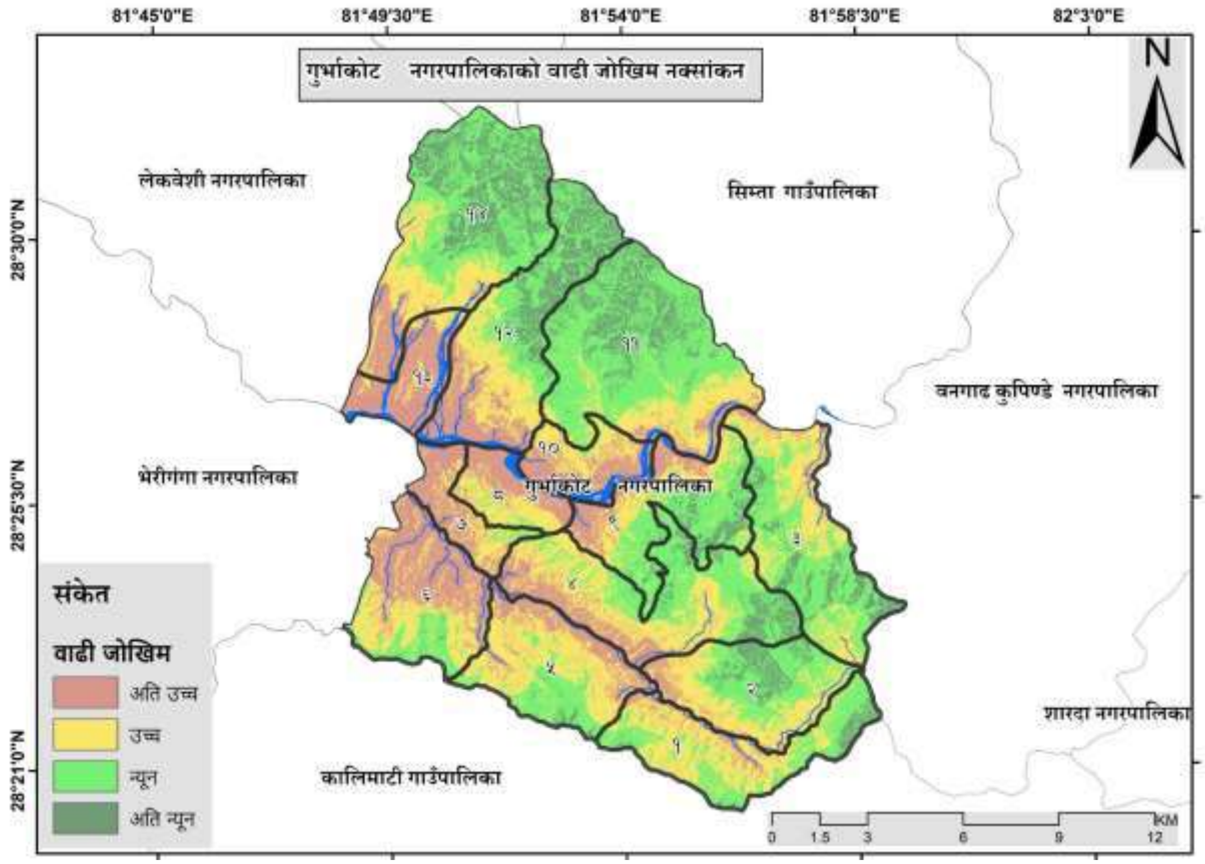

(स्रोतः ALOS 12.5 m DEM /Arcgis 10.6)

चित्र १८ गुर्भाकोट नगरपालिकाको बाढी जोखिमको अवस्थिति नक्सा

यस गुर्भाकोट नगरपालिकामा बाढी विश्लेषण गर्दा वडा नं १,२, ४,५,६ र ७ को गोचेखोला आसपासको क्षेत्र, वडा नं ८, ९ र १० को भेरी नदी किनार तथा खहरे खोला बाढीको उच्च जोखिममा रहेका छन्। यसै गरि वडा नं ११, १२, १३, १४ मा रहेका बेतीनि, भित्री खोला, साउने खोला किनारका बस्ती बाढी तथा नदी कटानको अति उच्च जोखिम क्षेत्रमा पर्दछ। यस गुर्भाकोट नगरपालिकाको वाढि जोखिम क्षेत्र तथा नक्साङ्कन चित्र १८ मा प्रस्तुत गरिएको छ र तालिका ६ मा बाढीबाट जोखिममा रहेका बस्तीको विवरण उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ६: गुर्भाकोट नगरपालिका बाढीको जोखिममा रहेका बस्तीहरुको विवरण

वडा नं.	प्रकोप वा विपद्	जोखिममा रहेका समुदाय तथा बस्ती
१	बाढी	ठूलो खोला सिरान, गोचेखोला आसपासका बासिन्दा
२	बाढी	गोचे खोला, आपखोली, खोलाढाप, गैरी बजार
३	बाढी	काउले भित्री खोला, डोब, लामीडाँडा बीचगाँउ

वडा नं.	प्रकोप वा विपद्	जोखिममा रहेका समुदाय तथा बस्ती
४	बाढी	घोद्रेखोला देखि गोछेखोला, आपखोली, गोलार
५	बाढी	गाँडापानी, थग्लेनी, पान्दुने क्षेत्र
६	बाढी	विर काट्टे, केरेनी
७	बाढी	गोकलपुर, खैरौनी, गोछेखोला, माथिल्लो श्रीबारी, मानिके, गोकलपुर
८	बाढी	गंगटे टोल, घारी टोल, बजार टोल
९	बाढी	भालुखोला, खह्रेखोला, काप्रेखोला, घुघुति खोला क्षेत्र, नादेकोट
१०	बाढी	बाघमारे टापु
११	बाढी	सिमखोला, सुर्माखोला, घुम खोला(सिमलखोला), भित्री खोला,
१२	बाढी	ठुलो र सानो राईके, किरेनी, भौम्राह, काप्रेखोला तथा जामनुने घारी, सुभाघाट
१३	बाढी	राइके, भम्का, सैया ताल , भम्का, रोरा(तल्लो), बेतेनी खोला, सैघा ताल
१४	बाढी	गौंडा देखि जहरे, पण्डित काल्ना, बतासे, थुम्का, कपासे, भर्लेनी
	बाढी	ठूलो खोला सिरान, गोचेखोला आसपासका बासिन्दा

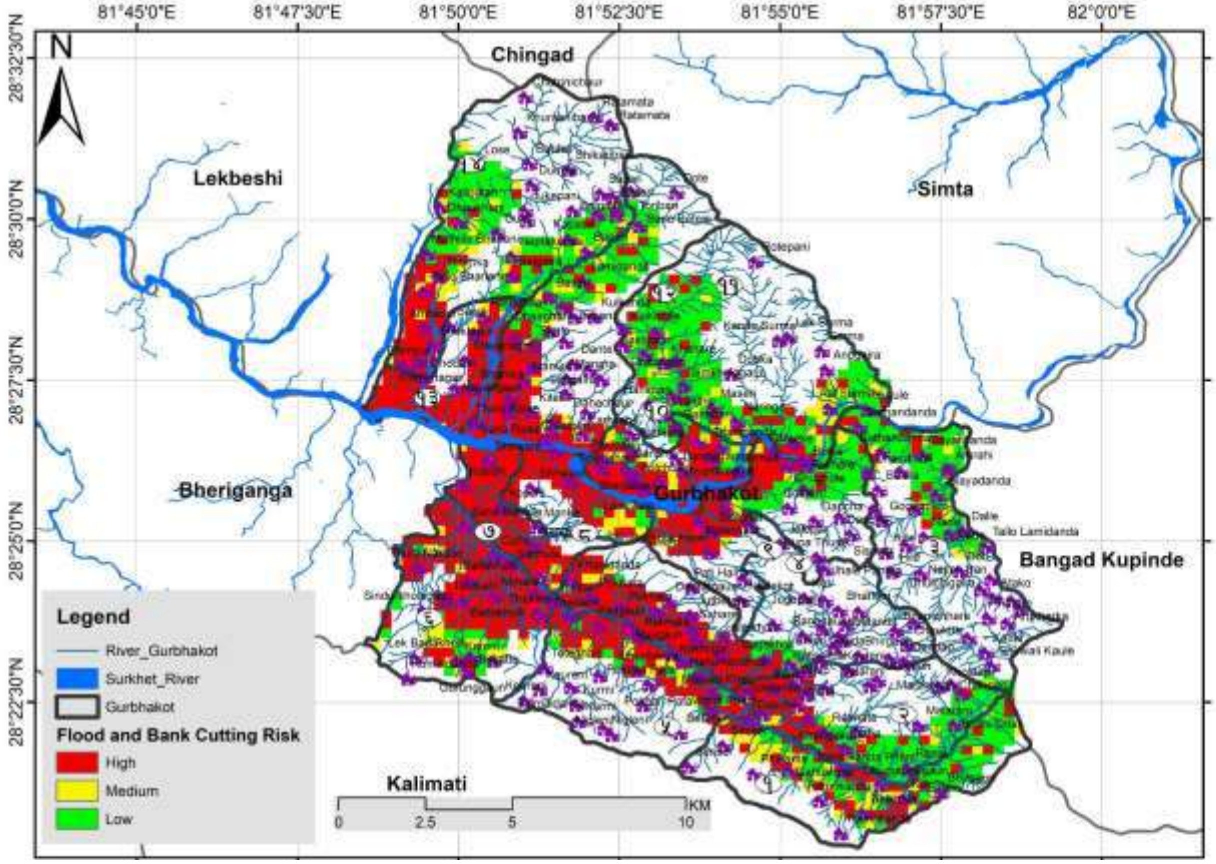

(स्रोतः ALOS 12.5 m DEM /Arcgis 10.6)

चित्र १९ गुर्भाकोट नगरपालिकाको डुबान/ कटानको जोखिमको अवस्थिति नक्सा

चुरे तथा भित्री मधेस क्षेत्रमा भएकोले यो नगरपालिका भौगोलिक हिसाबले चित्र १९ मा प्रस्तुत गरिएको आधारमा बाढी डुबान र कटानको जोखिम अत्यधिक रहेको छ। यस्तो भू-बनोटमा पानीको निकास सहज तथा प्राकृतिक भएता पनि कमजोर भुबनोटका कारण डुबान तथा कटानको समस्या बढीरहेको पाइन्छ। तसर्थ सडकको दायाँ-बाँया नाला निर्माण कार्यलाई तथा ठाउँ ठाउँमा सिल्ट् ट्राप निर्माण उच्च प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरि दिगो विकासको अवधारणा अनुरूप अगाडि बढ्नु पर्ने देखिन्छ।

३.१.३ आगलागी जोखिम मूल्याङ्कन

यस गुर्भाकोट नगरपालिकाको बस्ती क्षेत्र नजिकै पेट्रोल पम्प, घरघरमा आगजनि हुन सक्ने प्रज्वलनशील पदार्थ जस्तैः पराल, बाँस आदीको भण्डारण, काठ तथा बाँसले बनेका घरहरु आदीले समेत आगजनिको जोखिम बढाइ रहेको छ। यस अर्थमा पेट्रोल पम्पको समीपमा रहेका क्षेत्रहरु बढी जोखिम युक्त मान्न सकिन्छ र जङ्गलमा हुने गरेको डढेलोले समेत आगजनीको जोखिम बढाइरहेको हुन्छ तसर्थ MODIS को सन् २००० देखि २०२० सम्मको गुर्भाकोट नगरपालिकामा भएको डढेलोको घटना स्थलको आधारमा तयार गरेको डढेलो नक्साङ्कन अनुसार वडा नं ४,९,११ र

१३ उच्च जोखिममा रहेको छ भने वडा नं १,२,३,५,६ १० र १२ मध्यय जोखिममा रहेको छ (चित्र २०)। यसैगरि सहभागिता मूलक नक्साङ्कनमा समेत उक्त स्थानमा विभिन्न समयमा डढेलो लाग्ने गरेको पुष्टि गरिएको थियो।

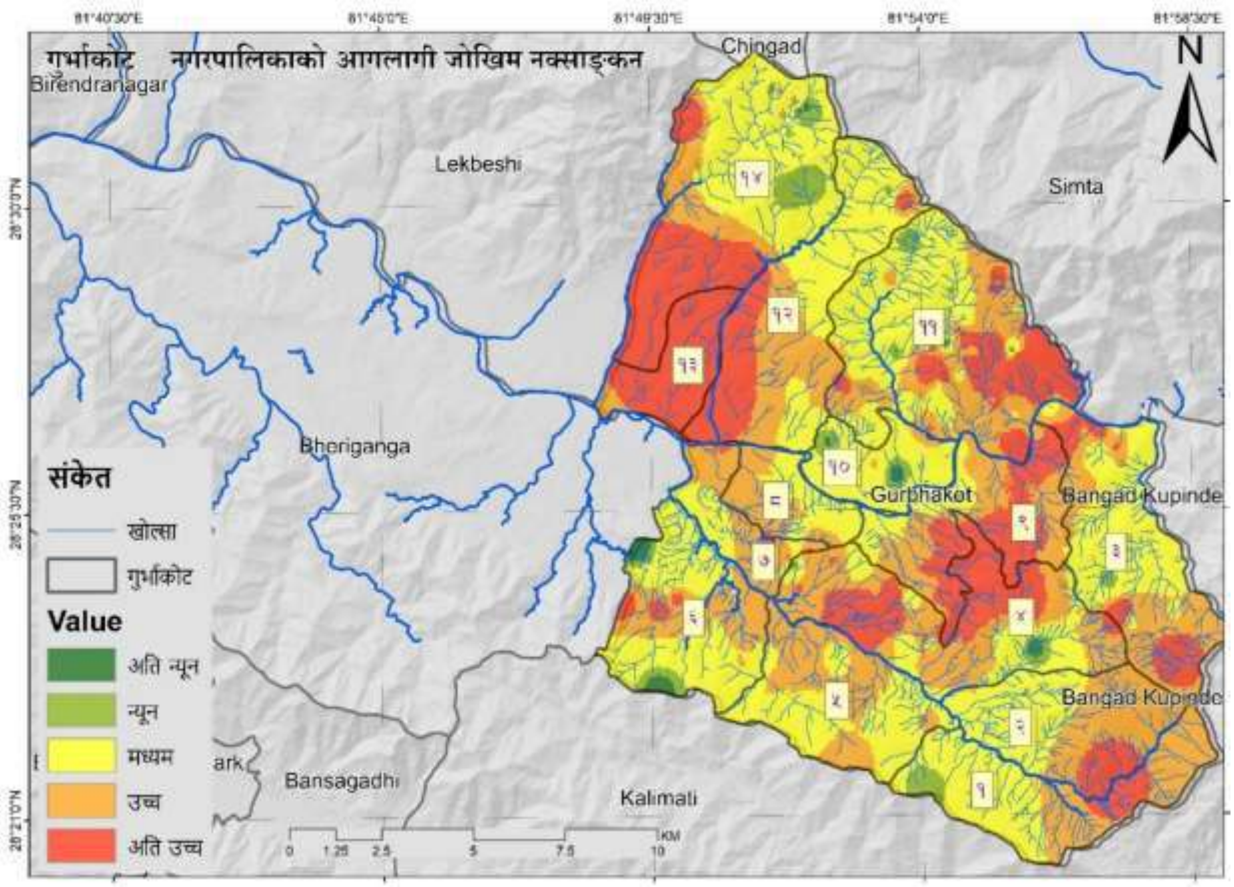

(स्रोतः MODIS/ Arcgis 10.6)

चित्र २० गुर्भाकोट नगरपालिकाको आगलागी/डढेलोको जोखिमको अवस्थिति नक्सा

यस नगरपालिकाको सम्पुर्ण वडामा गरिएको सामुहिक छलफलका आधारमा प्रत्येक वडाका जोखिममा रहेका बस्ती तथा समुदायको विवरण तलको तालिका ७ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ७ः तालिका गुर्भाकोट नगरपालिका आगलागी/डढेलो जोखिममा रहेका बस्तीहरुको विवरण

वडा नं.	प्रकोप वा विपद्	जोखिममा रहेका समुदाय तथा बस्ती
१	डढेलो	अन्नपुर्ण, जनप्रेमी, लालीगुँरास सा.व.
२	आगलागी	चीउरीडाँडा बजार क्षेत्र
३	आगलागी	नदे, बथानडाँडा,चौरखोली,चिसखोली,बाँयाकाडाँ, आरुखर्क, डोव, लामिडांडा

वडा नं.	प्रकोप वा विपद्	जोखिममा रहेका समुदाय तथा बस्ती
४	डढेलो	बाघखोर वन, आपखोली वन, गुर्भाकोट सामुदायिक वन, देउती सामुदायिक वन, शान्ती सामुदायिक वन, कोट वन, माझखर्क वन
	आगलागी	आपटाकुरा, कोटढुङ्गा
५	आगलागी	हल्दे,पोखरीपाटा
६	आगलागी	लेख बडाखोलि
७	आगलागी	मालारानी चौर
८	आगलागी	बिचटोल, बजारटोल
९	आगलागी	भालुखोला, काप्रेखोला, सिमघाट
	डढेलो	चौपारी र देवी सामुदायिक वन
१२	आगलागी	प्रगतिसिल सामुदायिक वन, शान्ती सामुदायिक वन, बसन्त बहार सामुदायिक वन, चेतना एकता वन
	आगलागी	दहचौर
१३	डढेलो	कल्पना सामुदायिक वन र लाम पोखरी सामुदायिक वन
१४	डढेलो	सिस्नेरी, रातमाटे, लाम्पोखरी सा.ब.

घरमा आगलागीको कारण खोज्दा मुख्यतः पारिवारिक लापरवाही देखि लिएर विद्युतीय सर्ट सम्म पर्दछन् । विद्युतीय कारणले लाग्ने आगलागीको जोखिम मूल्यांकन मुस्किल हुन्छ भने घरको बनोट वा प्रकृतिले आगलागीले गर्ने क्षति निर्धारण गर्दछ, जस्तै काठ वा बाँसको घरहरु र खरको छाना भएका घरहरुमा आगलागी भयो भने नियन्त्रण गर्न गाह्रो हुन्छ । यस तथ्यलाई मान्दा वडा-३, ६, ५, ९ र ११ आगलागीको दृष्टिकोण अति धेरै जोखिमयुक्त मान्न सकिन्छ । आजभोलि LPG गाँस पड्केर पनि घरमा हुने आगलागी बढेको देखिन्छ । बस्ती को सन्दर्भमा ज्वलनशील घर बनोट छ र त्यी घरहरु आपस सघन ढङ्गले समीपमा छन भने बस्तीनै आगलागीको जोखिममा हुने गर्दछन् ।

३.१.४ पहिरो जोखिम मूल्याङ्कन

यस नगरपालिकाको पहिरो जोखिम पार्श्वचित्र अनुसार वडा नं २, ३, ४, ११ र १४ सबै भन्दा वढी जोखिममा रहेको देखिन्छ भने वडा नं ७, ८, १० र १३ सबै भन्दा कम जोखिममा रहेको देखिन्छ भने बाँकी वडाहरु मध्यम जोखिममा रहेको देखिन्छ । यस क्षेत्र पहिरोको उच्च जोखिममा हुनुको मुख्य कारण कमजोर भू-बनोट, चुरे तथा भित्रि मधेश, भौगर्भिक अध्ययन विना खनिएका सडकहरु रहेका छन् । समग्रमा यस नगरपालिकाको पहिरो जोखिम पार्श्वचित्र तलको चित्र २१ मा प्रस्तुत गरिएको छ भने जोखिममा रहेका बस्तीहरुको विवरण तालिका ८ मा उल्लेख गरिएको छ ।

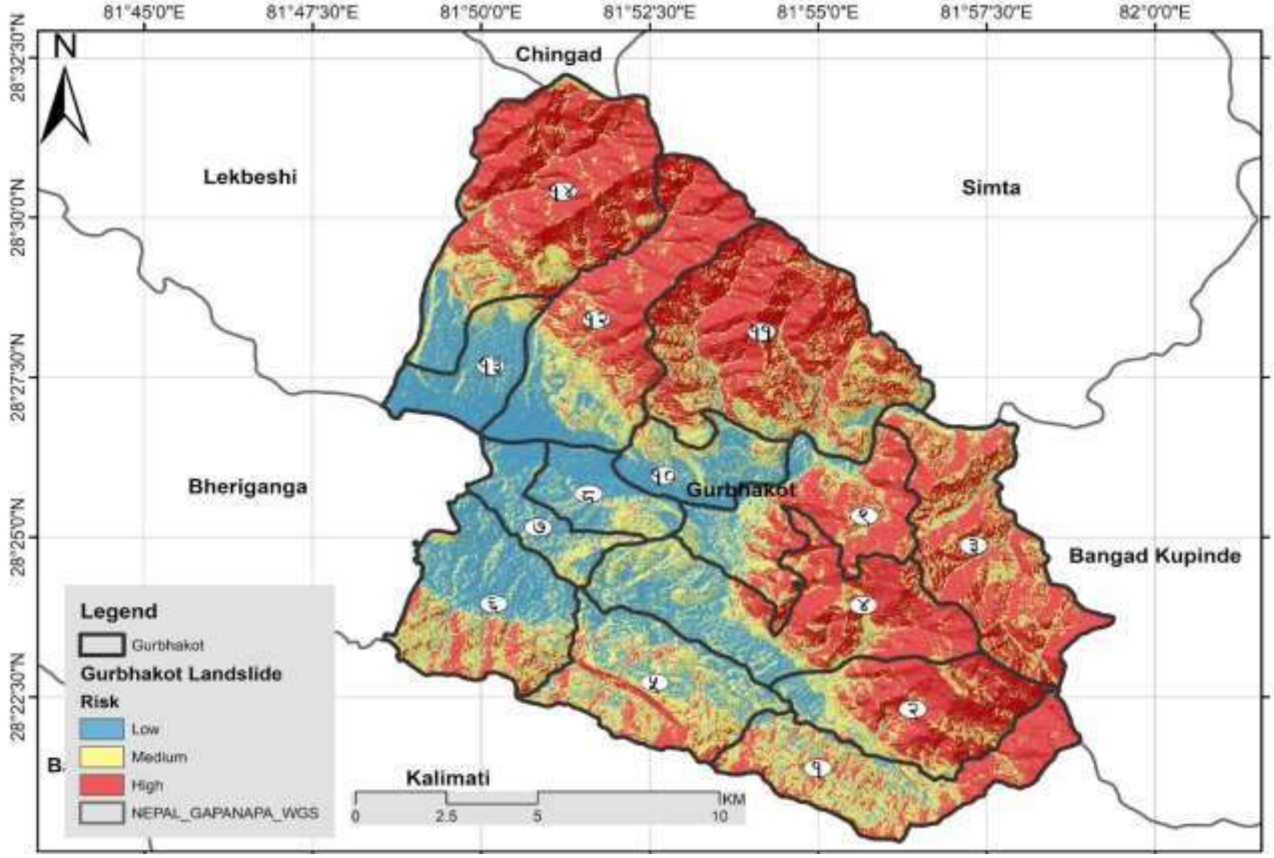

(स्रोतः भू-गर्भ विभाग/Arcgis 10.6)

चित्र २१ गुर्भाकोट नगरपालिकाको पहिरो जोखिमको अवस्थिति नक्सा

तालिका ८ः गुर्भाकोट नगरपालिका पहिरो जोखिममा रहेका बस्तीहरुको विवरण

वडा नं.	प्रकोप वा विपद्	जोखिममा रहेका समुदाय तथा बस्ती
१	पहिरो	ठूलो खोला सिरान, गोचेखोला आसपाका बासिन्दा
२	पहिरो	लेख मालारानी
३	पहिरो	काउले, टिमुरे,लामीडाँडा,डोब,हिले,नादे,गोगनपानी,धारापानी, बथानडाँडा
४	पहिरो	झालिपर, माझखर्क, तांल्लाकांडा
५	पहिरो	सिमखोरिय, बेतेनी, पोखरीपाटा, निङ्गलेनी र कुर्मी
६	पहिरो	विर काट्टे, केरेनी
७	पहिरो	कोप्ची, बाँसखोला
८	पहिरो	गंगटे टोल, सुन्दर बजार टोल

वडा नं.	प्रकोप वा विपद्	जोखिममा रहेका समुदाय तथा बस्ती
९	पहिरो	खुटी, माथिल्लो भालु खोला, नादेकोट, दाप्चा, थारखोरीया
१०	पहिरो	पतेनाघारी, मुलबाटो, आगरखोला (भेडाबारी), लामितालेको पुर्वी क्षेत्रमा, सिमखोला
११	पहिरो	बर्मागर, अवलसुर्मा, नारंगे, मसेरी, खहरे
१२	पहिरो	काप्रेटोल, सुनदह, लाटीगैरा, बेतेनी, पिपल टाकुरा, लामीडांडा, धैरेनी
१३	पहिरो	हिलेनी
१४	पहिरो	बतासे, सिकारीबाट, रातमाटे, खारखोला, बेलगैरा, थुम्का, जुगेपानी, कपासे

स्रोतः गुर्भाकोट नगरपालिका का सम्बन्धित वडा/ स्रोतः गृह मन्त्रालय, विपद् पोर्टल (bipadportal.gov.np)

खण्ड ४: निष्कर्ष तथा राय- सुझाव

नेपालको सन्दर्भमा बढ्दो जनसङ्ख्या, आन्तरिक बसाइँसराइ, अव्यवस्थित र बढ्दो शहरीकरण तथा जलवायु परिवर्तन लगायतका कारणले जीउधनको असुरक्षा, भौतिक सम्पत्तिमा नोक्सान, कृषियोग्य जमिन आदीको नोक्सान तथा सो को संरक्षण गर्ने कार्य चुनौतिपूर्ण बन्दै गएको छ। यसबाट खाद्यसुरक्षा, सुरक्षित बसोवास, वातावरणीय सन्तुलन र दिगो विकासमा चुनौति देखापरेको छ।

नगरपालिका घोषणा हुने क्रम र भैसकेपछि पनि यस नगरपालिकाको लागि आवश्यक न्यूनतम पूर्वाधारहरु जस्तै- सडक सञ्जाल, बिजुली, व्यापार व्यवसायको केन्द्र, औद्योगिक तथा उद्योग स्थल, शैक्षिक संस्था, स्वास्थ्य केन्द्र जस्ता आधारभूत आवश्यकताहरुको व्यवस्था, विकास र प्रवर्धन गर्ने प्रक्रिया तथा स्थान पहिचान हुन आवश्यकता देखिए सँगै भूमि स्रोतको दिगो विकासको लागि जोखिम क्षेत्र पहिचान तथा अन्य योजना निर्माण गर्नको निम्ति यस जोखिम पार्श्वचित्र सहयोगी सावित हुने छ।

यस अध्ययनले गुर्भाकोट नगरपालिकाको जोखिम क्षेत्र पहिचान गर्नको निम्ति अध्ययन टोली प्रत्येक वडा तथा आवश्यकता अनुसार संयुक्त वडा स्तरीय प्रारम्भिक छलफल र नक्साङ्कन कार्यमा खटिएका थिए। वडाका विविध भौतिक र प्राकृतिक पूर्वाधारहरुको स्थान पहिचान सहित विपद जोखिमको नक्साङ्कन तयार गरिएको थियो। यस अध्ययनमा भूमि प्रयोग क्षेत्र निर्धारणका लागि मुख्यतया GIS आधारित बहु-मापदण्ड विश्लेषण (Multi Criteria Decision Analysis) र विषयगत विश्लेषण (Subjective Analysis) लाई आधार लिइएको थियो।

यसरी तयार गरेको जोखिम नक्साङ्कनलाई कार्यान्वयनमा लैजान तथा जोखिम र क्षति कम गर्नको निम्ति निम्न कार्यहरु गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

<u>कार्यक्रम गर्नु पर्ने राय सुझाव</u>

१. पानी निकासको प्रबन्ध
    - खोला/नाला अतिक्रमण नियन्त्रण तथा क्षेत्राधिकार कायम गर्नु पर्ने
    - सञ्चालन भैसकेका सडकमा उपयुक्त स्थानमा साईफन र पानी निकास पूर्वाधार निर्माण गरिनुपर्ने
२. गोचे खोला, भेरी नदीकिनारमा वृक्षारोपण गरि हरियाली प्रवर्धन तथा नदीकटान रोक्न विशेष गरि फलफूलजन्य रुखहरु लगाउनु पर्ने (आँप, लिची, आदी) । विशेषतः बायोइन्जिनियरिङ लाई प्राथकमिकता दिनुपर्ने।
३. आगलागी नियन्त्रण तथा जोखिम कम गर्नको निम्ति धेरै मानिस जम्मा हुने कार्यालय जस्तैः सरकारी कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, मेडिकल कलेज, सपिङ मल, इलेक्ट्रिक पसल, आदीमा अग्नि नियन्त्रक/ अग्नि शमन यन्त्र (Fire extinguisher)को व्यवस्था अनिवार्य गर्न लगाउने र यसका निम्ति कार्यविधि समेत निर्माण गर्नु पर्ने।
४. नगरपालिकाले जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना निर्माण गरि लागू गर्नु पर्ने र जोखिम क्षेत्रमा बस्ती विस्तार गर्न रोक लगाउनु पर्ने।

५. नदीकटान नियन्त्रण गर्नको निम्ति गोचे खोला, बेतिनि खोला, कुर्मी खोला, निमारे खोला, साउने खोला जस्ता खहरे खोलामा सिल्ट ट्रापको निर्माण गरी अनियन्त्रित ढुङ्गा, गिट्टि सङ्कलन कडाईका साथ नियमन गर्नु पर्ने ।
६. अध्ययनको क्रममा पहिचान भएका डढेलोको जोखिम हुने क्षेत्रका समुदायहरुलाई वन व्यवस्थापनको तालिम दिनुपर्नेका साथै अग्निरेखा निर्माण गर्दै सचेतनात्मक कार्यक्रम आयोजना गर्नु पर्ने । यसका साथै वन क्षेत्र भित्र दुइ देखि पाँच सय मिटरको अन्तरालमा रिचार्ज पोखरी निर्माण गर्नुपर्ने छ। उक्त रिचार्ज पोखरीबाट डढेलो/आगलागी नियन्त्रणको लागि पानी र भूमीगत पानीको पूनर्भरणमा मद्दत पुग्ने देखिन्छ।
७. खडेरीको कारणले सुक्दै गएको मुहानको कारणले खानेपानी एवं सिंचाइमा समस्या देखिएकोले मुहान संरक्षण कार्यक्रम गर्नुपर्ने ।
८. पहिरो जोखिमयुक्त सानो र ठूलो राईको गाउँलाई सकेसम्म स्थानान्तरण गर्दा उपयुक्त देखिन्छ र यसको लागि विस्तृत भौगर्भिक अध्ययन पश्चात बस्ती स्थानान्तरणको लागत अनुमान समेत गरी उल्लेखीत बस्तीहरु स्थानान्तरण गर्नुपर्ने देखिन्छ।
९. आपतकालीन समयको लागि सुरक्षित स्थान पहिचान गरि स्थानीय आपतकालीन सञ्चालन केन्द्र स्थापना गरी आवश्यक आधारभूत सामाग्री भण्डारण गर्नुपर्ने।

नीतिगत राय सुझाव

१. जोखिम संवेदनशील क्षेत्रमा बस्ती बिस्तार रोक्न तथा नियमन गर्नको निम्ति स्थानीय जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना निर्माण गर्नु पर्ने (प्रतिरोधात्मक, नियमक र प्रोत्साहन क्षेत्र पहिचान गरेर लागू गर्नु पर्ने) र सो अनुसार नगरपालिकाको भवन संहिता तथा भू-उपयोग वर्गीकरण गर्नु पर्ने ।
२. नगरपालिकाले स्थानीय विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्नु पर्ने ।
३. विद्यालय स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तयार गर्नु पर्ने ।
४. यस पालिका भित्र रहेका विद्यालयको स्थानीय पाठ्यक्रममा स्थानीय वातावरणमा आधारित रही जलवायु परिवर्तन र विपद व्यवस्थापनका साथै यस जोखिम नक्साङ्कनलाई समावेश गरिनु पर्नेछ।
५. यस गुर्भाकोट नगरपालिकाकोमा रहेका बाढी, पहिरो, आगलागी जस्ता प्रकोप जोखिमको असरहरुसँग जुध्नको लागी यस नगरपालिकाले स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यन्वयनमा ल्याउनुपर्ने छ ।
६. पहिरो नियन्त्रणको लागि विस्तृत अध्ययन गर्नुपर्ने देखिएकोले अध्ययन गरेर पहिरो नियन्त्रण कार्ययोजना बनाउनु पर्ने ।

सन्दर्भ सामग्री

गुर्भाकोट नगरपालिका पार्श्वोचित्र - २०७४

राष्ट्रिय जनगणना २०७८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, नेपाल सरकार

जि. आई. एस. नक्सा (https://www.sthaniya.gov.np/gis/), सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, नेपाल सरकार

नापी विभाग (१९९२)

कर्णाली प्रदेशको मनसुन प्रतिकार्य योजना-२०८०

गृह मन्त्रालयको विपद पोर्टल (Damage & Loss (bipadportal.gov.np)

Sonda, Devis & Miyamoto, H. Kit & Kast, Sabine & Khanal, Achyut. (2018). *The restoration and seismic strengthening of the earthquake-damaged UNESCO heritage palace in Kathmandu*. International Journal of Architectural Heritage. 13. 1-19. 10.1080/15583058.2018.1497229.

अनुसूचीहरु

अनुसूची १: गुर्भाकोट नगरपालिकाको जोखिम नक्साहरु

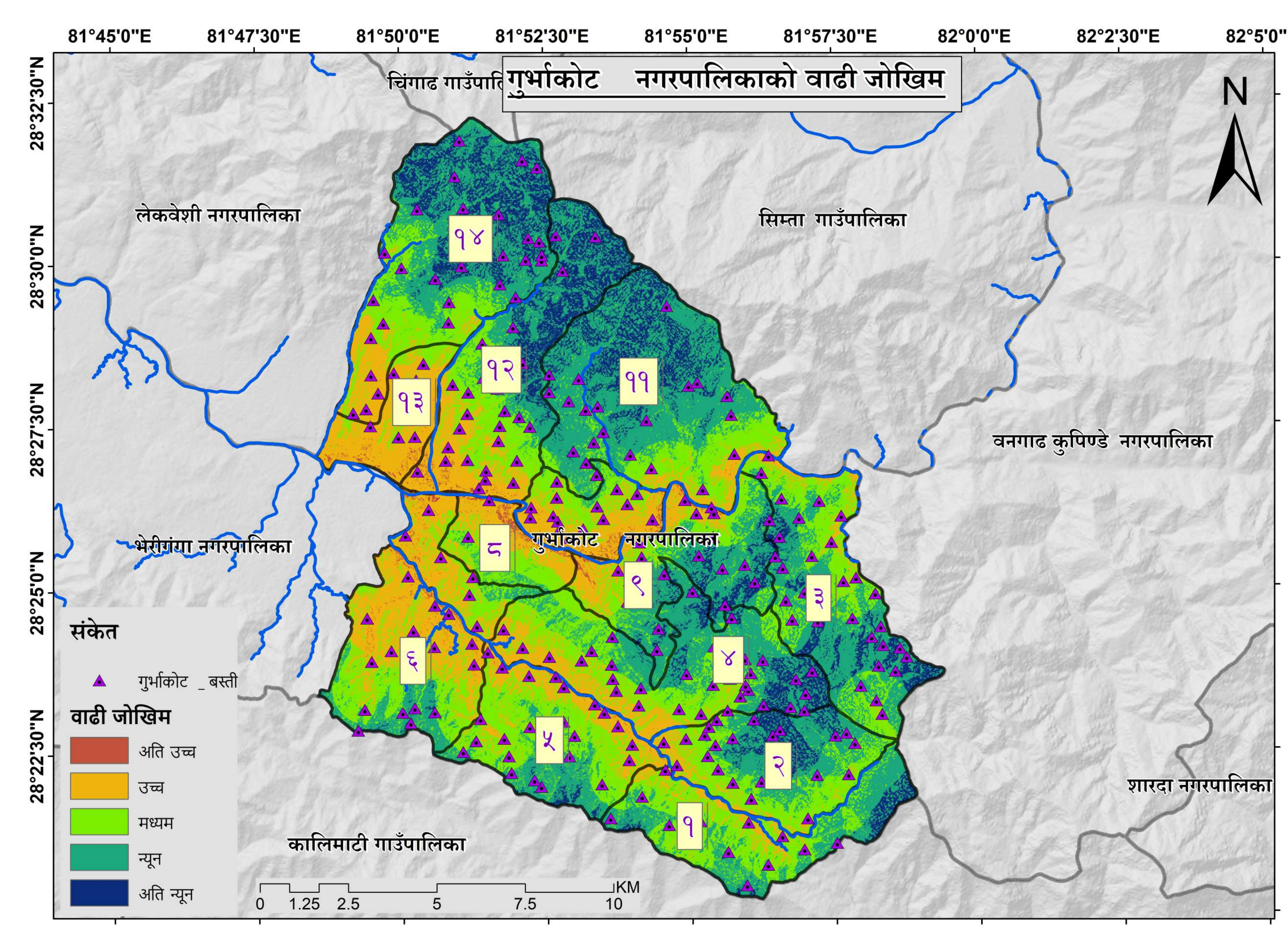

गुर्भाकोट नगरपालिकाको वाढी जोखिम
81°45'0"E
81°47'30"E
81°50'0"E
81°52'30"E
81°55'0"E
81°57'30"E
82°0'0"E
82°2'30"E
82°5'0"E
28°32'30"N
28°30'0"N
28°27'30"N
28°25'0"N
28°22'30"N
N
चिंगाढ गाउँपालिका
लेकवेशी नगरपालिका
सिम्ता गाउँपालिका
वनगाढ कुपिण्डे नगरपालिका
भेरीगंगा नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
शारदा नगरपालिका
कालिमाटी गाउँपालिका
१४
१२
१३
११
८
९
३
६
४
५
२
१
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0
1.25
2.5
5
7.5
10
KM

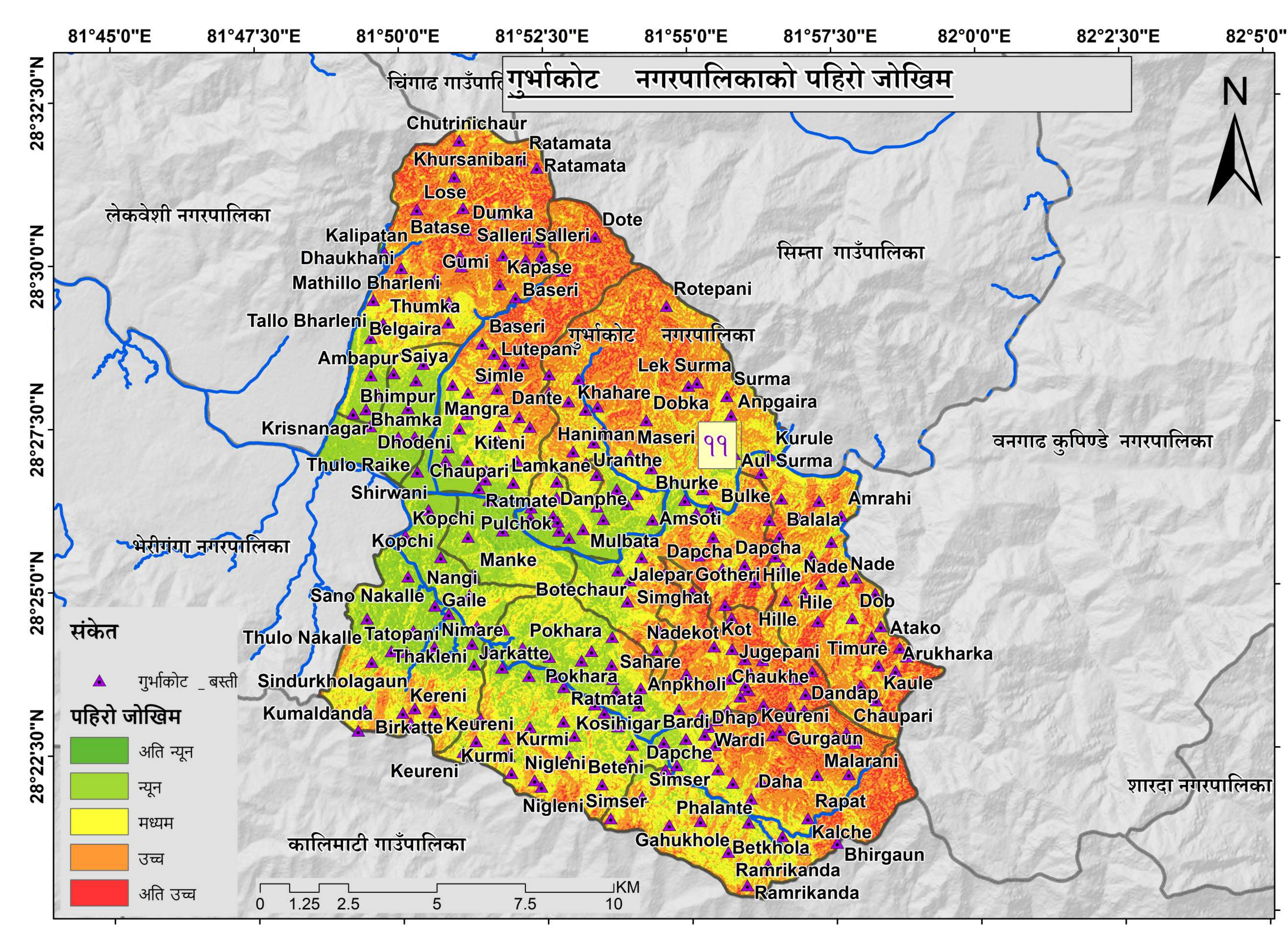

गुर्भाकोट नगरपालिकाको पहिरो जोखिम
81°45'0"E
81°47'30"E
81°50'0"E
81°52'30"E
81°55'0"E
81°57'30"E
82°0'0"E
82°2'30"E
82°5'0"E
28°32'30"N
28°30'0"N
28°27'30"N
28°25'0"N
28°22'30"N
N
चिंगाढ गाउँपालि
लेकवेशी नगरपालिका
सिम्ता गाउँपालिका
वनगाढ कुपिण्डे नगरपालिका
भेरीगंगा नगरपालिका
कालिमाटी गाउँपालिका
शारदा नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
११
Chutrinichaur
Ratamata
Khursanibari
Ratamata
Lose
Dumka
Dote
Kalipatan
Batase
Salleri
Salleri
Dhaukhani
Gumi
Kapase
Mathillo Bharleni
Baseri
Rotepani
Thumka
Tallo Bharleni
Belgaira
Baseri
Lutepani
Ambapur
Saiya
Simle
Lek Surma
Surma
Bhimpur
Khahare
Mangra
Dante
Dobka
Anpgaira
Krisnanagar
Bhamka
Haniman
Maseri
Kurule
Dhodeni
Kiteni
Aul Surma
Thulo Raike
Chaupari
Lamkane
Uranthe
Bhurke
Shirwani
Ratmate
Danphe
Bulke
Amrahi
Kopchi
Pulchok
Amsoti
Balala
Kopchi
Mulbata
Dapcha
Dapcha
Manke
Nade
Nade
Nangi
Jalepar
Gotheri
Hille
Sano Nakalle
Gaile
Botechaur
Simghat
Hile
Dob
Hille
Thulo Nakalle
Tatopani
Nimare
Pokhara
Nadekot
Kot
Atako
Thakleni
Jarkatte
Sahare
Jugepani
Timure
Arukharka
Sindurkholagaun
Pokhara
Anpkholi
Chaukhe
Kaule
Kereni
Ratmata
Dandap
Kumaldanda
Kosihigar
Bardi
Dhap
Keureni
Chaupari
Birkatte
Keureni
Kurmi
Wardi
Gurgaun
Kurmi
Dapche
Malarani
Keureni
Nigleni
Beteni
Simser
Daha
Nigleni
Simser
Phalante
Rapat
Gahukhole
Kalche
Betkhola
Bhirgaun
Ramrikanda
Ramrikanda
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0
1.25
2.5
5
7.5
10
KM

अनुसूची २: गुर्भाकोट नगरपालिकाको वडागत जोखिम नक्साहरु

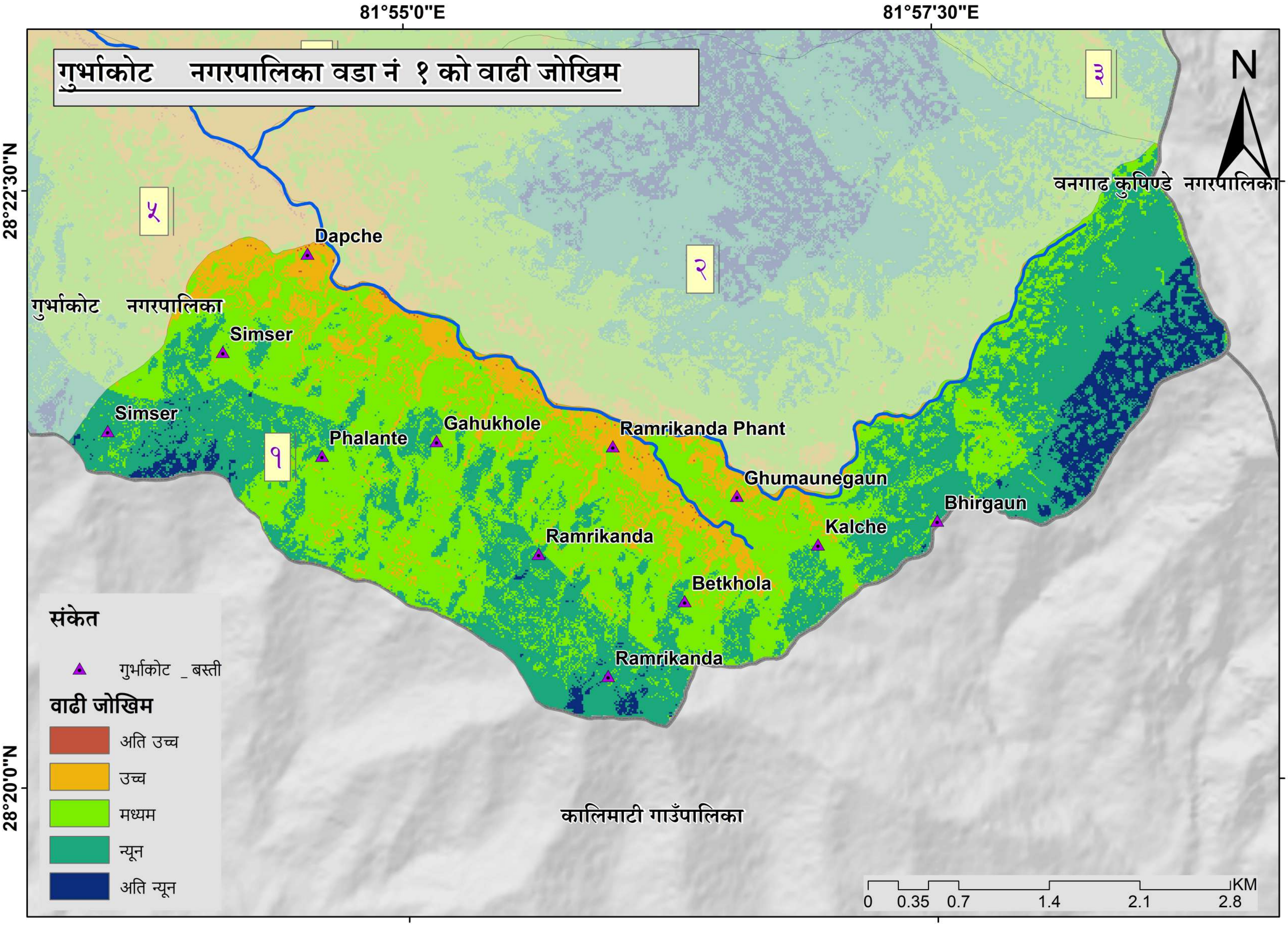
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं १ को वाढी जोखिम
81°55'0"E
81°57'30"E
28°22'30"N
28°20'0"N
N
५
२
३
१
वनगाढ कुपिण्डे नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
कालिमाटी गाउँपालिका
Dapche
Simser
Simser
Phalante
Gahukhole
Ramrikanda Phant
Ghumaunegaun
Bhirgaun
Kalche
Ramrikanda
Betkhola
Ramrikanda
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0 0.35 0.7 1.4 2.1 2.8
KM

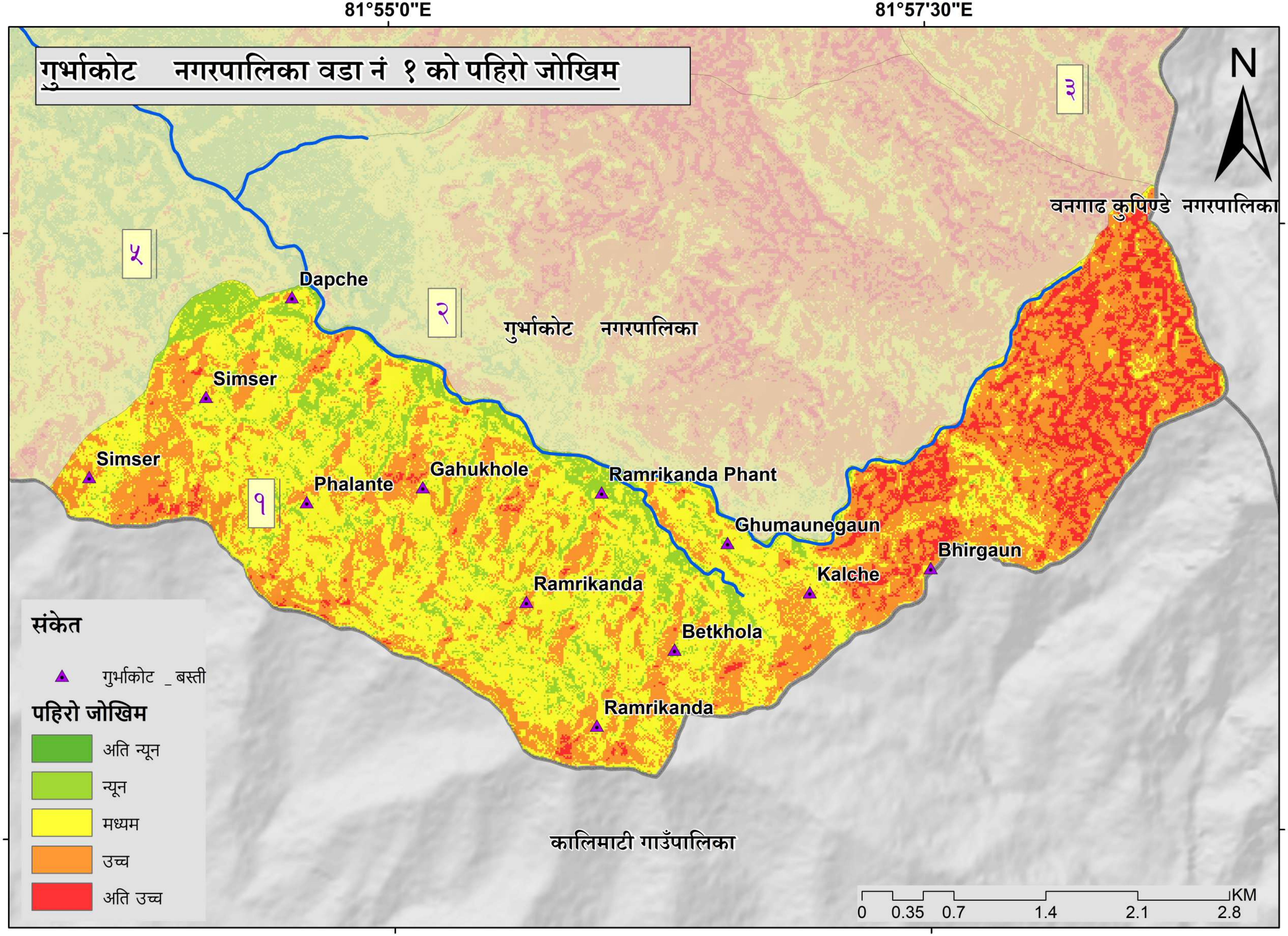

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं १ को पहिरो जोखिम
81°55'0"E
81°57'30"E
28°22'30"N
28°20'0"N
N
३
५
२
१
वनगाढ कुपिण्डे नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
कालिमाटी गाउँपालिका
Dapche
Simser
Simser
Phalante
Gahukhole
Ramrikanda Phant
Ghumaunegaun
Bhirgaun
Kalche
Ramrikanda
Betkhola
Ramrikanda
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.35 0.7 1.4 2.1 2.8 KM

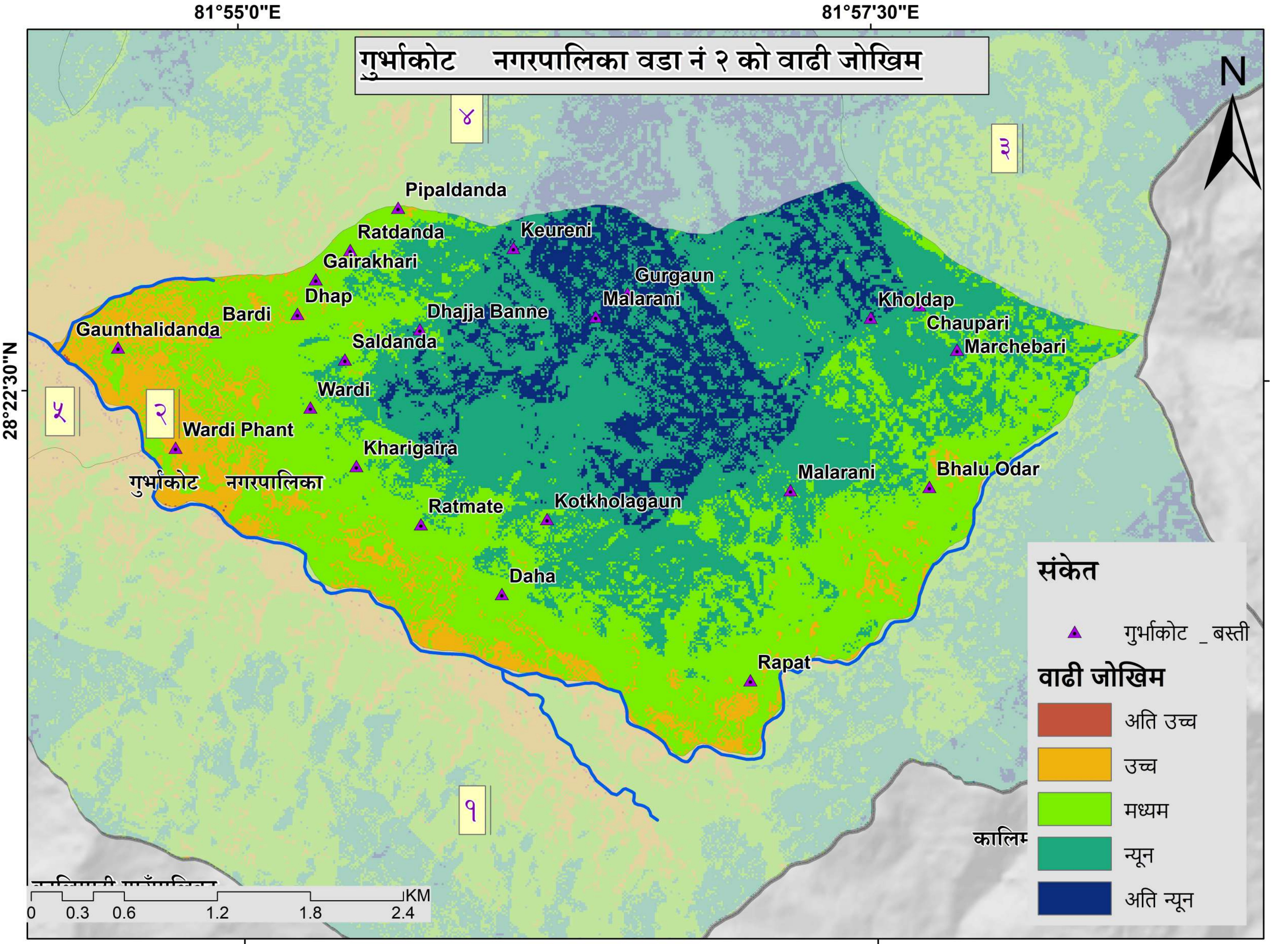

81°55'0"E
81°57'30"E
28°22'30"N
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं २ को वाढी जोखिम
N
४
३
५
२
१
Pipaldanda
Ratdanda
Keureni
Gairakhari
Gurgaun
Dhap
Malarani
Kholdap
Bardi
Dhajja Banne
Chaupari
Gaunthalidanda
Saldanda
Marchebari
Wardi
Wardi Phant
Kharigaira
Malarani
Bhalu Odar
गुर्भाकोट नगरपालिका
Ratmate
Kotkholagaun
Daha
Rapat
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0
0.3
0.6
1.2
1.8
2.4
KM

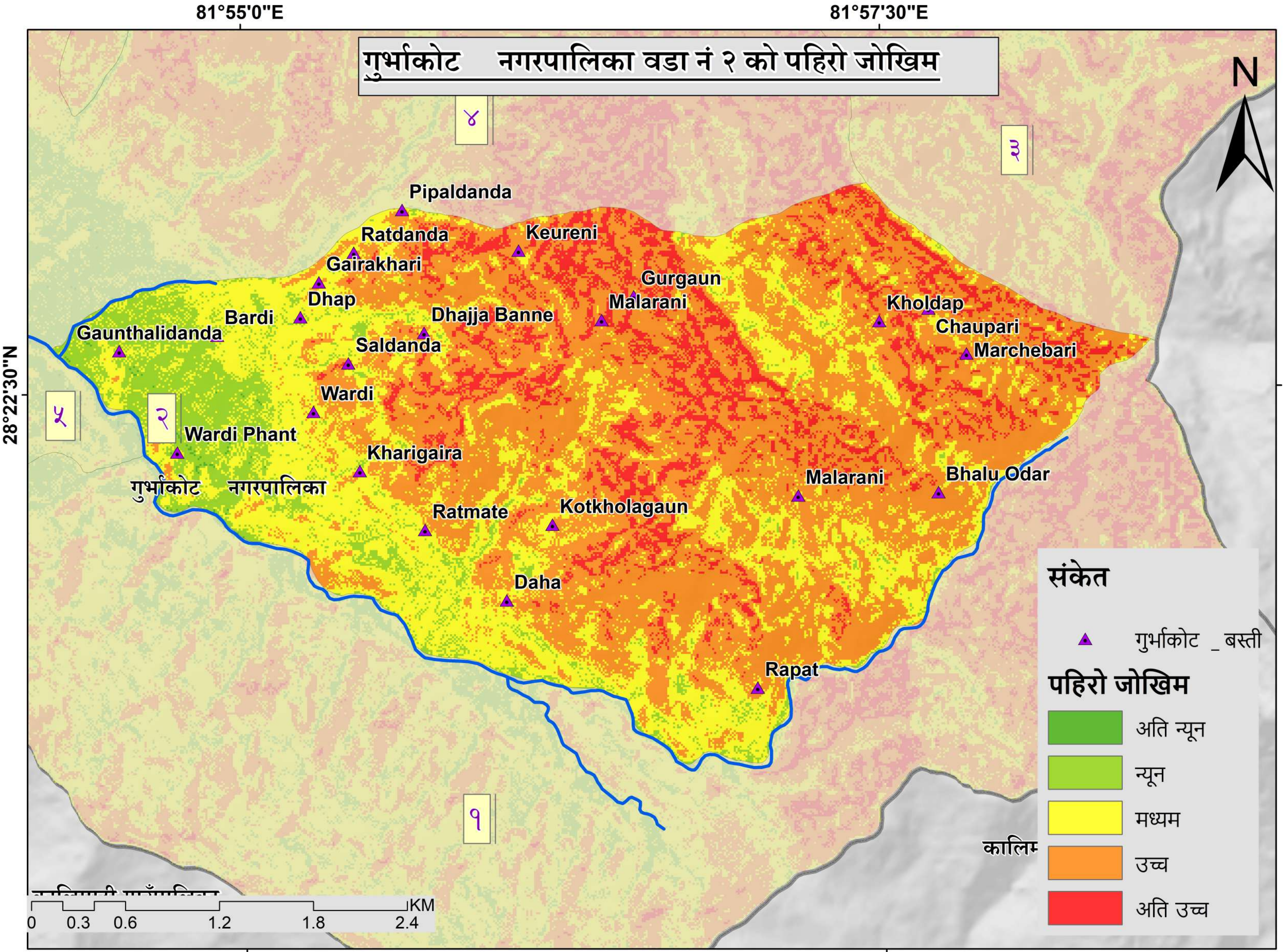

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं २ को पहिरो जोखिम
81°55'0"E
81°57'30"E
28°22'30"N
N
४
३
५
२
१
Pipaldanda
Ratdanda
Keureni
Gairakhari
Gurgaun
Malarani
Dhap
Kholdap
Bardi
Dhajja Banne
Chaupari
Gaunthalidanda
Saldanda
Marchebari
Wardi
Wardi Phant
Kharigaira
गुर्भाकोट नगरपालिका
Malarani
Bhalu Odar
Ratmate
Kotkholagaun
Daha
Rapat
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0
0.3
0.6
1.2
1.8
2.4
KM

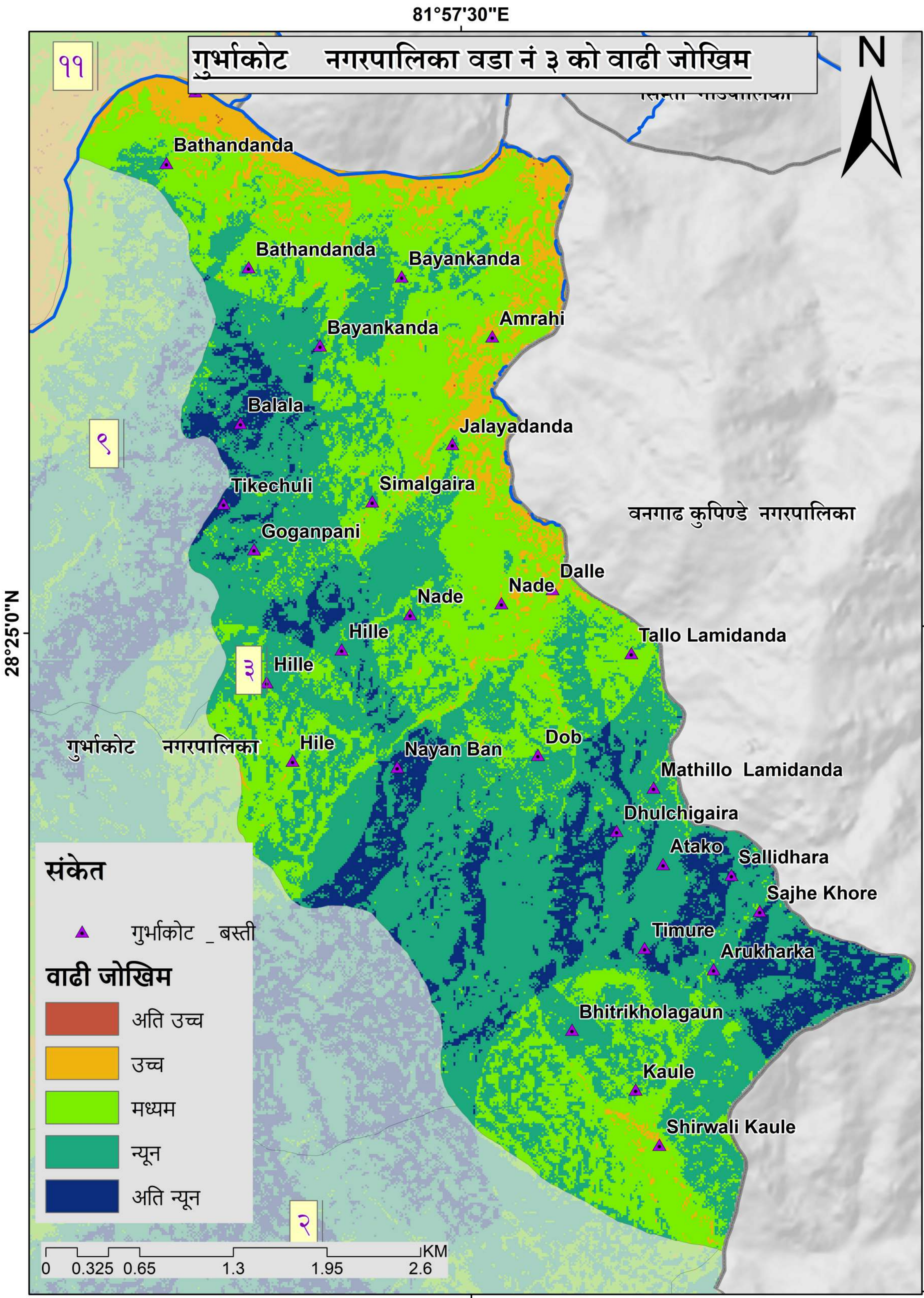
81°57'30"E
28°25'0"N
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ३ को वाढी जोखिम
N
११
९
३
२
वनगाढ कुपिण्डे नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
Bathandanda
Bathandanda
Bayankanda
Bayankanda
Amrahi
Balala
Jalayadanda
Tikechuli
Simalgaira
Goganpani
Dalle
Nade
Nade
Hille
Hille
Tallo Lamidanda
Hile
Nayan Ban
Dob
Mathillo Lamidanda
Dhulchigaira
Atako
Sallidhara
Sajhe Khore
Timure
Arukharka
Bhitrikholagaun
Kaule
Shirwali Kaule
संकेत
गुर्भाकोट _बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0 0.325 0.65 1.3 1.95 2.6 KM

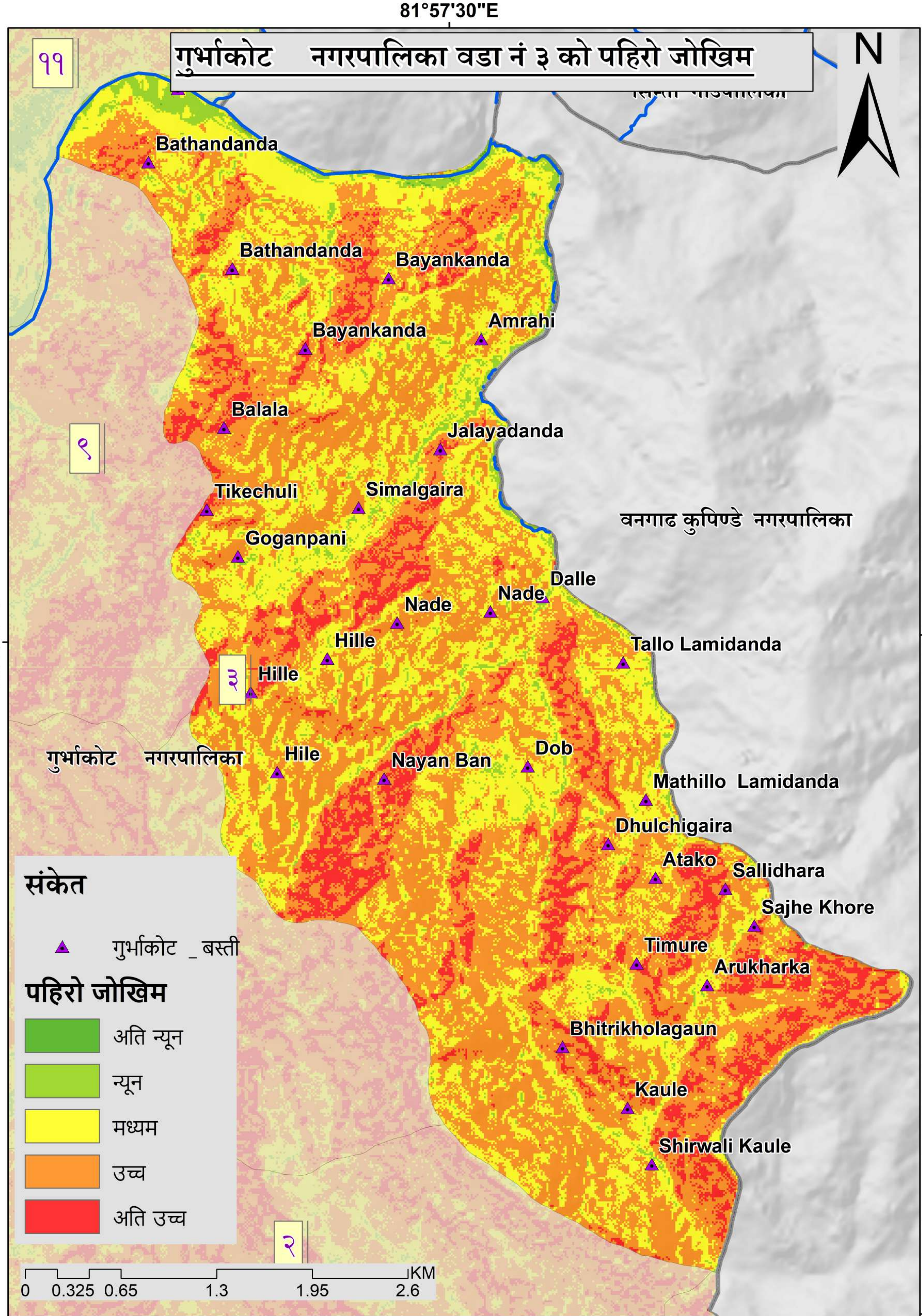

81°57'30"E
28°25'0"N
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ३ को पहिरो जोखिम
N
११
९
३
२
वनगाढ कुपिण्डे नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
Bathandanda
Bathandanda
Bayankanda
Bayankanda
Amrahi
Balala
Jalayadanda
Tikechuli
Simalgaira
Goganpani
Dalle
Nade
Nade
Hille
Hille
Tallo Lamidanda
Hile
Nayan Ban
Dob
Mathillo Lamidanda
Dhulchigaira
Atako
Sallidhara
Sajhe Khore
Timure
Arukharka
Bhitrikholagaun
Kaule
Shirwali Kaule
संकेत
गुर्भाकोट _बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.325 0.65 1.3 1.95 2.6 KM

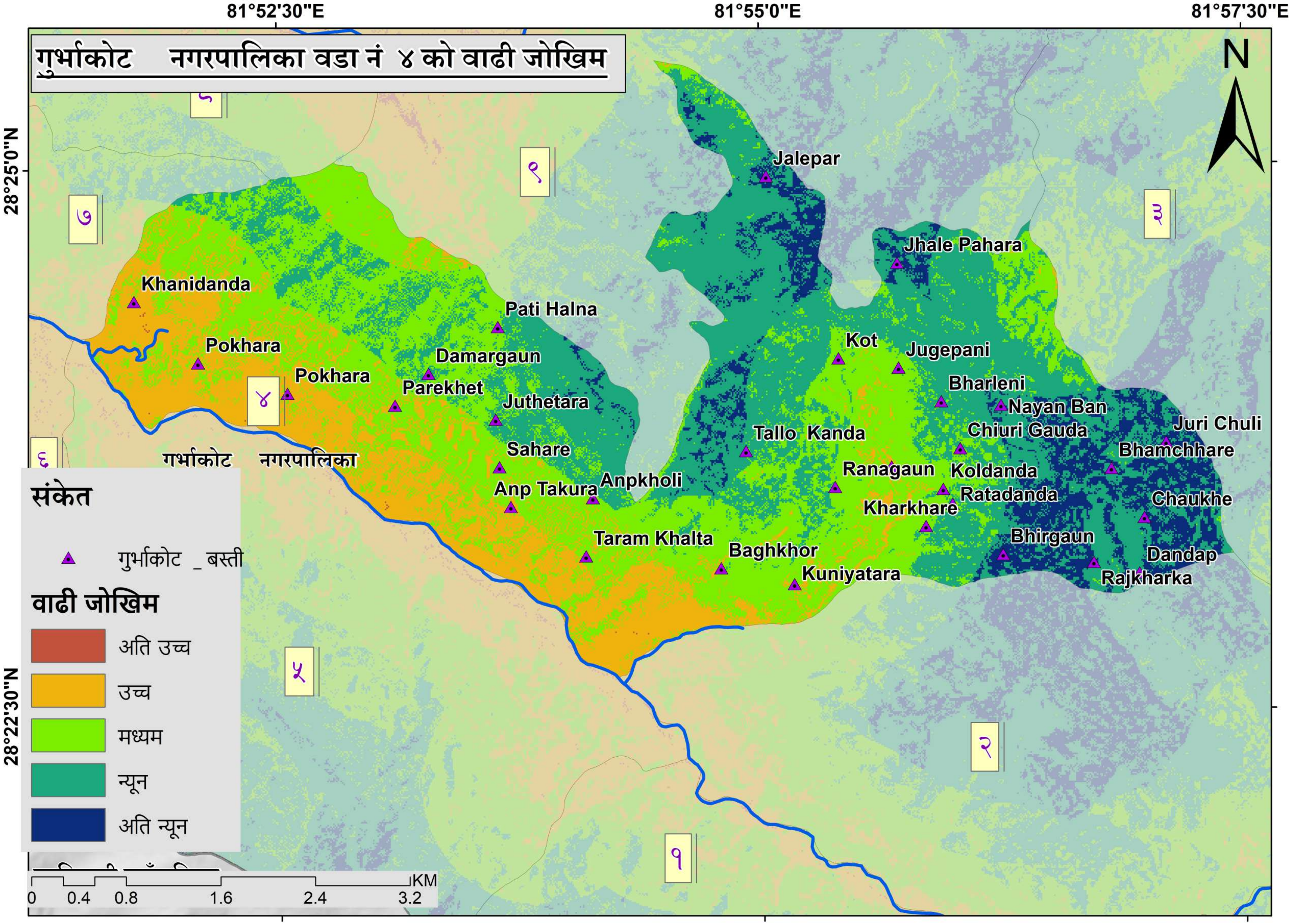

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ४ को वाढी जोखिम
81°52'30"E
81°55'0"E
81°57'30"E
28°25'0"N
28°22'30"N
N
Jalepar
Jhale Pahara
Khanidanda
Pati Halna
Pokhara
Damargaun
Pokhara
Parekhet
Juthetara
Kot
Jugepani
Bharleni
Nayan Ban
Juri Chuli
Tallo Kanda
Chiuri Gauda
Bhamchhare
Sahare
Ranagaun
Koldanda
Anp Takura
Anpkholi
Ratadanda
Kharkhare
Chaukhe
Taram Khalta
Baghkhor
Bhirgaun
Dandap
Kuniyatara
Rajkharka
गुर्भाकोट नगरपालिका
९
७
३
४
६
५
२
१
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0 0.4 0.8 1.6 2.4 3.2 KM

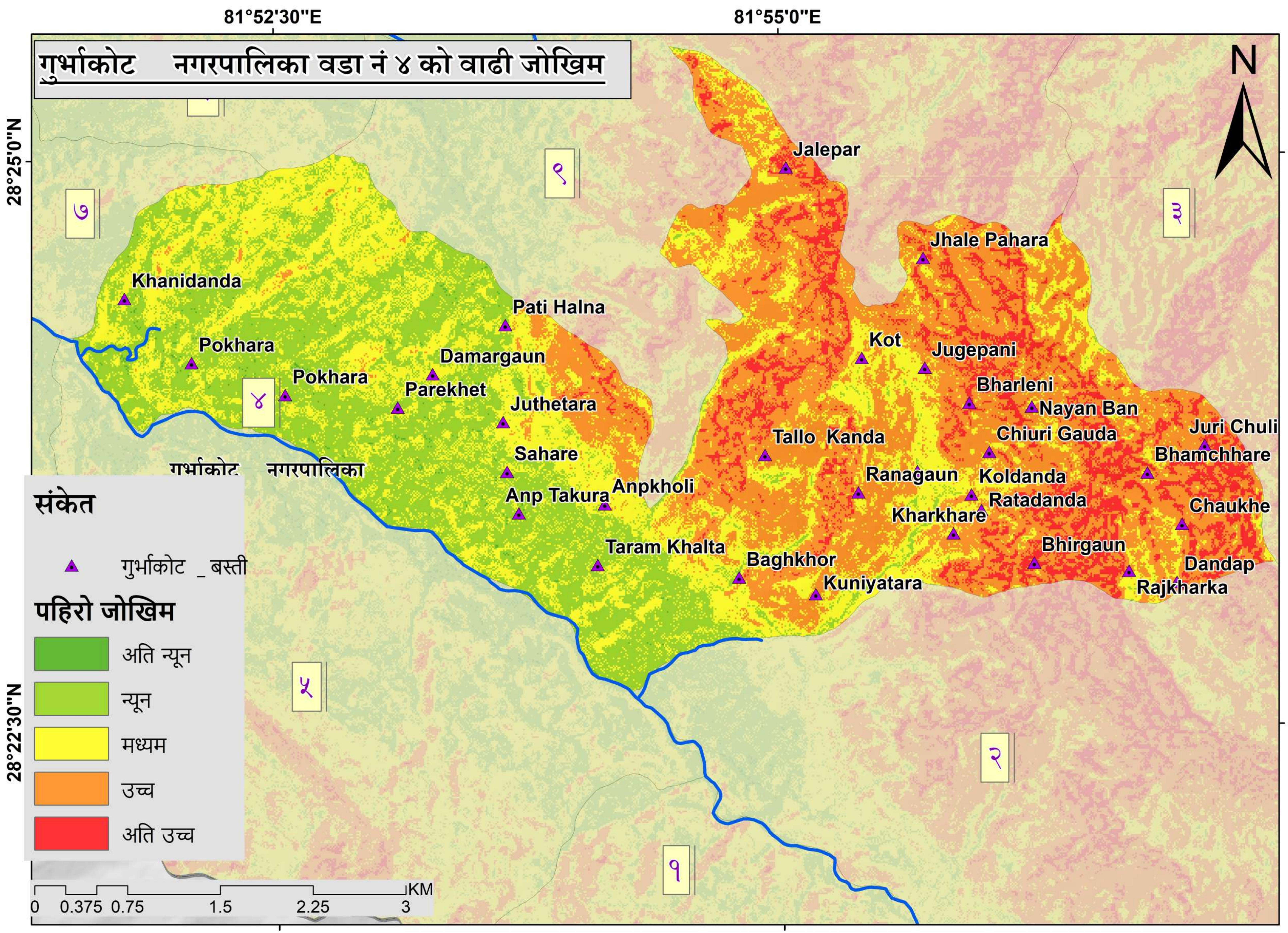
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ४ को वाढी जोखिम
81°52'30"E
81°55'0"E
28°25'0"N
28°22'30"N
N
Jalepar
Jhale Pahara
Khanidanda
Pati Halna
Pokhara
Damargaun
Pokhara
Parekhet
Juthetara
Kot
Jugepani
Bharleni
Nayan Ban
Juri Chuli
Chiuri Gauda
Tallo Kanda
Bhamchhare
Sahare
Ranagaun
Koldanda
Anpkholi
Anp Takura
Ratadanda
Kharkhare
Chaukhe
Taram Khalta
Baghkhor
Bhirgaun
Dandap
Kuniyatara
Rajkharka
गुर्भाकोट नगरपालिका
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.375 0.75 1.5 2.25 3 KM

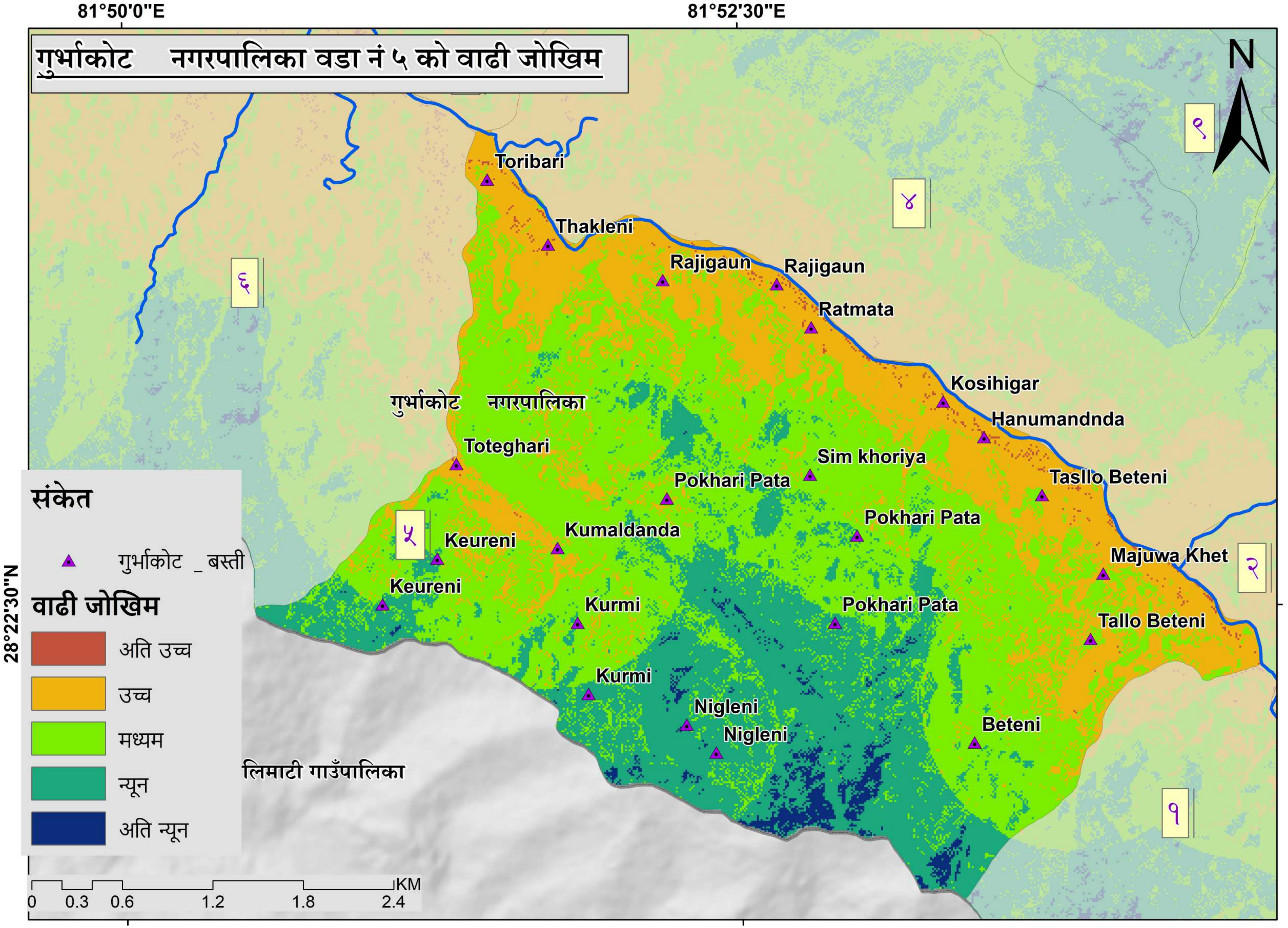

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ५ को वाढी जोखिम
81°50'0"E
81°52'30"E
28°22'30"N
N
Toribari
Thakleni
Rajigaun
Rajigaun
Ratmata
Kosihigar
Hanumandnda
Sim khoriya
Pokhari Pata
Taslló Beteni
Toteghari
Pokhari Pata
Kumaldanda
Keureni
Keureni
Majuwa Khet
Kurmi
Pokhari Pata
Tallo Beteni
Kurmi
Nigleni
Nigleni
Beteni
गुर्भाकोट नगरपालिका
लिमाटी गाउँपालिका
६
४
५
९
२
१
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0 0.3 0.6 1.2 1.8 2.4 KM

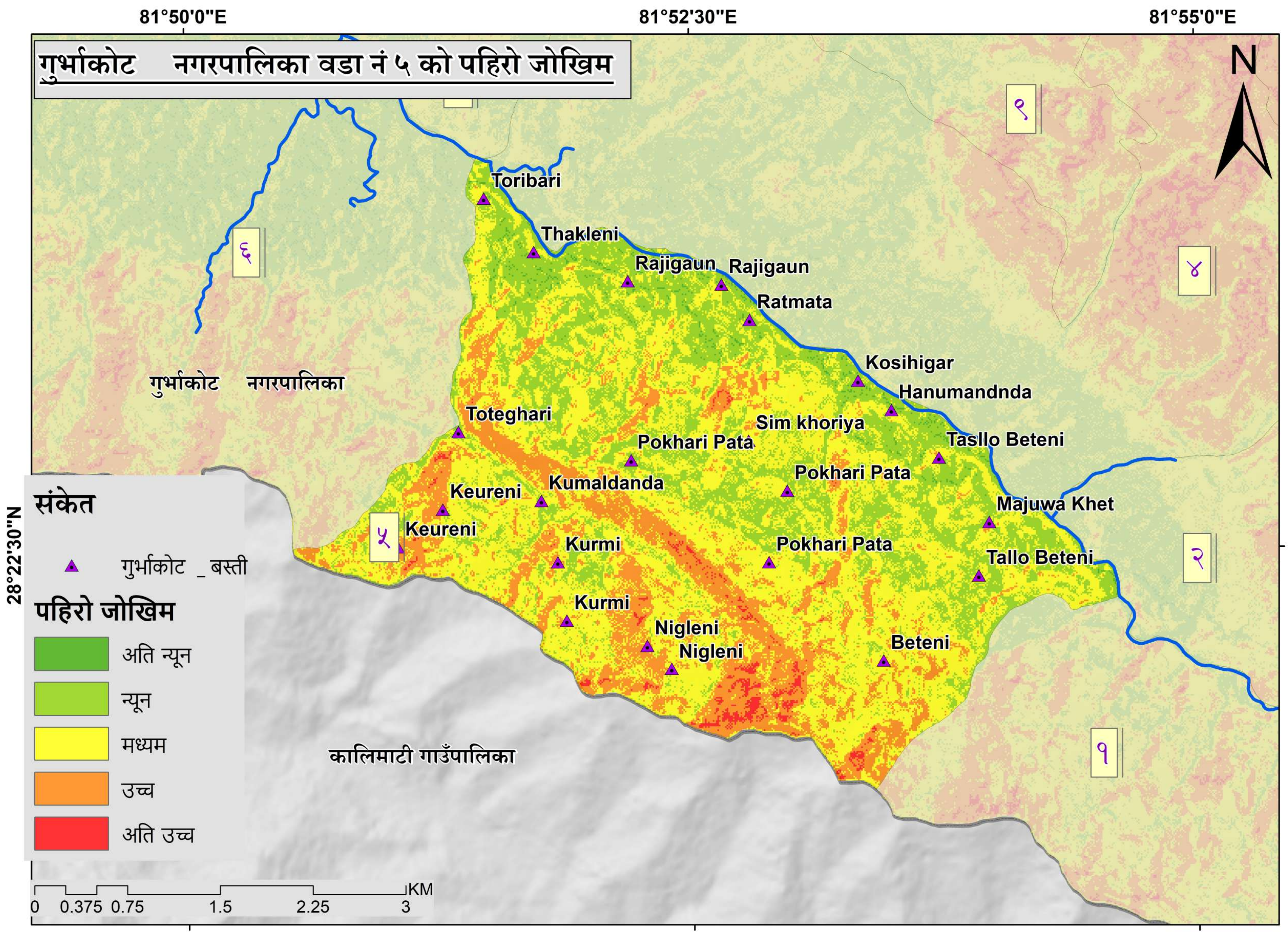

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ५ को पहिरो जोखिम
81°50'0"E
81°52'30"E
81°55'0"E
28°22'30"N
N
Toribari
Thakleni
Rajigaun
Rajigaun
Ratmata
Kosihigar
Hanumandnda
Sim khoriya
Toteghari
Pokhari Pata
Taslo Beteni
Pokhari Pata
Kumaldanda
Keureni
Keureni
Majuwa Khet
Kurmi
Pokhari Pata
Tallo Beteni
Kurmi
Nigleni
Nigleni
Beteni
गुर्भाकोट नगरपालिका
कालिमाटी गाउँपालिका
६
९
४
५
२
१
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.375 0.75 1.5 2.25 3 KM

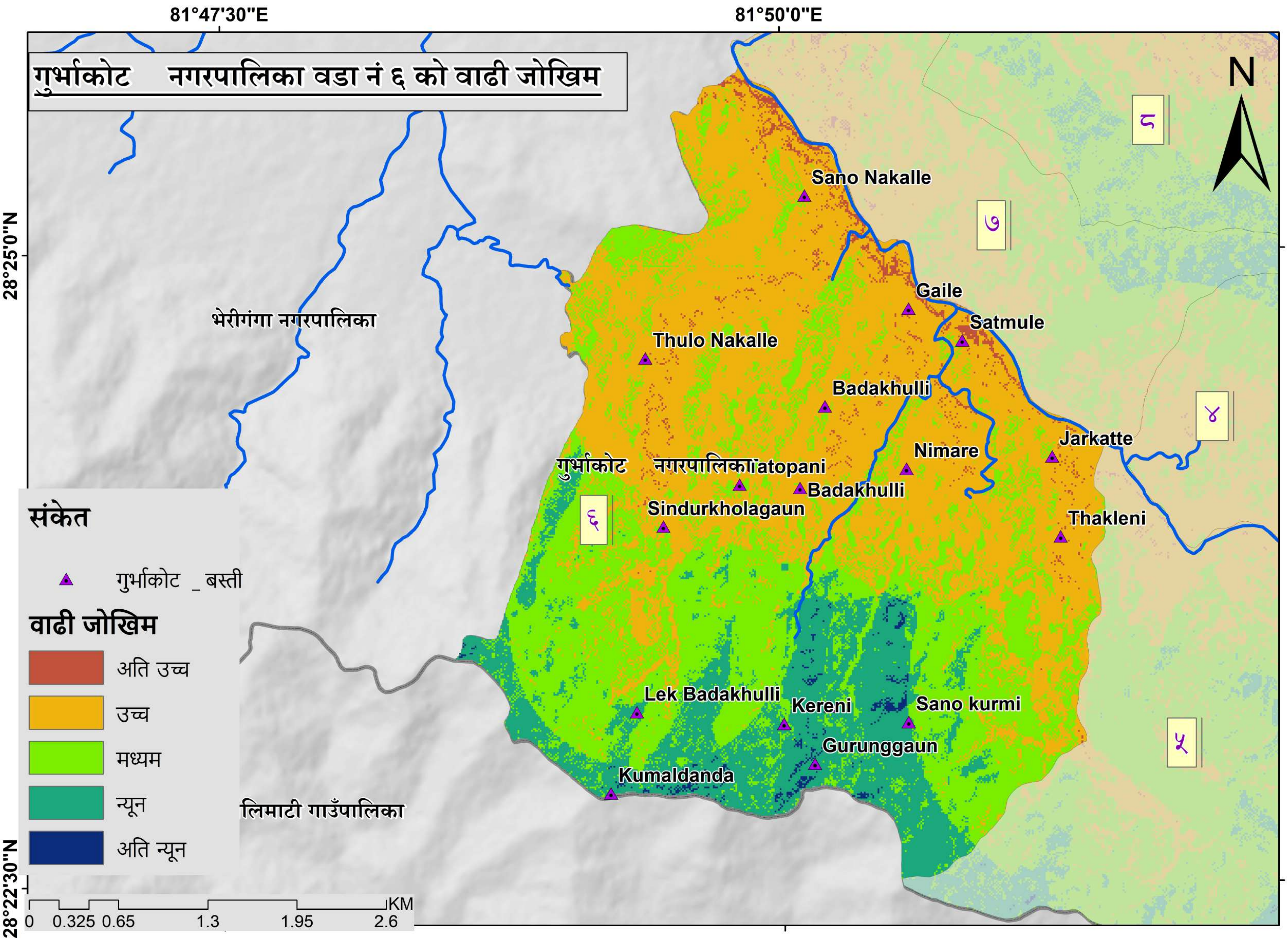

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ६ को वाढी जोखिम
81°47'30"E
81°50'0"E
28°25'0"N
28°22'30"N
N
८
७
४
५
६
भेरीगंगा नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
लिमाटी गाउँपालिका
Sano Nakalle
Gaile
Satmule
Thulo Nakalle
Badakhulli
Nimare
Jarkatte
Tatopani
Badakhulli
Sindurkholagaun
Thakleni
Lek Badakhulli
Kereni
Sano kurmi
Gurunggaun
Kumaldanda
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0 0.325 0.65 1.3 1.95 2.6 KM

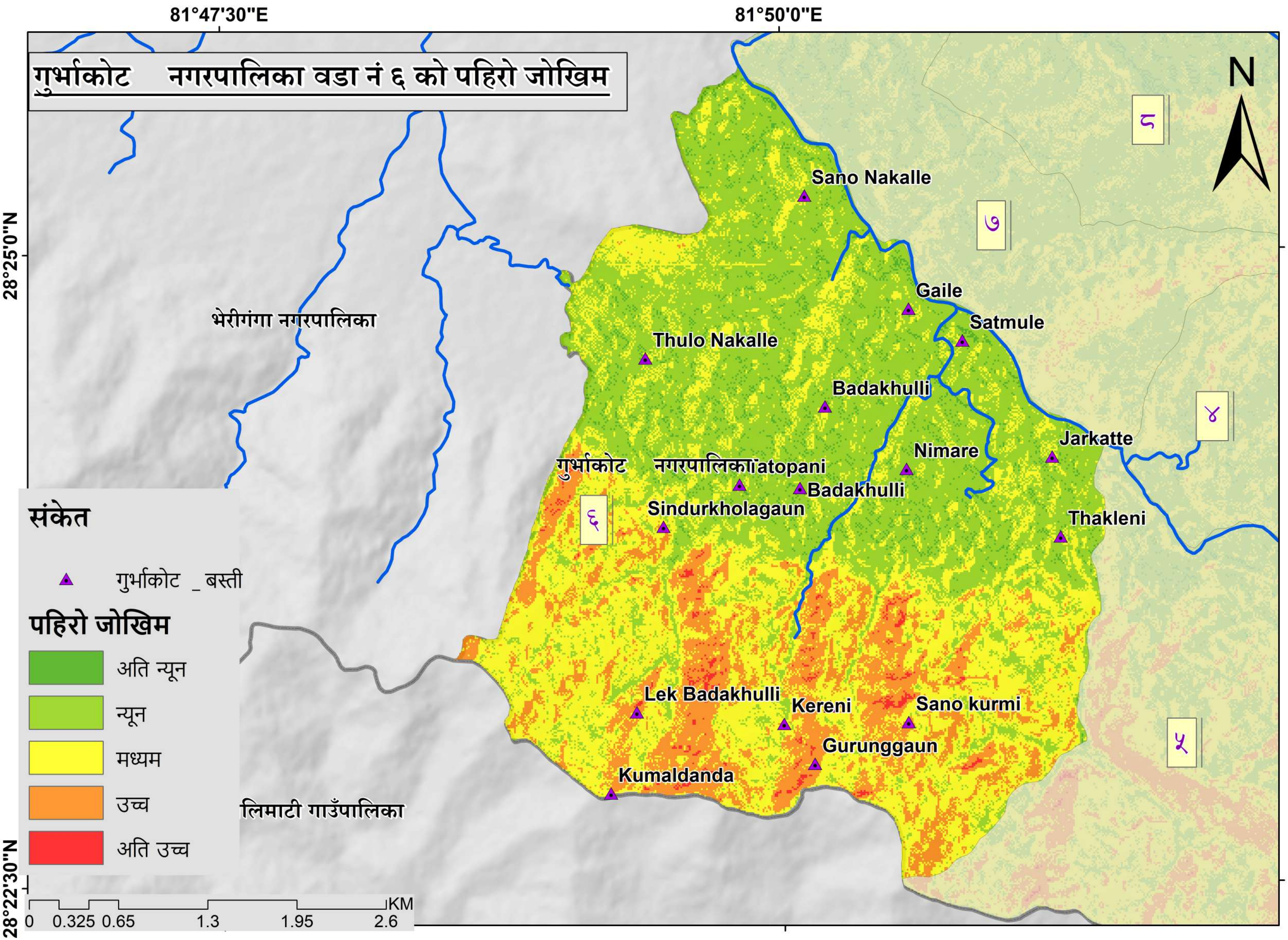

81°47'30"E
81°50'0"E
28°25'0"N
28°22'30"N
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ६ को पहिरो जोखिम
N
८
७
४
५
६
भेरीगंगा नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
लिमाटी गाउँपालिका
Sano Nakalle
Gaile
Satmule
Thulo Nakalle
Badakhulli
Nimare
Jarkatte
Tatopani
Badakhulli
Sindurkholagaun
Thakleni
Lek Badakhulli
Kereni
Sano kurmi
Gurunggaun
Kumaldanda
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.325 0.65 1.3 1.95 2.6 KM

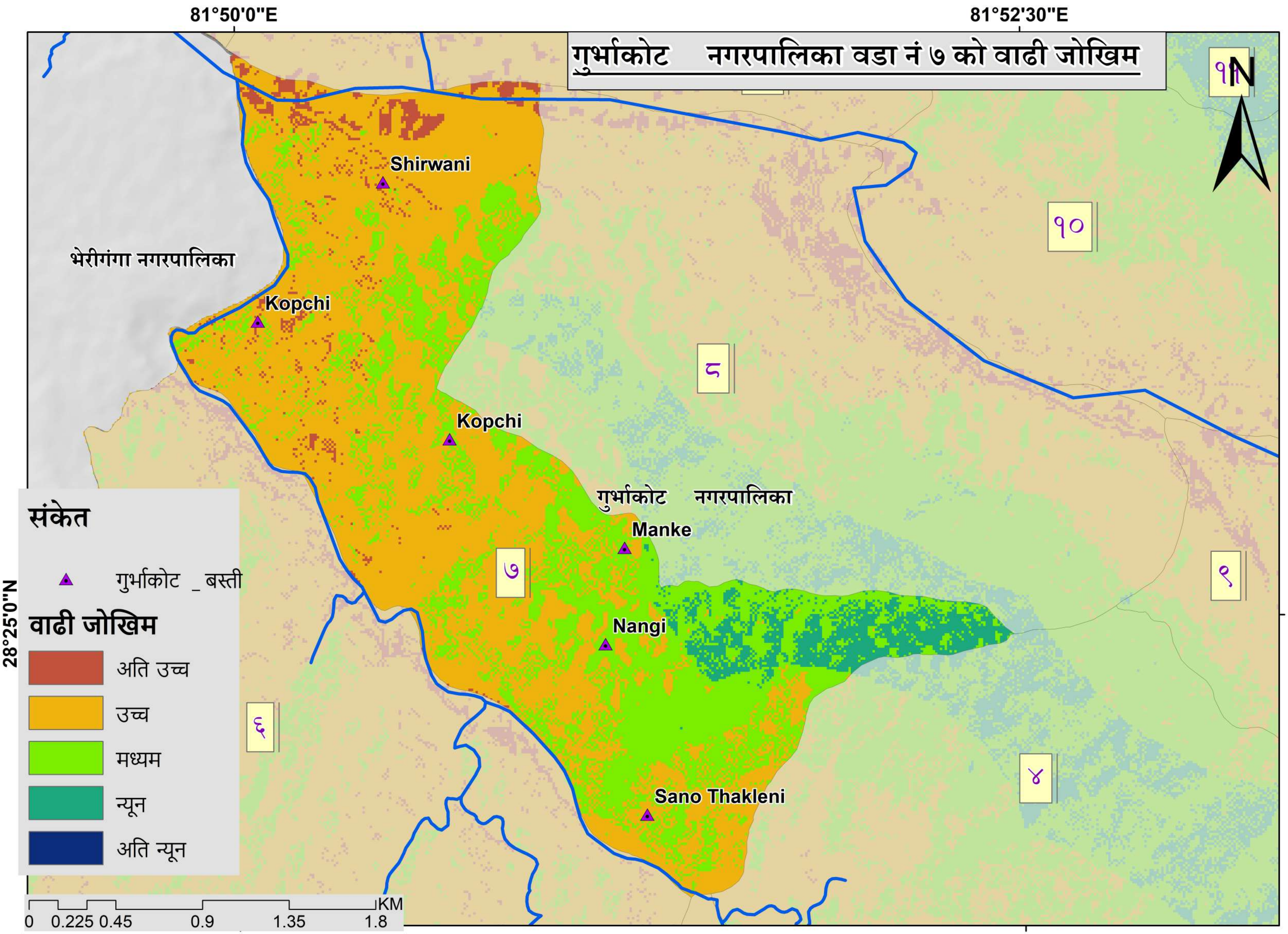

81°50'0"E
81°52'30"E
28°25'0"N
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ७ को वाढी जोखिम
N
भेरीगंगा नगरपालिका
Shirwani
Kopchi
Kopchi
गुर्भाकोट नगरपालिका
Manke
Nangi
Sano Thakleni
११
१०
८
७
९
६
४
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0 0.225 0.45 0.9 1.35 1.8 KM

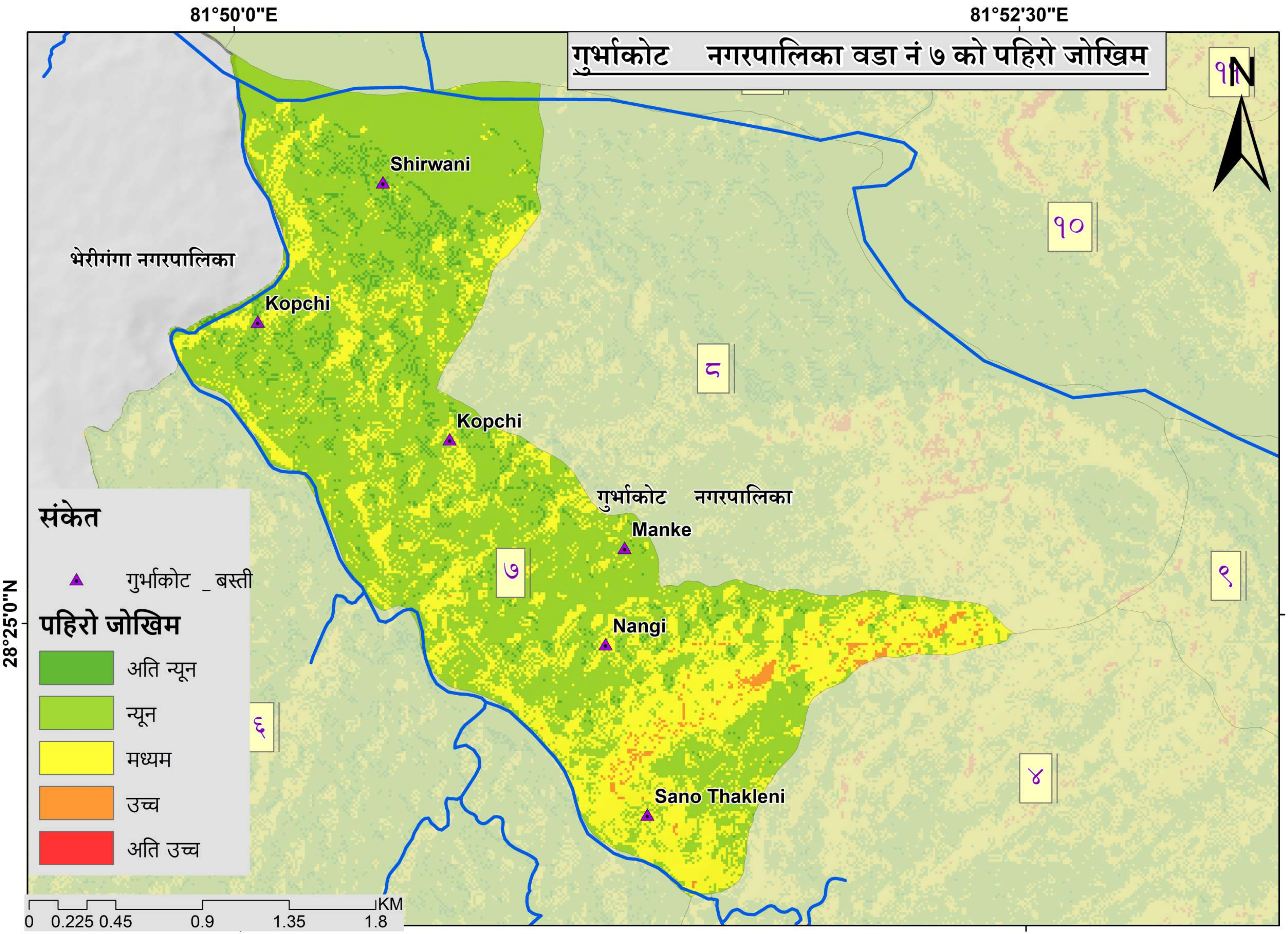

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ७ को पहिरो जोखिम
81°50'0"E
81°52'30"E
28°25'0"N
N
Shirwani
Kopchi
Kopchi
Manke
Nangi
Sano Thakleni
भेरीगंगा नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
११
१०
८
७
९
६
४
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.225 0.45 0.9 1.35 1.8 KM

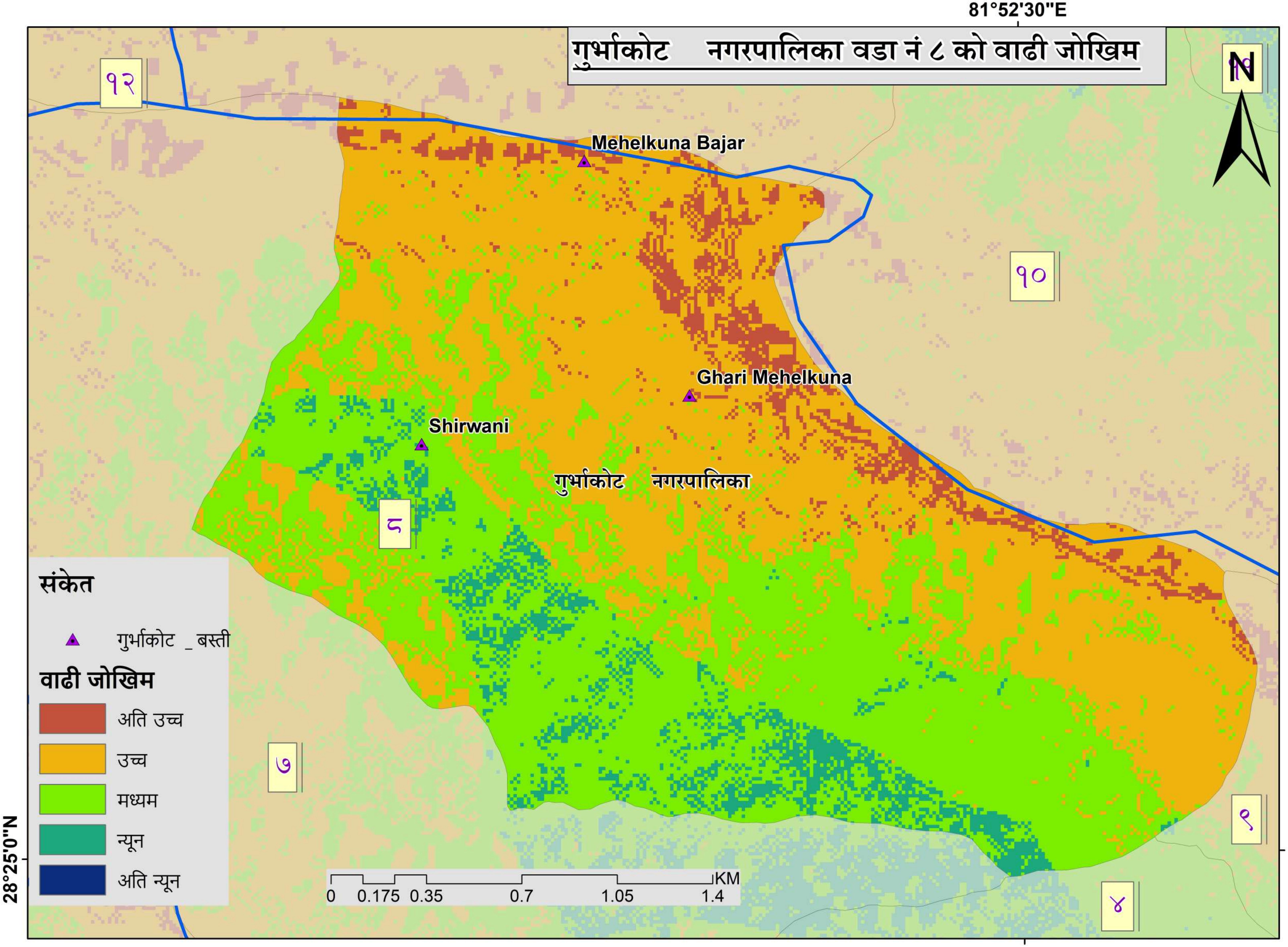

81°52'30"E
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ८ को वाढी जोखिम
N
१२
११
१०
९
८
७
४
Mehelkuna Bajar
Ghari Mehelkuna
Shirwani
गुर्भाकोट नगरपालिका
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0
0.175
0.35
0.7
1.05
1.4
KM
28°25'0"N

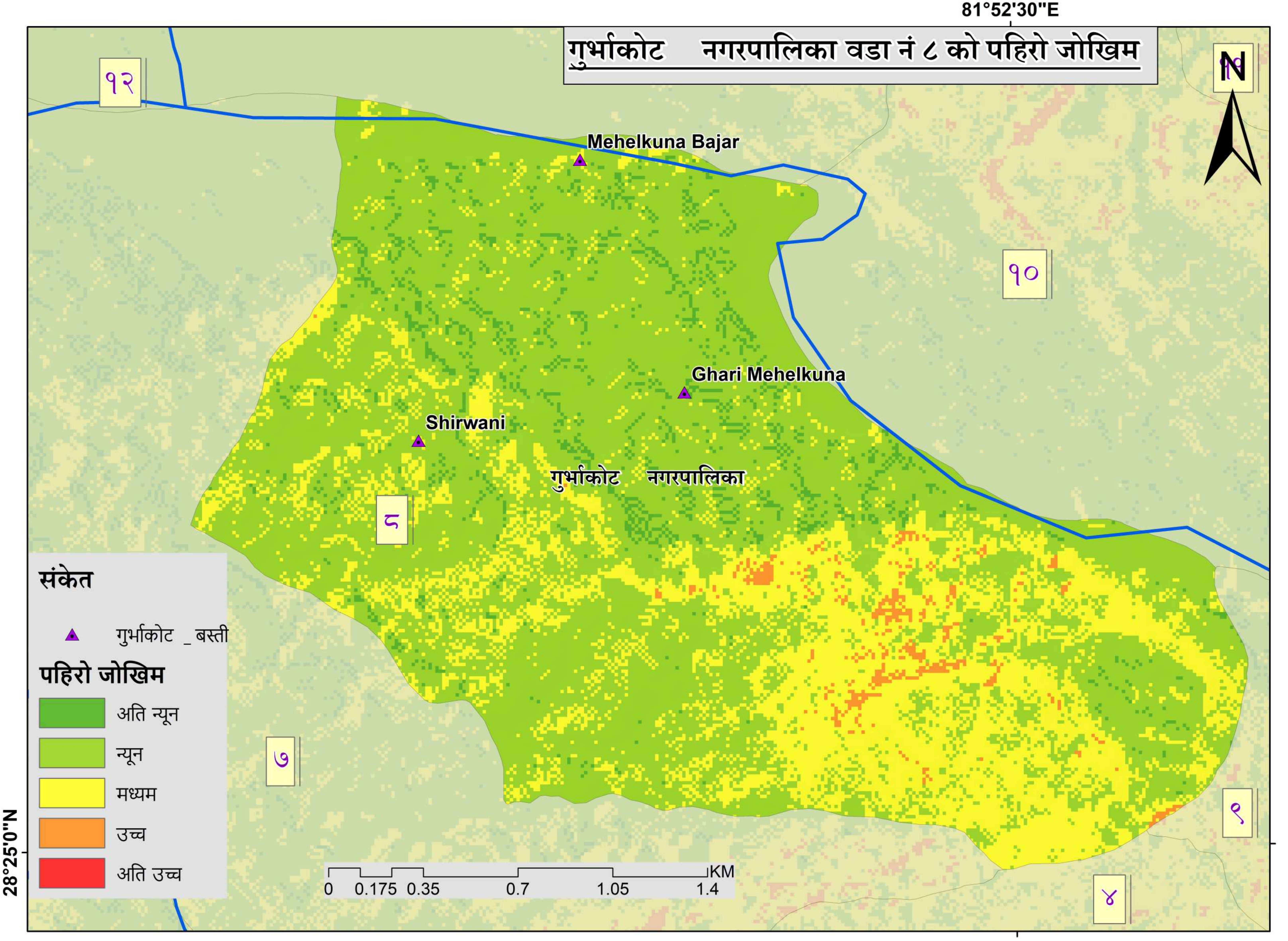

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ८ को पहिरो जोखिम
81°52'30"E
28°25'0"N
N
१२
११
१०
८
७
९
४
Mehelkuna Bajar
Ghari Mehelkuna
Shirwani
गुर्भाकोट नगरपालिका
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.175 0.35 0.7 1.05 1.4 KM

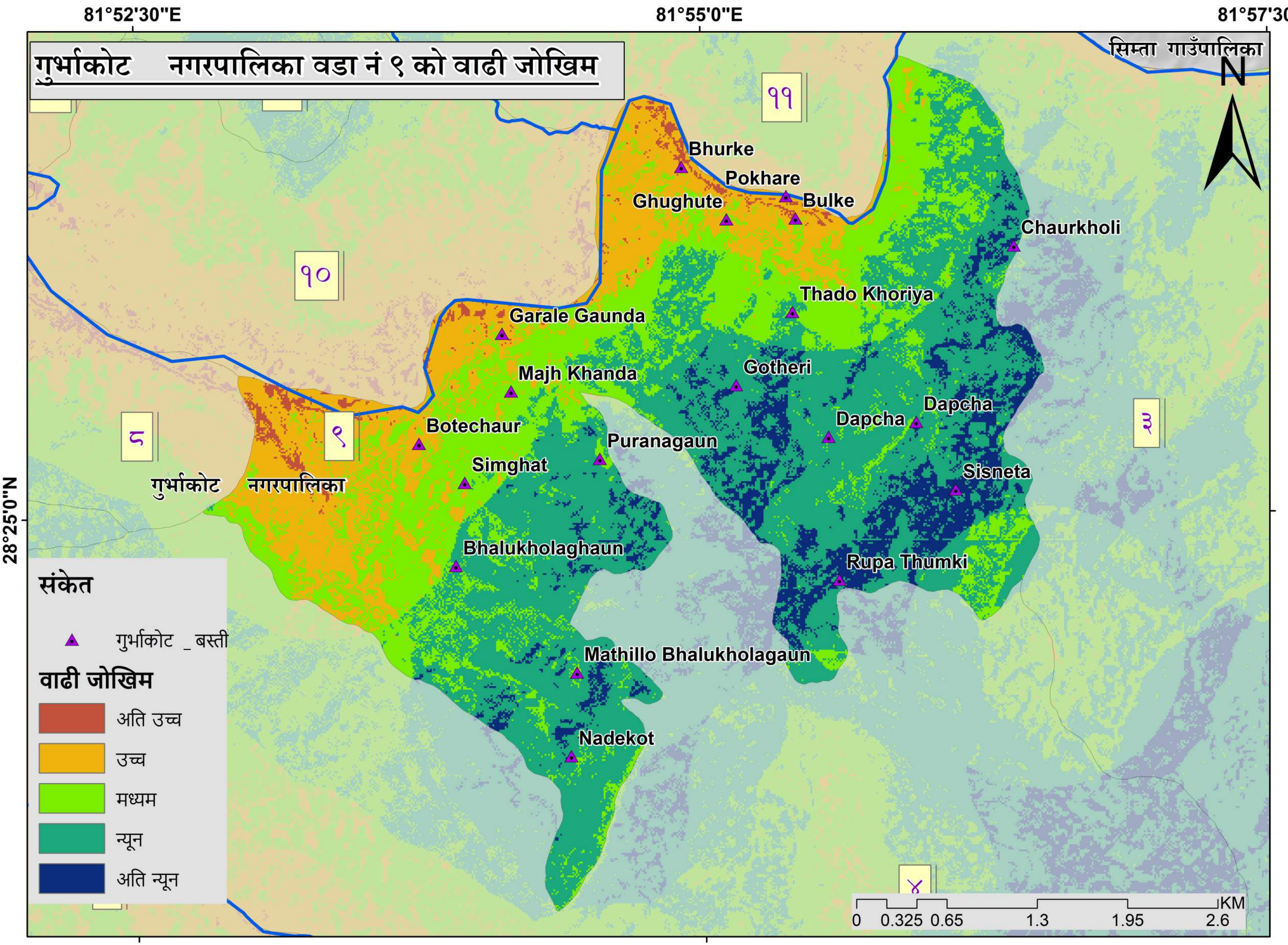

81°52'30"E
81°55'0"E
81°57'30"E
28°25'0"N
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ९ को वाढी जोखिम
सिम्ता गाउँपालिका
N
११
१०
९
८
३
४
Bhurke
Pokhare
Ghughute
Bulke
Chaurkholi
Thado Khoriya
Garale Gaunda
Gotheri
Majh Khanda
Dapcha
Dapcha
Botechaur
Puranagaun
Simghat
Sisneta
गुर्भाकोट नगरपालिका
Bhalukholaghaun
Rupa Thumki
Mathillo Bhalukholagaun
Nadekot
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0 0.325 0.65 1.3 1.95 2.6 KM

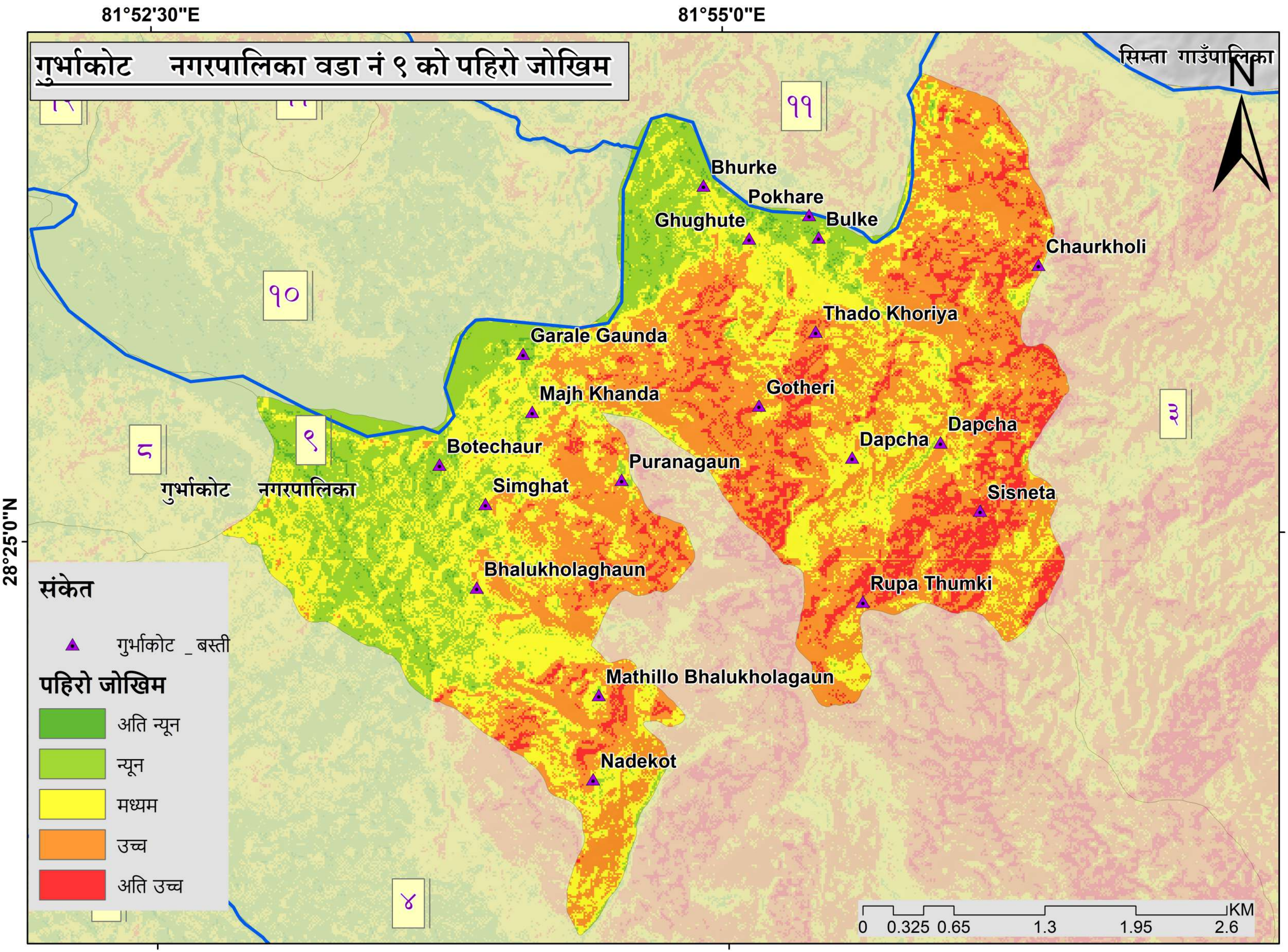

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ९ को पहिरो जोखिम
81°52'30"E
81°55'0"E
28°25'0"N
सिम्ता गाउँपालिका
N
११
१०
९
८
३
४
गुर्भाकोट नगरपालिका
Bhurke
Pokhare
Ghughute
Bulke
Chaurkholi
Thado Khoriya
Garale Gaunda
Gotheri
Majh Khanda
Dapcha
Dapcha
Botechaur
Puranagaun
Simghat
Sisneta
Bhalukholaghaun
Rupa Thumki
Mathillo Bhalukholagaun
Nadekot
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.325 0.65 1.3 1.95 2.6 KM

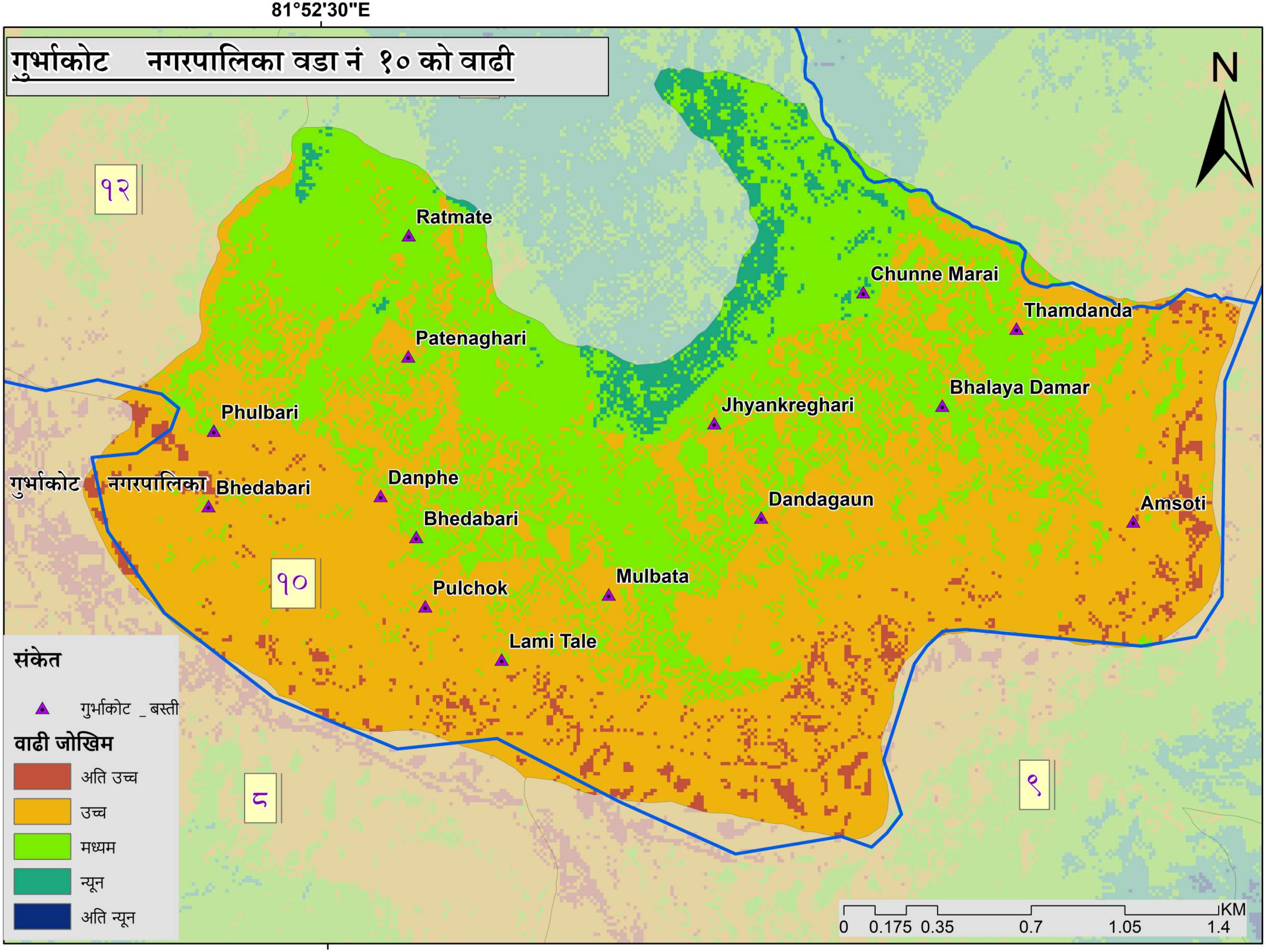
81°52'30"E
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं १० को वाढी
N
१२
Ratmate
Chunne Marai
Thamdanda
Patenaghari
Bhalaya Damar
Phulbari
Jhyankreghari
Danphe
गुर्भाकोट नगरपालिका
Bhedabari
Dandagaun
Amsoti
Bhedabari
१०
Mulbata
Pulchok
Lami Tale
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
८
९
0 0.175 0.35 0.7 1.05 1.4 KM

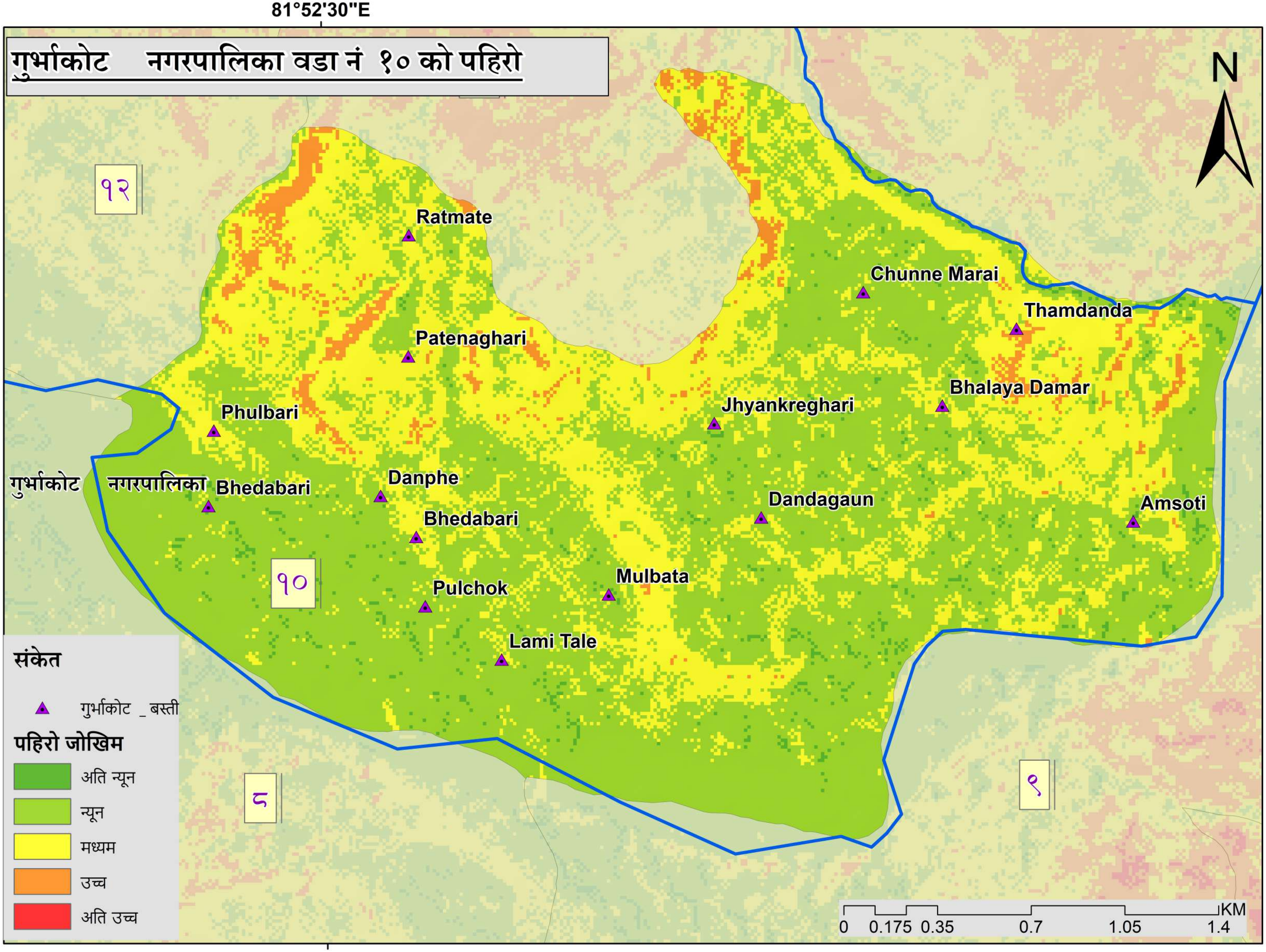
81°52'30"E
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं १० को पहिरो
N
१२
Ratmate
Patenaghari
Chunne Marai
Thamdanda
Bhalaya Damar
Jhyankreghari
Phulbari
गुर्भाकोट नगरपालिका
Bhedabari
Danphe
Bhedabari
Dandagaun
Amsoti
१०
Pulchok
Mulbata
Lami Tale
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
८
९
0 0.175 0.35 0.7 1.05 1.4
KM

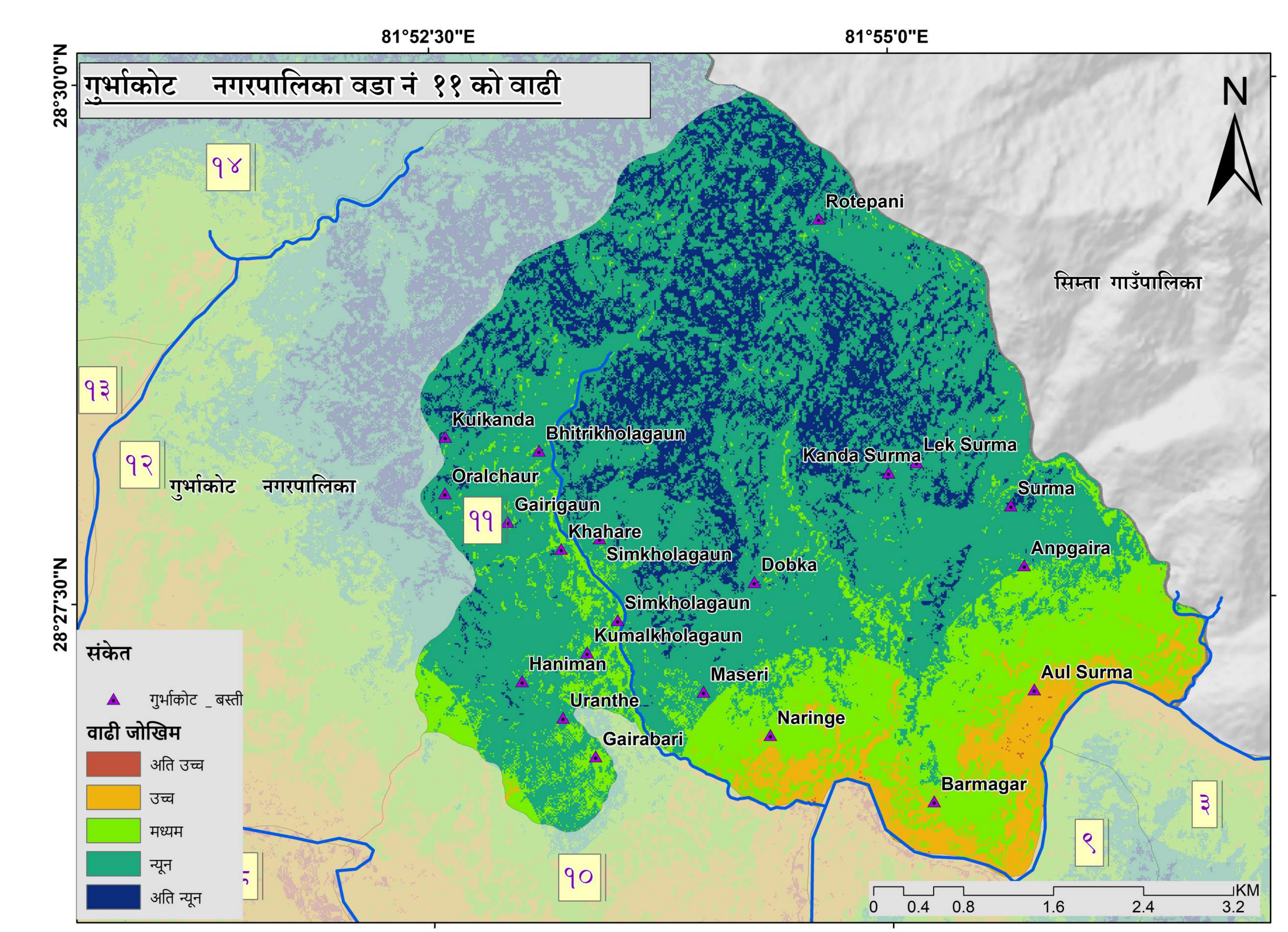

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ११ को वाढी
81°52'30"E
81°55'0"E
28°30'0"N
28°27'30"N
N
१४
१३
१२
११
१०
३
९
गुर्भाकोट नगरपालिका
सिम्ता गाउँपालिका
Rotepani
Kuikanda
Bhitrikholagaun
Oralchaur
Gairigaun
Khahare
Simkholagaun
Dobka
Simkholagaun
Kumalkholagaun
Haniman
Maseri
Uranthe
Naringe
Gairabari
Kanda Surma
Lek Surma
Surma
Anpgaira
Aul Surma
Barmagar
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
KM
0 0.4 0.8 1.6 2.4 3.2

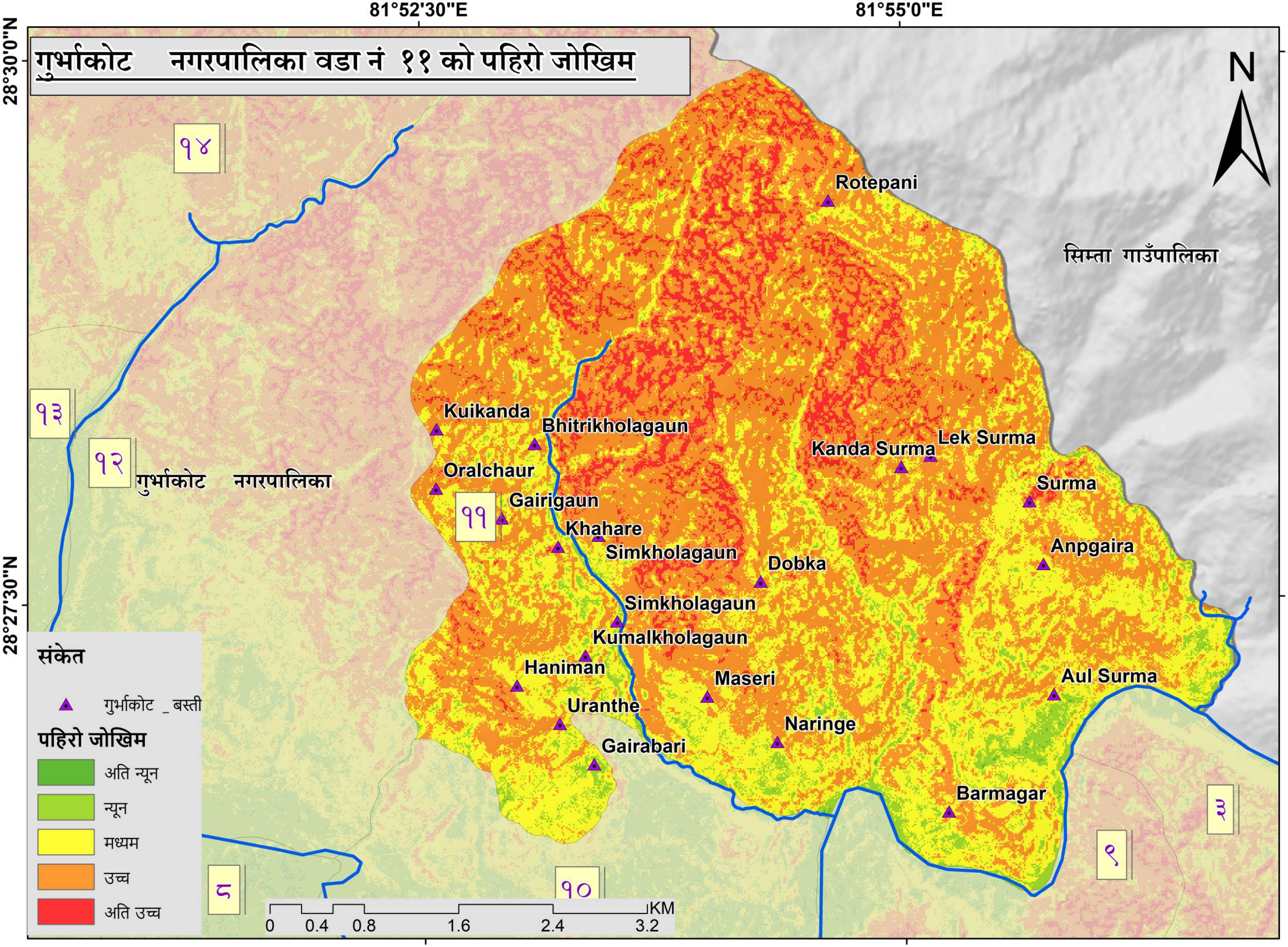
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं ११ को पहिरो जोखिम
81°52'30"E
81°55'0"E
28°30'0"N
28°27'30"N
N
१४
१३
१२
११
१०
८
१
३
गुर्भाकोट नगरपालिका
सिम्ता गाउँपालिका
Rotepani
Kuikanda
Bhitrikholagaun
Oralchaur
Gairigaun
Khahare
Simkholagaun
Dobka
Simkholagaun
Kumalkholagaun
Haniman
Maseri
Uranthe
Naringe
Gairabari
Kanda Surma
Lek Surma
Surma
Anpgaira
Aul Surma
Barmagar
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.4 0.8 1.6 2.4 3.2 KM

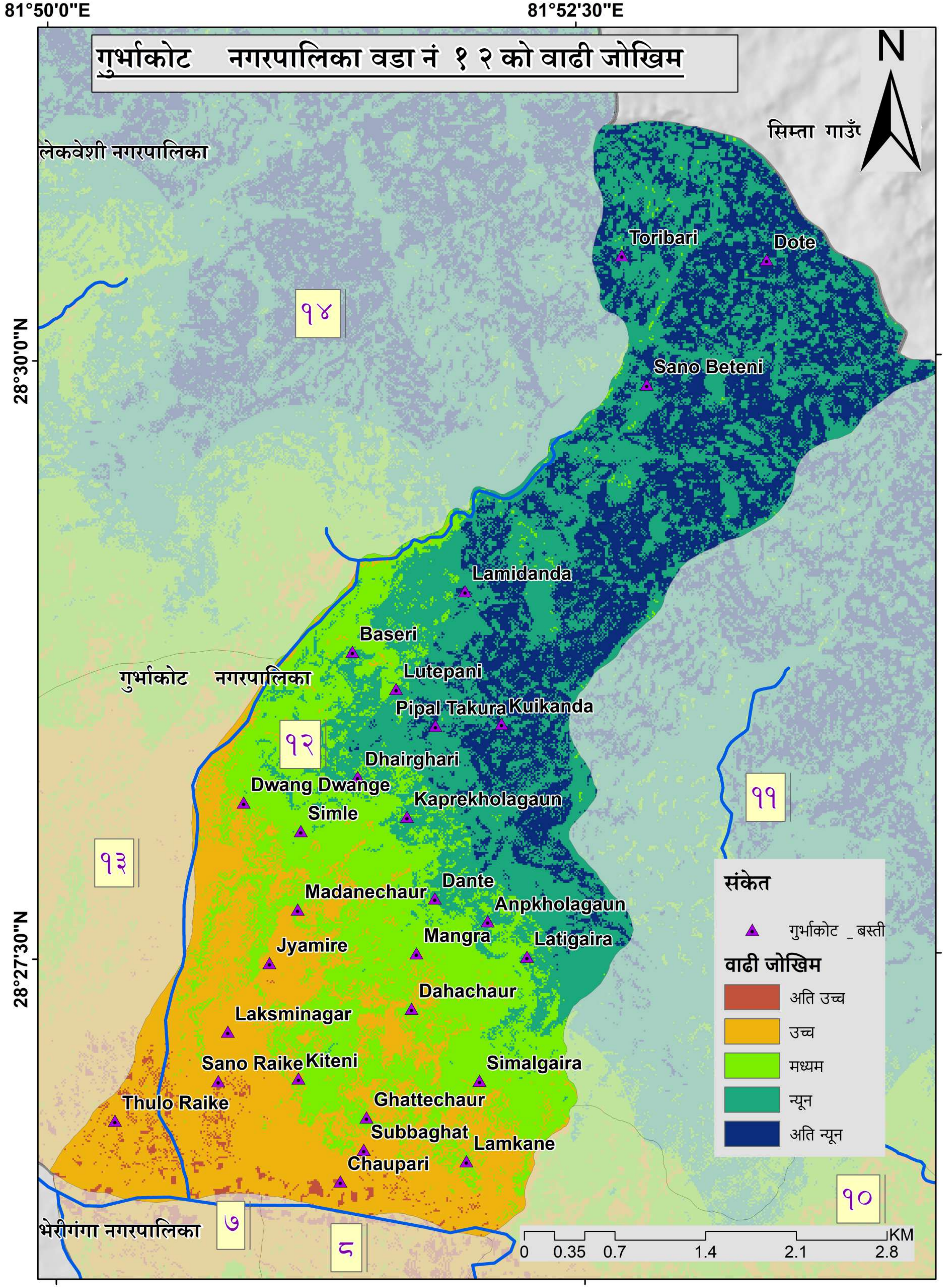
81°50'0"E
81°52'30"E
28°30'0"N
28°27'30"N
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं १२ को वाढी जोखिम
N
सिम्ता गाउँ
लेकवेशी नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
भेरीगंगा नगरपालिका
१४
१२
१३
११
१०
७
८
Toribari
Dote
Sano Beteni
Lamidanda
Baseri
Lutepani
Pipal Takura
Kuikanda
Dhairghari
Dwang Dwange
Kaprekholagaun
Simle
Dante
Madanechaur
Anpkholagaun
Mangra
Latigaira
Jyamire
Dahachaur
Laksminagar
Sano Raike
Kiteni
Simalgaira
Thulo Raike
Ghattechaur
Subbaghat
Lamkane
Chaupari
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0
0.35
0.7
1.4
2.1
2.8
KM

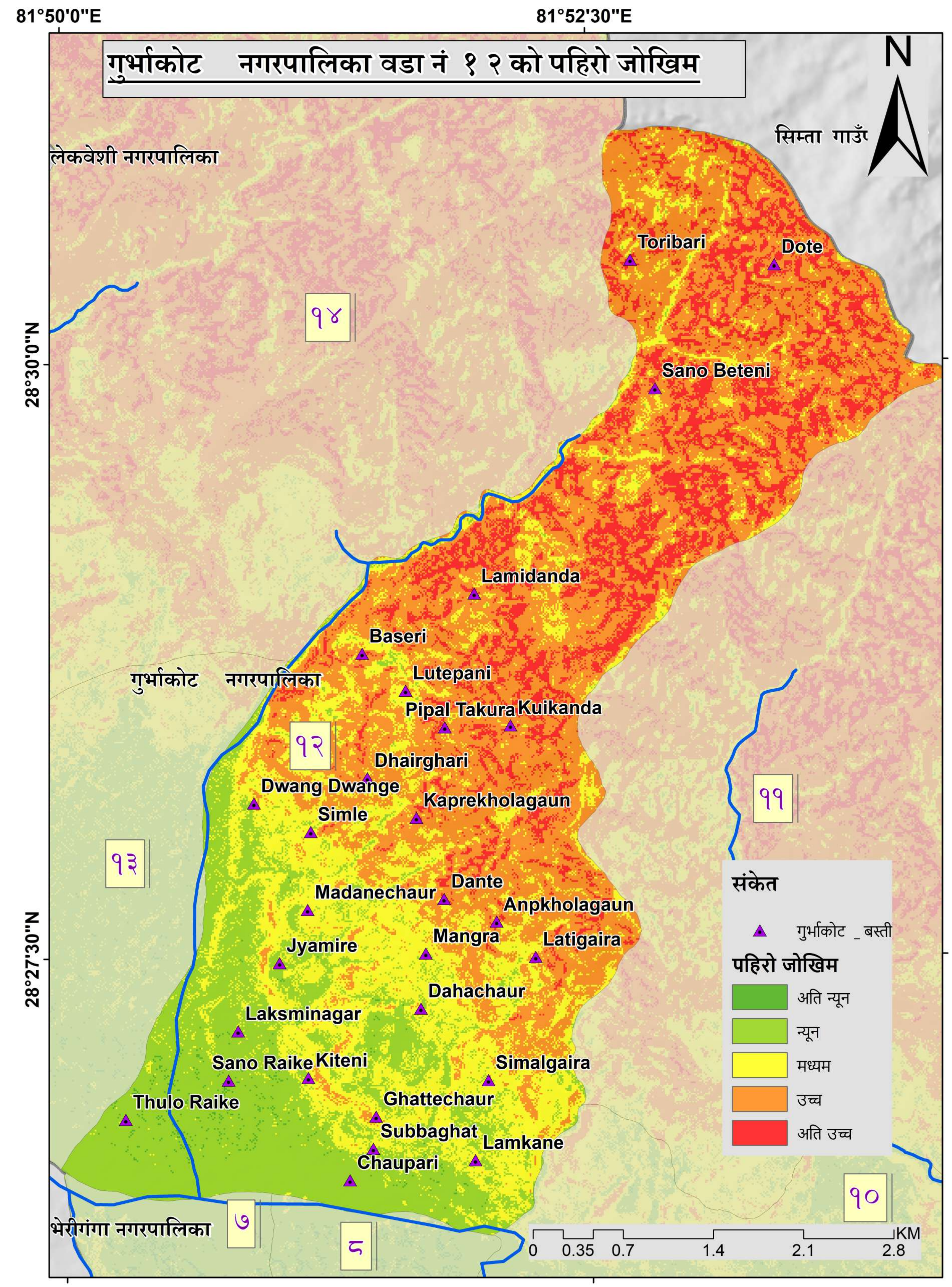

81°50'0"E
81°52'30"E
28°30'0"N
28°27'30"N
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं १ २ को पहिरो जोखिम
N
सिम्ता गाउँप
लेकवेशी नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
भेरीगंगा नगरपालिका
१४
१२
१३
११
१०
७
८
Toribari
Dote
Sano Beteni
Lamidanda
Baseri
Lutepani
Pipal Takura
Kuikanda
Dhairghari
Dwang Dwange
Kaprekholagaun
Simle
Dante
Madanechaur
Anpkholagaun
Mangra
Latigaira
Jyamire
Dahachaur
Laksminagar
Sano Raike
Kiteni
Simalgaira
Thulo Raike
Ghattechaur
Subbaghat
Lamkane
Chaupari
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.35 0.7 1.4 2.1 2.8 KM

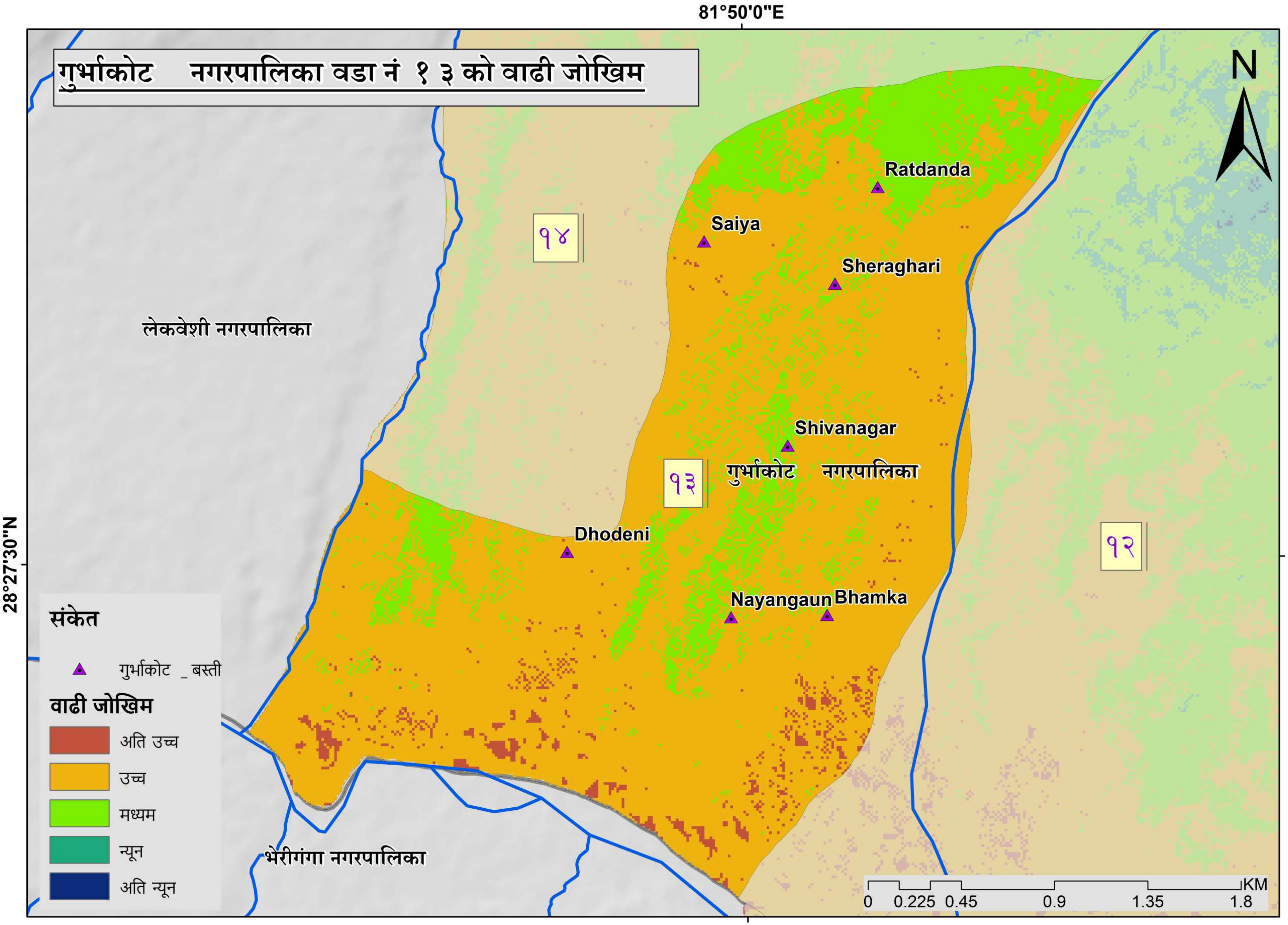

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं १ ३ को वाढी जोखिम
81°50'0"E
28°27'30"N
N
Ratdanda
Saiya
Sheraghari
Shivanagar
Dhodeni
Nayangaun
Bhamka
१४
१३
१२
गुर्भाकोट नगरपालिका
लेकवेशी नगरपालिका
भेरीगंगा नगरपालिका
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
0 0.225 0.45 0.9 1.35 1.8 KM

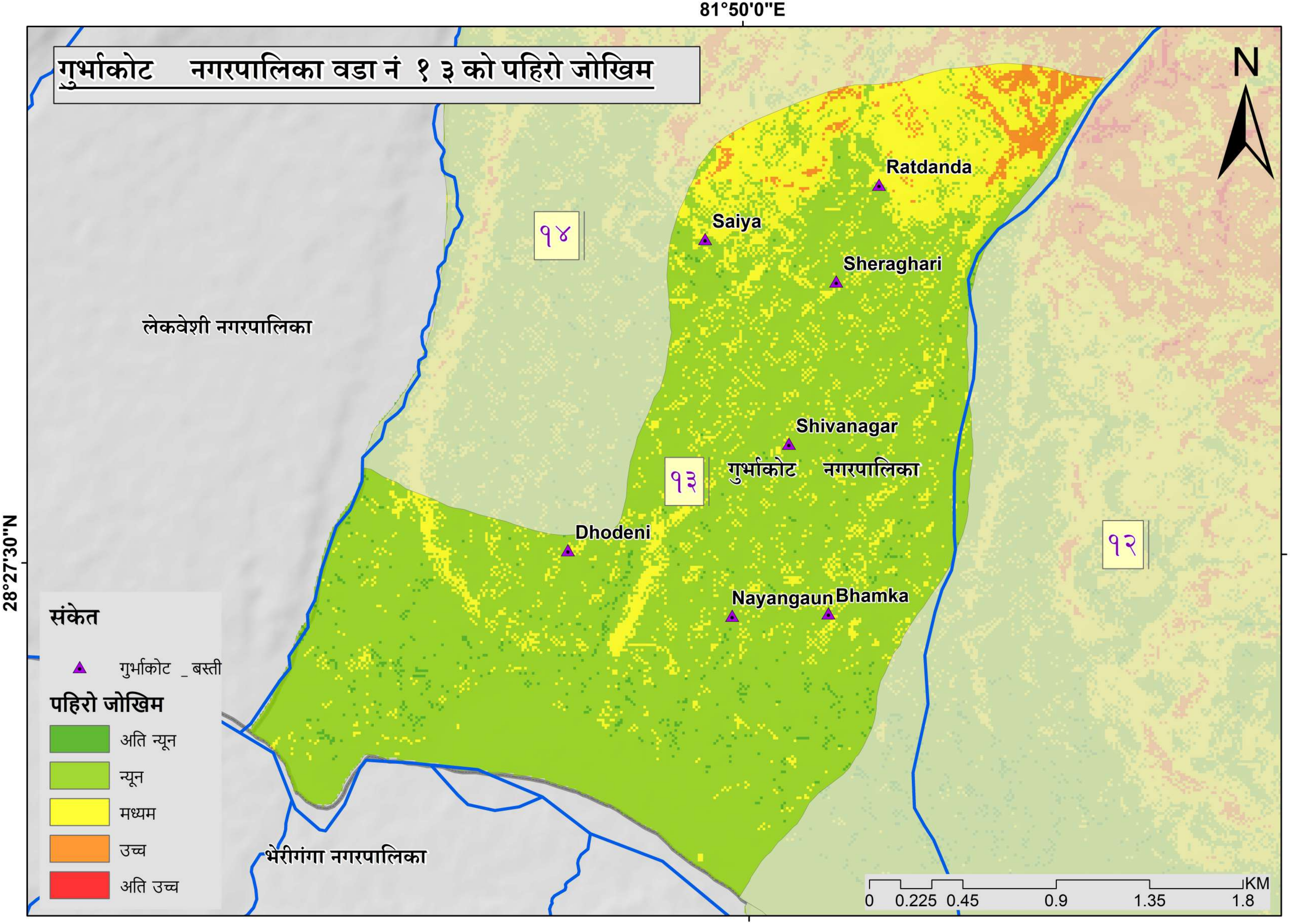
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं १३ को पहिरो जोखिम
81°50'0"E
28°27'30"N
N
Ratdanda
Saiya
Sheraghari
Shivanagar
Dhodeni
Nayangaun
Bhamka
१४
१३
१२
गुर्भाकोट नगरपालिका
लेकवेशी नगरपालिका
भेरीगंगा नगरपालिका
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.225 0.45 0.9 1.35 1.8
KM

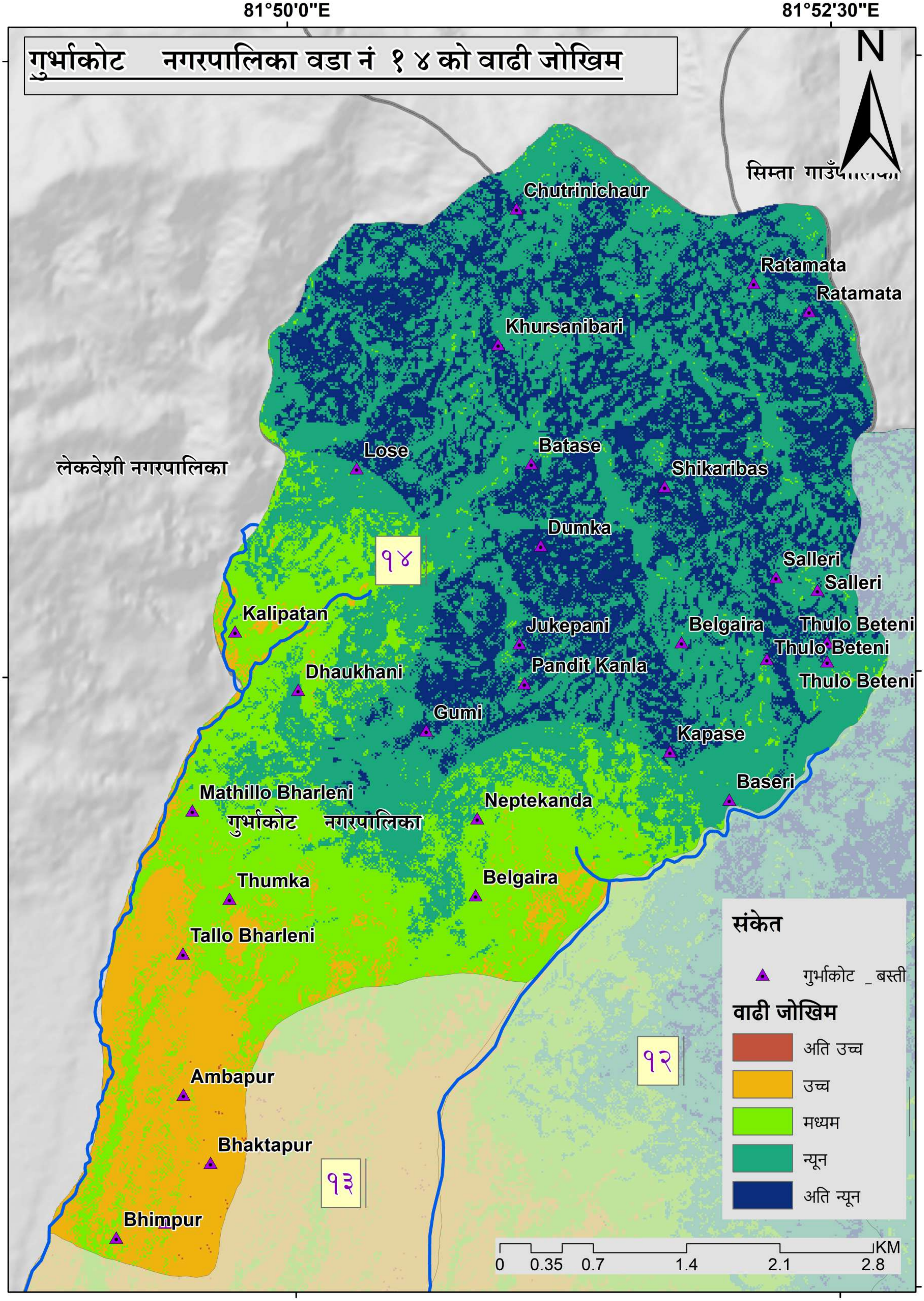

81°50'0"E
81°52'30"E
28°32'30"N
28°30'0"N
गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं १४ को वाढी जोखिम
N
सिम्ता गाउँपालिका
Chutrinichaur
Ratamata
Ratamata
Khursanibari
Lose
Batase
Shikaribas
लेकवेशी नगरपालिका
Dumka
१४
Salleri
Salleri
Kalipatan
Jukepani
Belgaira
Thulo Beteni
Thulo Beteni
Thulo Beteni
Pandit Kanla
Dhaukhani
Gumi
Kapase
Baseri
Mathillo Bharleni
Neptekanda
गुर्भाकोट नगरपालिका
Thumka
Belgaira
Tallo Bharleni
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
वाढी जोखिम
अति उच्च
उच्च
मध्यम
न्यून
अति न्यून
१२
Ambapur
Bhaktapur
१३
Bhimpur
0 0.35 0.7 1.4 2.1 2.8 KM

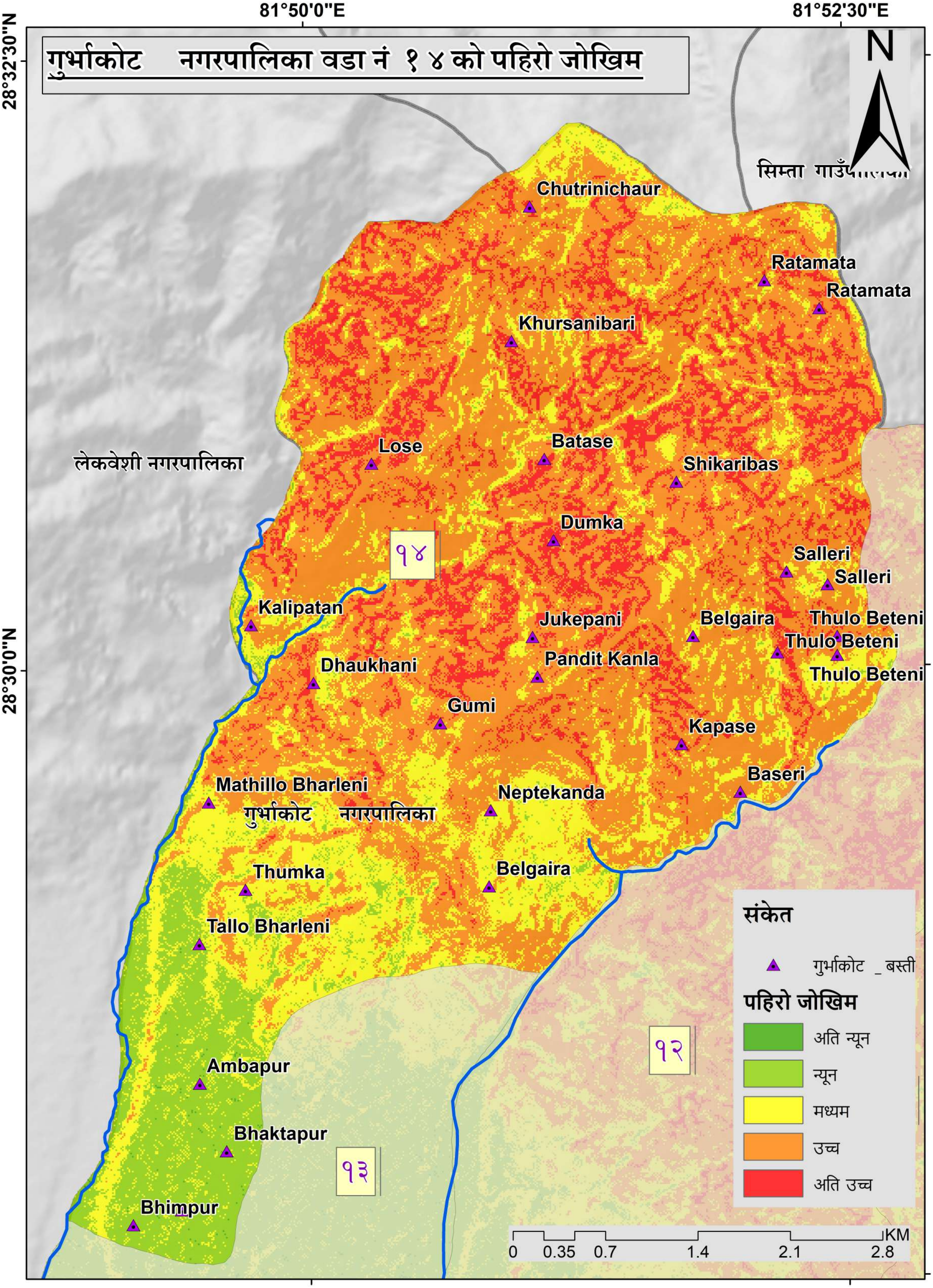

गुर्भाकोट नगरपालिका वडा नं १४ को पहिरो जोखिम
81°50'0"E
81°52'30"E
28°32'30"N
28°30'0"N
N
सिम्ता गाउँ
लेकवेशी नगरपालिका
गुर्भाकोट नगरपालिका
१४
१२
१३
Chutrinichaur
Ratamata
Ratamata
Khursanibari
Lose
Batase
Shikaribas
Dumka
Salleri
Salleri
Kalipatan
Jukepani
Belgaira
Thulo Beteni
Thulo Beteni
Thulo Beteni
Pandit Kanla
Dhaukhani
Gumi
Kapase
Baseri
Mathillo Bharleni
Neptekanda
Thumka
Belgaira
Tallo Bharleni
Ambapur
Bhaktapur
Bhimpur
संकेत
गुर्भाकोट _ बस्ती
पहिरो जोखिम
अति न्यून
न्यून
मध्यम
उच्च
अति उच्च
0 0.35 0.7 1.4 2.1 2.8
KM